

RAPORTUL nr. 5

Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021

Perioada de observare: 23 iunie – 7 iulie 2021

Publicat la 9 iulie 2021

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Kingdom of the Netherlands

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 este desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create în străinătate”, precum și al Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la Chișinău prin proiectul „Suport pentru informarea cetățenilor și observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create pentru alegătorii din regiunea transnistreană”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor. În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, va prevala varianta în limba română a raportului.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
I. CADRUL LEGAL	10
II. ORGANELE ELECTORALE	13
III. LISTELE ELECTORALE	21
IV. LITIGII ELECTORALE	22
V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	27
VI. CONCURENȚII ELECTORALI	29
VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	37
VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE	51
IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ	54
RECOMANDĂRI.....	57
ABREVIERI	58
ANEXE.....	60

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. În perioada de observare, Curtea Constituțională a emis trei decizii de inadmisibilitate a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în litigiile electorale. Deși Înalta Curte nu a admis sesizările spre examinare în fond, aceasta a făcut referință la modul în care trebuie să fie interpretate unele prevederi ale Codului electoral. În acest sens, MO Promo-LEX evidențiază:

- tratamentul preferențial al femeilor, instituit de art. 86, alin. (2) Cod electoral (număr mai mic de semnături necesare a fi colectate pentru înregistrare în calitate de candidat independent), nu reprezintă o acțiune discriminatorie;
- presupunerea potrivit căreia persoanele care locuiesc în stânga Nistrului sunt, în mod obișnuit, supuse manipulării are la bază o prejudecată;
- eventuala organizare a unor secții de votare de către CEC pe un teritoriu care nu este controlat în mod efectiv de către autoritățile Republicii Moldova nu este doar ilegală, ci și neconstituțională.

În contextul discuțiilor din spațiul public privind legalitatea publicării listelor electorale de către CEC, MO Promo-LEX consideră că cadrul legal care asigură accesibilitatea pentru alegători a listelor electorale nu contravine legislației privind prelucrarea datelor cu caracter personal. Publicarea listelor electorale ce conțin numele, prenumele și anul nașterii alegătorilor este o măsură necesară și proporțională interesului public urmărit – cel de asigurare a transparenței și corectitudinii listelor electorale. În plus, și standardele internaționale prevăd că publicarea listelor electorale și existența unei proceduri care ar permite alegătorilor să corecteze înscrierile eronate sunt două dintre criteriile care trebuie respectate pentru a garanta autenticitatea listelor respective.

Organele electorale. În perioada vizată, CEC s-a întrunit în șapte ședințe, dintre care trei ordinare și patru extraordinare, desfășurate în format mixt. Până la 7 iulie 2021 CEC a acreditat 2 442 de observatori, dintre care 1 800 naționali și 642 internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 1 186 de observatori (66% din observatorii naționali). Comparativ cu alegerile prezidențiale din noiembrie 2020, în aceeași perioadă de referință, la alegerile curente constatăm o creștere a numărului de observatori cu 249 de persoane.

Atragem atenția că CEC, în pofida insistențelor repetate ale CALC, nu a aprobat hotărârea ce ar reglementa transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor. CALC a atras atenția că la alegerile prezidențiale din 2020 o astfel de hotărâre a CEC a determinat micșorarea numărului cazurilor de transport organizat constatat de observatori. MO Promo-LEX condamnă o astfel de atitudine neglijentă a CEC față de subiectul transportului organizat al alegătorilor în ziua alegerilor. Considerăm că fenomenul transportului organizat utilizat de către concurenți pentru influențarea votului alegătorilor afectează integritatea procesului electoral.

La stabilirea tirajului buletinelor de vot, cu diferențe neesențiale, s-a stabilit ca reper număr de alegători din RSA cu domiciliu/reședință. Privind tirajul buletinelor de vot pentru SV peste hotare, exceptând 5 secții, pentru 145 SV au fost tipărite câte 5 000 de buletine, număr maxim admisibil legal. În ceea ce privește activitatea BESV constituite în străinătate, MO Promo-LEX constată că la 7 iulie 2021 cel puțin jumătate din birouri erau completate, contrar prevederilor legale, cu un număr par de membri.

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, până la 7 iulie 2021, CECE au acreditat cel puțin 2 141 de observatori din partea a opt concurenți, în descreștere cu 60% față de alegerile prezidențiale din noiembrie 2020. Cei mai mulți, conform constatărilor, au fost acreditați de PPȘ (38%), urmat de BECS (27%), BERU (13%) și PAS (12%).

În perioada de referință, de către observatorii Promo-LEX, au fost vizitate 1 691 BESV, dintre care doar 1 347 de birouri (80%) erau deschise în timpul orelor de muncă. Observatorii au mai constatat că organele electorale inferioare nu respectă în totalitate măsurile de protecție în context pandemic. Astfel, termometria vizitatorilor se efectuează în cazul a 76% din CECE și doar în situația a 27% din BESV.

Listele electorale. Potrivit MO Promo-LEX, transmiterea listelor electorale către BESV s-a desfășurat cu anumite deficiențe. Din totalul de 1 691 SV vizitate în perioada de referință (când listele electorale trebuiau deja să fie la secții), doar 1 276 BESV (75%) la momentul vizitei aveau recepționate listele electorale. Subliniem că doar în cazul a 1 019 SV (80% din 1 276) observatorii au avut acces la listele electorale complete.

Observatorii au verificat și corectitudinea întocmirii listelor. Din totalul de 1 019 SV unde a fost asigurat accesul la listele electorale în format complet, printre principalele neconformități identificate se numără: prezența persoanelor decedate în liste (12% din SV); atribuirea eronată a alegătorilor la altă SV (5% din SV); erori de adrese (2% din SV) etc.

Litigii electorale. În perioada de referință, CEC a recepționat o contestație. În același timp, nu au fost emise soluții asupra a niciunei contestații, inclusiv a celor depuse anterior. Totodată, atragem atenția că, potrivit informațiilor disponibile, doar două din cele patru sesizări, depuse încă la 2 iunie 2021, au fost soluționate până acum de CEC.

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată, CECE au recepționat cel puțin cinci contestații și sesizări. Toate contestațiile au fost depuse împotriva organelor electorale sau a membrilor acestora și vizează desemnarea membrilor BESV (2), desfășurarea agitației electorale de către un membru BESV (2) și întocmirea listelor electorale (1). Cu referire la soluțiile emise de CECE, menționăm că doar în privința unei contestații a fost emisă o hotărâre de admitere.

La Curtea de Apel Chișinău au fost depuse cel puțin șase contestații împotriva acțiunilor și hotărârilor CEC. Trei se referă la constituirea secțiilor de votare peste hotare, două – la înregistrarea/neînregistrarea concurenților electorali și una – la înregistrarea simbolului electoral. Concomitent, în perioada 23 iunie – 7 iulie 2021, Curtea de Apel a emis soluții pentru șapte contestații. Totodată, atragem atenția că în privința unei alte contestații, până la 7 iulie 2021, Curtea de Apel Chișinău încă nu s-a pronunțat. Contestația se referă la deschiderea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului și a fost remisă spre examinare în fond încă la 18.06.2021.

În perioada de referință, la Curtea Supremă de Justiție au fost depuse cel puțin cinci cereri de recurs și o cerere privind soluționarea conflictului de competență. Soluțiile adoptate de Curtea Supremă de Justiție în perioada monitorizată sunt următoarele: două decizii de respingere a recursului și menținere a hotărârii Curții de Apel Chișinău; trei încheieri de inadmisibilitate a recursurilor; o încheiere de respingere a cererii privind soluționarea unui presupus conflict de competență.

Administrația publică. MO Promo-LEX constată cu îngrijorare că până la 8 iulie 2021, cu doar trei zile înainte de alegeri, Guvernul nu a asigurat finanțarea deplină a organizării și desfășurării alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. Acest fapt poate afecta în special calitatea procedurilor din ziua alegerilor, or, suma restantă de 22 468,0 mii de lei, ce urma să fie aprobată în ședința eșuată a Guvernului din 7 iulie 2021, era destinată acoperirii cheltuielilor pentru plata indemnizațiilor funcționarilor electorali. MO Promo-LEX a semnalat în permanență, în rapoartele sale intermediare, problema în cauză, subliniind că declarațiile oficialilor nu pot substitui hotărârile aprobate.

Activitatea administrației publice locale. Până la 7 iulie 2021, observatorii MO Promo-LEX au vizitat 812 UAT de nivelul I. Cu privire la gradul de realizare a anumitor atribuții ce țin de organizarea alegerilor, constatăm că 719 primării (89%) au aprobat deciziile de stabilire a spațiilor pentru afișajul electoral, iar cel puțin 704 primării (87%) au adoptat decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Suplimentar, observatorii au constatat recepționarea cu întârziere a listelor electorale în cazul a cel puțin 329 de primării (40% din totalul de 812 vizitate).

Concurenții electorali. În perioada 22 iunie – 6 iulie 2021 activismul concurenților a crescut continuu, numărul activităților majorându-se cu circa 25% față de perioada precedentă de monitorizare. Din totalul de 1 456 de activități observate, cele mai multe, ca și în perioada anterioară de observare, revin: PAS – 395 (27%), BECS – 226 (15%) și BERU – 172 (12%). Cele mai populare activități rămân a fi distribuirea materialelor electorale (52%) și întâlnirile electorale (30%).

Peste hotare au fost constatate cel puțin 31 de întruniri electorale sub forma „agitației față în față”, de trei ori mai mult decât în precedentele două săptămâni de observare. Dintre acestea, 13 (42%) au fost desfășurate de PAS; 9 – de PUN (29%); 6 – de PPPDA (19%) și 3 (10%) – de PPDA. Majoritatea dintre acestea (74%) s-au desfășurat în Italia. În continuare, pentru alegătorii din regiunea transnistreană nu au fost raportate întruniri electorale.

Observatorii au raportat cel puțin 67 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop de promovare electorală, dintre care în 18 cazuri este vizat PDM, în 13 – BECS, în câte 11 – PAS și PPPDA, în 9 – BERU și în 5 cazuri – PPȘ. Pe categorii de resurse administrative, e vorba despre: organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor de stat în timpul programului de muncă – 29 de cazuri (43%), asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici – 22 de cazuri (33%) și implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie electorală – 16 cazuri (24%).

Observatorii Promo-LEX au mai raportat cel puțin un caz ce poate fi calificat drept oferire de cadouri cu impact electoral, cu implicarea PACE. Au fost raportate și cel puțin 7 cazuri (câte trei – PAS și BECS, un caz – BERU) în care au fost utilizate imagini/simboluri de stat ale Republicii Moldova sau ale altor state.

MO Promo-LEX a mai constatat cel puțin cinci cazuri de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare (2 cazuri – PACE și câte un caz – PPDA, PUN, BECS), precum și 64 de cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate. În perioada de observare, au fost raportate cel puțin trei cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a violenței în campania electorală. În toate cazurile e vorba de concurenții AUR și BECS.

Finanțarea campaniei electorale. MO Promo-LEX a analizat raportarea financiară a concurenților, precum și a estimat cheltuielile de campanie ale acestora, pentru perioada 21 mai – 2 iulie 2021. Aceasta corespunde celor șase săptămâni de campanie electorală care urmau a fi raportate la CEC. Rapoartele financiare pentru a cincea și a șasea săptămână de campanie au fost depuse de 19 concurenți electorali din cei 23 înregistrați. Cu referire la corectitudinea și acuratețea completării rapoartelor depuse la CEC, constatăm un nivel scăzut al calității informației raportate.

În perioada de referință, 19 concurenți electorali au declarat venituri totale în valoare de 33 579 929 de lei. Dintre acestea, 36% au fost declarate de BERU, 18% – de PAS și câte 12% – de BECS și PPȘ. Astfel, constatăm că patru concurenți electorali au raportat 78% din totalul veniturilor, iar ceilalți 11 concurenți electorali – doar 22%. Surse ale veniturilor sunt: donațiile persoanelor fizice (58%), transferul banilor din contul curent a 9 partide politice (30%), donații ale persoanelor juridice (6%) și donații în mărfuri, lucrări sau servicii (6%). Potrivit constatărilor, plafoanele donațiilor nu au fost depășite.

De asemenea, 19 concurenți electorali au raportat cheltuieli financiare totale în valoare de 30 459 125 de lei. Dintre acestea, 37% au fost raportate de BERU, 18% – de PAS, 13% – de PPȘ, iar 12% – de BECS. Prin urmare, 80% din totalul cheltuielilor financiare au fost raportate de patru concurenți, iar alte 20% – de 14 concurenți. Principalele destinații ale cheltuielilor sunt: pentru publicitate electorală (64%) și pentru materialele promoționale (24%).

Activitățile electorale au fost estimate pentru fiecare concurent electoral din momentul înregistrării în cursa electorală până la 2 iulie 2021. Constatăm că pentru toate cele șase săptămâni de campanie electorală, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 10 859 900 de lei. Dintre acestea, pentru BECS – 3 264 762 de lei (30%); PPȘ – 2 329 133 de lei (21%); PDM – 1 342 712 lei (12%) și pentru PAS – 1 007 578 de lei (9%). Cele mai multe se referă la materialele promoționale (41%), urmate de cheltuielile pentru delegare/detașare de persoane (15%) și pentru sedii (14%).

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 21 iunie – 5 iulie 2021, Asociația Promo-LEX a identificat cel puțin 43 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în spațiul public, în mass-media și în mediul online din Republica Moldova. Aceasta reprezintă o creștere cu 43% față de perioada precedentă de monitorizare (8 – 20 iunie 2021).

În perioada de raportare, cel puțin 25 de cazuri de discurs de ură sau alte forme intolerante de exprimare au fost generate de către 11 candidați incluși pe listele a 8 concurenți electorali: AUR – 6 cazuri; PPDA – 6 cazuri; BERU – 4 cazuri; POM – 3 cazuri; BECS – 3 cazuri; PACE, PPPDA, PUN – câte un caz. Suplimentar, un caz l-a avut ca autor pe reprezentantul concurentului PPN.

De cealaltă parte, în cel puțin 10 cazuri discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public a vizat doi candidați de pe listele BECS: Igor Dodon – în 7 cazuri și Vladimir Voronin – în 3 cazuri. Celelalte discursuri au afectat membrii și susținătorii BECS, PLD, Președintele Republicii Moldova, alți politicieni.

Educație și informare electorală. În contextul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, Asociația Promo-LEX a continuat desfășurarea activităților de informare și educație electorală a alegătorilor. Activitățile au vizat tinerii alegători, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă, precum și alegătorii în general. În acest sens, în perioada de raportare au fost realizate 11 dezbateri electorale, a fost lansat al doilea spot video motivațional de încurajare a participării alegătorilor la vot, 10 reportaje și 3 emisiuni TV/radio cu privire la procedurile electorale și campania electorală etc. Suplimentar, 4 organizații care au primit granturi din partea Asociației Promo-LEX au desfășurat și au promovat, în special în mediul online, mai multe activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a alegătorilor.

În contextul dezbaterilor organizate, MO Promo-LEX atrage atenția asupra unor lacune normative identificate: posibilitatea de a completa formal declarațiile de avere depuse la CEC în procesul de înregistrare, fără vreo consecință pentru candidați, precum și reglementarea insuficientă a statutului de „reprezentant” al candidatului la dezbateri. Astfel de situații afectează transparența informației despre concurenții electorali, dar și caracterul competitiv al scrutinului.

Pe parcursul perioadei monitorizate, CICDE a asigurat instruirea membrilor BESV, a angajaților IGP, a observatorilor și a jurnaliștilor. Membrii BESV din secțiile din țară au fost instruiți în format fizic, iar cei de peste hotare – în format online. Privind activitățile de informare, CEC și CICDE au organizat pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021 un Centru de Apel. CEC a organizat un briefing de presă pe subiecte relevante pentru procesul electoral. CICDE a lansat în spațiul online un Quiz în domeniul electoral, mai multe materiale video informative, un podcast etc.

INTRODUCERE

Raportul nr. 5 este elaborat în cadrul Misiunii de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. Perioada de observare a evenimentelor incluse în raport este 23 iunie – 7 iulie 2021. Rezultatele monitorizării discursului de ură și instigare la discriminare sunt prezentate pentru perioada 23 iunie – 5 iulie 2021, iar cele a finanțării campaniei electorale – pentru perioada 21 mai – 2 iulie 2021.

MO Promo-LEX va prezenta în total șase rapoarte intermediare de observare a alegerilor parlamentare anticipate și un Raport final. În ziua alegerilor vor fi elaborate comunicate de presă privind desfășurarea scrutinului, rezultatele numărării parțiale a voturilor și evaluarea corectitudinii completării proceselor-verbale. Obiectivele rapoartelor MO Promo-LEX sunt: sesizarea organelor electorale privind rezultatele evaluării în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor; responsabilizarea actorilor electorali; informarea societății cu privire la tendințele pozitive și negative atestate în cadrul procesului electoral; prevenirea eventualelor încălcări ale legislației electorale.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor se bazează pe standardele internaționale în domeniu și presupune observarea scrutinului atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor). Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor proprii, inclusiv a celor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își depun propria candidatură, precum și societatea civilă.

Observarea procesului electoral este efectuată pe durata perioadei electorale de către 43 OTL. Prin intermediul vizitelor realizate în teritoriu, observatorii Promo-LEX colectează și analizează informații rezultate din interviuri, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. Activitatea candidaților/concurenților electorali este monitorizată inclusiv în mediul online. Promo-LEX, de asemenea, monitorizează discursul instigator la ură și discriminare prin intermediul a șapte monitori. Constatările OTL/monitorilor sunt raportate în baza unor formulare tematice și sunt stocate pe platforma web www.data.promolex.md, sistem securizat cu acces limitat, gestionată de Promo-LEX.

În ziua scrutinului, Misiunea de observare va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în circa 600 de secții de votare (SV), selectate în baza unui eșantion reprezentativ la nivel național, stabilit de către o companie sociologică. Complementar, procesul electoral din celelalte secții de votare și spațiul adiacent acestora va fi monitorizat de 160 OTS, grupați și distribuiți la nivel național în 80 de echipe mobile de observatori.

Secțiile de votare organizate pentru alegătorii din regiunea transnistreană vor fi observate în totalitate prin delegarea câte unui OTS static în fiecare dintre acestea. De asemenea, o atenție deosebită va fi acordată monitorizării proceselor electorale în secțiile de votare care vor fi deschise peste hotarele țării. În acest scop, MO Promo-LEX va delega circa 84 OTS statici pentru ziua alegerilor în secțiile de votare care vor fi create în străinătate.

Activitatea observatorilor este gestionată de către echipa centrală a Misiunii, compusă din 22 de membri. Toți observatorii și monitorii Promo-LEX sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de Misiunea de observare, inclusiv în ceea ce privește respectarea măsurilor de protecție în contextul pandemiei COVID-19. De asemenea, observatorii semnează și își asumă să respecte Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan.

MO a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

¹ Codul de conduită al observatorului național independent Promo-LEX.

MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video, alte documente, care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale drept sesizări și urmează a fi examinate conform competenței, prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.electoralamonitor.md, pe care orice persoană poate semnală activități cu tentă electorală. Pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 21-a la număr. Angajații și membrii Asociației dispun, de asemenea, de experiență internațională, participând la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Cehia, Estonia, Georgia, Germania, Muntenegru, Norvegia, România, Serbia, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele fiecărui raport sunt formulate recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali, alți actori interesați, cu scopul de a asigura buna organizare și perfecționarea procesului electoral.

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 este desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create în străinătate”, precum și al Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la Chișinău prin proiectul „Suport pentru informarea cetățenilor și observarea civică a alegerilor parlamentare anticipate din 2021 în secțiile de votare create pentru alegătorii din regiunea transnistreană”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

1.1. Transparența listelor electorale versus protecția datelor cu caracter personal

Conform art. 44-45 din Codul electoral, listele electorale, întocmite în baza RSA, sunt liste ce cuprind toți cetățenii cu drept de vot care domiciliază ori își au reședința pe teritoriul unei secții de votare. În lista electorală se indică:

- localitatea și numărul secției de votare;
- numele și prenumele, anul nașterii alegătorului;
- domiciliul/reședința alegătorului;
- numărul de identificare de stat (IDNP);
- seria și numărul actului de identitate.

Listele se fac accesibile în localurile secțiilor de votare, precum și se plasează pe pagina web a CEC cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor, în acestea fiind indicate numele, prenumele și anul nașterii fiecărui alegător. Astfel, și în scrutinul parlamentar anticipat, CEC a publicat în mod corespunzător listele electorale, care pot fi identificate accesând SV corespunzătoare domiciliului sau reședinței².

Evidențiem că prevederea referitoare la plasarea listelor electorale pe pagina web a CEC a fost introdusă în Codul electoral încă în iunie 2010. Până atunci, listele electorale erau afișate doar în localurile secțiilor de votare. Mai mult, până în 2019, nu exista mențiunea conform căreia în listele care sunt făcute accesibile, sunt indicate doar numele, prenumele și anul nașterii fiecărui alegător.

Atragem atenția că Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CNPDCP) a aprobat în 2013 Instrucțiunile privind prelucrarea datelor cu caracter personal în procesul electoral³. Conform acestui document, în cazul plasării datelor cu caracter personal conținute în listele electorale prin intermediul paginii web oficiale a CEC sau a autorității publice locale, urmează a fi instituite soluții tehnice necesare pentru excluderea accesului nerestricționat la acestea, fiind asigurate măsurile tehnice de program specializate în securitatea informației, **măsuri de protecție în vederea confirmării neechivoce a identității subiectului de date cu caracter personal**, care își realizează dreptul de acces sau rectificare, prin excluderea accesului neautorizat la aceste date.

Totodată, dezvăluirea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod a datelor cu caracter personal prelucrate în scopuri electorale urmează a fi interzisă, cu excepția cazurilor când subiectul de date cu caracter personal și-a dat consimțământul, când informația este depersonalizată ori când legea prevede expres dreptul destinatarului sau al terțului în acest sens.

Astfel, luând în considerare că prevederile Codului electoral au fost revizuite în perioada 2013–2019, iar Regulamentul CEC privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale a fost aprobat în 2014, considerăm că procedurile CEC și cadrul legal au fost adaptate la principiile statuate în instrucțiunile aprobate de CNPDCP.

Atragem atenția că **publicarea listei electorale este necesară în special pentru verificarea acestora și corectarea erorilor din listă**. În acest sens, legiuitorul a prevăzut, la art. 45 Cod electoral, că alegătorilor și reprezentanților concurenților electorali li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință de listele electorale și de a verifica corectitudinea întocmirii lor. Ei au dreptul să facă contestații împotriva neinclunderii lor în listă sau excluderii din ea, precum și împotriva altor erori comise la înscrierea datelor despre sine sau despre alți alegători cel târziu în ziua precedentă zilei alegerilor.

² <https://liste.cec.md/>

³ **Ordinul** CNPDCP nr. 03/1 din 28.02.2013 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind prelucrarea datelor cu caracter personal în procesul electoral.

Totodată, conform pct. 16 din Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale, în cazul în care alegătorul sau reprezentantul concurentului electoral identifică erori care pot fi soluționate doar prin verificarea întregii informații despre alegător din exemplarul listei electorale cu datele complete, accesul poate fi acordat doar prin semnarea unei declarații de confidențialitate. Acces liber la datele complete conținute în lista electorală de bază (IDNP-ul, domiciliul/reședința alegătorului, seria și numărul actului de identitate) au doar membrii biroului electoral respectiv și alegătorul la datele sale personale.

Pornind de la cele evidențiate supra, constatăm că listele electorale sunt făcute accesibile în forma care, pe de o parte, permite alegătorului și concurentului electoral să depisteze erorile din listă, iar, pe de altă parte, nu face publice alte date cu caracter personal ale alegătorilor, prin care s-ar putea atenta la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private⁴.

În concluzie, MO Promo-LEX consideră că publicarea listelor electorale în forma respectivă este o măsură necesară și proporțională scopului urmărit – cel de verificare și actualizare a listelor electorale.

Evidențiem că și standardele internaționale⁵ prevăd că publicarea listelor electorale și existența unei proceduri care ar permite alegătorilor să corecteze înscrierile eronate sunt două dintre criteriile care trebuie respectate pentru a garanta autenticitatea listelor electorale.

1.2. Deciziile Curții Constituționale

În perioada de observare, Curtea Constituțională a emis trei decizii de inadmisibilitate a excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în litigiile electorale. Deși Înalta Curte nu a admis sesizările spre examinare în fond, aceasta a făcut referință la modul în care trebuie să fie interpretate unele prevederi ale Codului electoral. În acest sens, Curtea a evidențiat în cazul a două din cele trei decizii că considerentele tuturor actelor sale cu caracter jurisdicțional, inclusiv considerentele deciziilor, sunt general obligatorii. Astfel:

a) **Prima decizie de inadmisibilitate⁶** a fost pronunțată la 28 iunie 2021 asupra excepției de neconstituționalitate ridicate în cauza privind restituirea fără examinare de către CEC a contestației depuse de BECS, prin care ultimul a solicitat constatarea utilizării resurselor administrative și aplicarea sancțiunilor corespunzătoare în privința PAS⁷. În această decizie Curtea a reiterat considerentele prezentate în Deciziile Curții Constituționale nr. 94 din 15 iunie 2021 și nr. 98 din 17 iunie 2021:

- principiul preeminenței dreptului reclamă ca instanțele de judecată din Republica Moldova să interpreteze și să aplice legile ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent, nu în mod izolat și prin ignorarea altor norme relevante;
- autoritățile publice și instanțele de judecată trebuie să clarifice, în fiecare caz particular, dacă au de soluționat o contestație împotriva organului electoral, o contestație împotriva acțiunilor/inacțiunilor concurenților electorali, o sesizare referitoare la încălcarea legislației electorale sau o plângere ori un denunț contravențional/penal. După această clarificare, autoritatea publică sau instanța de judecată trebuie să-și verifice competența, să decidă care prevederi legale sunt aplicabile cauzei, să le interpreteze și să le aplice într-o manieră care asigură efectivitatea dreptului fundamental de a vota și de a fi ales.

b) **O altă decizie de inadmisibilitate⁸** a fost pronunțată la 29 iunie 2021 asupra excepției de neconstituționalitate în cauza privind respingerea cererii de înregistrare a candidatului independent

⁴ Scopul Legii privind protecția datelor cu caracter personal, conform art. 1, este asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private.

⁵ Codul de bune practici în materie electorală, pct. 1.2.

⁶ Decizia Curții Constituționale nr. 99 din 28.06.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 144g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 71, alin. (1), 72, alin. (1), 73, alin. (2) și 73, alin. (7) din Codul electoral.

⁷ Scrisoarea nr. CEC-8/4175 din 12 iunie 2021.

⁸ Decizia Curții Constituționale nr. 101 din 29.06.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 148g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 86, alin. (2) din Codul electoral (tratamentul diferențiat pe criteriul de sex la

Ion Stegărescu⁹. În această decizie Curtea s-a pronunțat asupra *tratamentului diferențiat pe criteriul de sex la înregistrarea candidaților independenți pentru alegerile parlamentare* și a evidențiat următoarele considerente:

- măsurile de incluziune a femeilor în viața politică și asigurarea unui echilibru de reprezentare pe criteriul de sex în organele puterii reprezintă obligații pozitive ale statului, care rezultă din actele internaționale la care Republica Moldova este parte;
- tratamentul preferențial al femeilor, instituit de norma contestată (art. 86, alin. (2) Cod electoral), reprezintă o acțiune afirmativă¹⁰ care urmărește scopul incluziunii femeilor în viața politică și scopul realizării *unui echilibru al reprezentării pe criteriul de sex în Parlament*.

c) **Cea de-a treia decizie de inadmisibilitate**¹¹ a fost pronunțată la 29 iunie 2021 asupra excepției de neconstituționalitate în cauza în care se contestă hotărârea CEC de constituire a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului¹². În această decizie, Curtea a evidențiat următoarele considerente:

- deși statul are un interes de protecție a integrității scrutinului, presupunerea potrivit căreia persoanele care locuiesc în stânga Nistrului sunt, în mod obișnuit, supuse manipulării are la bază o prejudecată. Curtea nu poate porni de la prezumția că alegătorii care locuiesc pe teritoriul necontrolat de autoritățile Republicii Moldova nu pot face o alegere liberă. Dacă ar proceda într-o asemenea manieră, Curtea ar prejudicia demnitatea cetățenilor săi;
- eventuala organizare a unor secții de votare de către CEC pe un teritoriu care nu este controlat în mod efectiv de către autoritățile Republicii Moldova nu este doar ilegală, ci și neconstituțională;
- cu privire la textul „cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor” din articolul 32, alin. (1) din Codul electoral, Curtea constată că acesta a fost reglementat pentru a asigura previzibilitatea scrutinului și pentru ca alegătorii să-și organizeze din timp exercitarea dreptului electoral. Trecerea peste limita temporală de 35 de zile prevăzută în articolul 32 din Cod nu exonerează Comisia Electorală Centrală de obligația constituirii secțiilor de votare pentru alegătorii care locuiesc pe teritoriul necontrolat de autoritățile Republicii Moldova;
- autoritățile publice trebuie să garanteze efectivitatea dreptului fundamental de a vota și de a fi ales în zonele controlate efectiv de către acestea;
- autoritățile publice trebuie să interpreteze legea într-o manieră care asigură efectivitatea dreptului de a vota și a dreptului de a fi ales și care are în vedere obligațiile internaționale ale statului Republica Moldova în materie de respectare a drepturilor omului (DCC nr. 98 din 17 iunie 2021, § 20).

Astfel, constatăm că în urma considerentelor exprimate de Curtea Constituțională, atât instanțele de judecată, cât și Comisia Electorală Centrală urmează să-și revizuiască modul de interpretare și aplicare a normelor Codului electoral.

înregistrarea candidaților independenți pentru alegerile parlamentare).

⁹ Hotărârea nr. 5037 din 18 iunie 2021 privind demersul de înregistrare a domnului Ion Stegărescu în calitate de candidat independent la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, a simbolului electoral și de confirmare a reprezentantului cu drept de vot consultativ în Comisia Electorală Centrală și a persoanei responsabile de finanțe (trezorerul).

¹⁰ Potrivit Legii nr. 5 din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, nu se consideră discriminatorii acțiunile afirmative [articolul 5, alin. (6)], adică acțiunile cu caracter special și temporar care urmăresc scopul accelerării obținerii unei egalități reale între femei și bărbați, cu intenția de eliminare și de prevenire a discriminării ori a dezavantajelor ce rezultă din atitudinile, comportamentele și structurile existente.

¹¹ Decizia Curții Constituționale nr. 100 din 29.06.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 149g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 32 din Codul electoral (particularitățile constituirii și funcționării secțiilor de votare pentru alegătorii care locuiesc pe teritoriul necontrolat de autoritățile Republicii Moldova).

¹² Hotărârea CEC nr. 4965 din 5 iunie 2021 cu privire la organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni.

II. ORGANELE ELECTORALE

2.1. Activitatea CEC

În perioada observată, autoritatea electorală s-a întrunit mixt în cadrul a 7 ședințe, dintre care 3 ședințe ordinare și 4 extraordinare, fiind adoptate 77 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea scrutinului parlamentar.

2.1.1. Hotărâri ale CEC relevante pentru organizarea și desfășurarea scrutinului parlamentar

Din totalul de 77 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea alegerilor, 49 (64%) sunt cu privire la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Celelalte hotărâri au vizat înregistrarea persoanelor de încredere, confirmarea persoanelor responsabile de finanțe, stabilirea tirajului buletinelor de vot, modificarea listelor de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală, modificarea hotărârilor anterioare ale CEC.

2.1.2. Acreditarea observatorilor

În perioada de referință, CEC a acreditat 1 248 de observatori, dintre care 783 de observatori naționali și 465 de observatori și experți internaționali (conform Anexei nr. 1). De la începutul perioadei electorale până la data de 7 iulie 2021, pentru alegerile parlamentare anticipate au fost acreditați cumulativ 2 442 de observatori, dintre care 1 800 de observatori naționali și 642 de observatori și experți internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 1 186 de observatori (66% din numărul observatorilor naționali).

Menționăm că din numărul total de 1 800 de observatori naționali, 158 sunt observatori acreditați de 6 concurenți electorali pentru secțiile de votare peste hotare¹³, după cum urmează: BERU – 74; PAS – 48; PPDA – 13; PACE – 11; PPPDA – 8; PPCC – 4.

Comparativ cu alegerile prezidențiale din noiembrie 2020, când, în aceeași perioadă, au fost acreditați cumulativ 2 193 de observatori, constatăm la alegerile curente o creștere a numărului total de observatori acreditați cu circa 249 de persoane¹⁴. În special, atragem atenția la sporirea numărului de observatori internaționali, cu circa 330 de persoane.

Notăm că, în conformitate cu pct. 10 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, termenul-limită de depunere a cererilor privind acreditarea în calitate de observator este de șapte zile până la ziua alegerilor.

2.1.3. Modificarea listei de candidați

În perioada de referință a Raportului nr. 5, MO Promo-LEX a constatat modificarea listei de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova în cazul a cel puțin 11 concurenți, sau jumătate din numărul total de candidați care au depus liste¹⁵. Ca urmare a analizei hotărârilor CEC, atestăm că modificările care au presupus includerea/excluderea candidaților și transferarea acestora de la o poziție la alta au fost operate cu respectarea cerințelor legale.

Cu referire la demersul concurentului PPN privind modificarea listei de candidați la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, cu includerea candidatului Mihai Cristian (Cristian

¹³ Potrivit art. 68, alin. (2), la cererea concurenților electorali, Comisia Electorală Centrală acreditează câte un observator pentru monitorizarea alegerilor în secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova.

¹⁴ Raport nr. 5. MO Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, p. 15.

¹⁵ PAS, PACE, MPSN, PPDA, POM, PS, PLD, PDCM, PPS, BERU și BECS.

Rizea), menționăm că CEC a respins cererea de modificare a anexei nr. 1 la Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4958 din 4 iunie 2021 pe motiv că domnul Mihai Cristian nu întrunește condițiile legale prevăzute de art. 82 din CE și art. 2, alin. (6¹) din Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament¹⁶, respectiv, nu poate candida la scrutinul în cauză¹⁷. Totodată, Comisia a reținut și art. 52, alin. (3) din Codul electoral, conform căruia se interzice concurenților electorali implicarea persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în acțiuni de agitație electorală, sub riscul de a purta răspunderea stabilită la art. 75, alin. (5), lit. d) din CE.

Subliniem că, în conformitate cu art. 87 și 88 din Codul electoral, concurentul electoral a putut solicita modificarea listei de candidați (retragerea listei, înlocuirea unui candidat, excluderea unui candidat, retragerea candidatului independent) până la 26 iunie 2021.

2.1.4. Acțiuni întreprinse în vederea combaterii corupției și transportului organizat al alegătorilor

În scopul asigurării condițiilor pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, la 27 iunie 2021, CEC a adresat în atenția CNA, SIS, MAI, PG, MAEIE și ANTA scrisoarea nr. CEC-8/4428¹⁸ privind prezentarea propunerilor privind atribuțiile acestora referitoare la acțiunile ce urmează a fi întreprinse pentru combaterea corupției și transportului organizat al alegătorilor.

În răspunsul său nr. 05/08-1945 din 28 iunie 2021, CNA a informat CEC că, potrivit competenței materiale acordate prin art. 401 din Codul contravențional și art. 269 din Codul de procedură penală, Centrul nu este competent să examineze contravențiile și să efectueze urmărirea penală în cauzele (contravenționale și/sau penale) al căror obiect îl constituie coruperea alegătorilor și finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale PP și a fondurilor electorale¹⁹.

La același subiect, prin intermediul scrisorii nr. 2/519 din 28 iunie 2021, SIS a informat CEC că, la momentul actual, legea contravențională și cea penală în materie de transport al alegătorilor la secția de votare nu prevăd o procedură care ar stabili complexul de fapte prejudiciabile, din care ar rezulta că prin transportarea organizată este comisă o infracțiune de corupere a alegătorilor prevăzută de art. 181/1 CP al Republicii Moldova. Este oportun ca fenomenul să fie documentat */în contextul de contracarare/* în ordinea generală de examinare a sesizărilor și contestațiilor stabilite de CEC. Iar ca măsuri de prevenire a corupției alegătorilor prin a.n. transportare organizată a alegătorilor, fără a manifesta un tratament discriminatoriu față de o anumită categorie de alegători, ar fi oportună reaplicarea prevederilor Hotărârii CEC nr. 4390 din 20.10.2020, ajustată la realitățile scrutinului parlamentar din iulie 2021. De asemenea, instituția a subliniat că Serviciul nu poate aplica complexul de măsuri speciale de investigații pentru combaterea unor posibile acțiuni de corupere a alegătorilor²⁰.

„Agenția Națională Transport Auto” a informat CEC că, în temeiul atribuțiilor funcționale și în scopul prevenirii și combaterii transportului ilicit de persoane, în ziua scrutinului, inspectorii Agenției vor monitoriza procesul tehnologic de deservire a rutelor regulate și a celor ocazionale în traficul național, a operațiunilor de transport în regim de taxi, în vederea transportării persoanelor în siguranță și confort, fără a fi îngreunat accesul persoanelor la secțiile de votare în vederea exercitării dreptului la vot²¹.

¹⁶ Potrivit art. 82 din CE, candidații la funcția de deputat în Parlament pot fi persoanele cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, dețin cetățenia Republicii Moldova, nu cad sub incidența art. 2, alin. (6¹) din Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament și întrunesc alte condiții prevăzute de CE.

¹⁷ Hotărârea CEC nr. 5095 din 28 iunie 2021.

¹⁸ Scrisoarea CEC-8/4428 din 27 iunie 2021.

¹⁹ Scrisoarea CNA nr. 05/08-1945 din 28 iunie 2021.

²⁰ Scrisoarea SIS nr. 2/519 din 28 iunie 2021.

²¹ Scrisoarea ANTA nr. 02/1-1-6644 din 29 iunie 2021.

La 30 iunie 2021, CEC a adresat în atenția IGP, MAI, ANTA, PG și PA scrisoarea nr. CEC-8/4451²² privind prezentarea considerentelor pe marginea sesizărilor PPPDA și PAS referitoare la adoptarea unei hotărâri ce ar viza aspectele ce țin de transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua scrutinului.

În răspunsul său nr. 34/2-2274 din 2 iulie 2021, IGP comunică CEC că nu susține *proiectul de hotărâre cu privire la unele aspecte ce țin de participarea la alegerile parlamentare anticipate a alegătorilor domiciliați în localitățile din stânga Nistrului*. Mai mult, MAI nu-i pot fi atribuite sarcini improprii sau cele ce comportă în sine evidente trăsături de îngrădire a drepturilor fundamentale ale omului. Pornind de la mențiunea Curții Constituționale conform căreia „transportul organizat al alegătorilor nu constituie în sine o încălcare electorală, cu excepția cazului în care se poate dovedi că s-a exercitat presiune pentru a influența alegerea alegătorului”, Poliția va întreprinde toate măsurile ce se impun în vederea documentării eventualelor tentative de transportare a alegătorilor, dar și eventuale încercări de a-i corupe pe cetățenii hotărâți să meargă la vot, bazându-se pe informații/sesizări autentificate și acționând în limitele legale²³.

Notăm că, la 6 iulie 2021, CALC a făcut apel repetat²⁴ către CEC să aprobe în regim prioritar o hotărâre privind aspectele ce țin de transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor din 11 iulie 2021 și să asigure în timp util publicarea hotărârii în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Aprobarea de către CEC a unei hotărâri pe subiectul monitorizării și împiedicării transportului ilicit al alegătorilor se prezintă drept o soluție optimă pentru asigurarea unui scrutin liber și corect. De asemenea, hotărârea va contribui la consolidarea premiselor legale pentru pronunțarea unor hotărâri ale instanțelor de judecată sau la constatarea unor încălcări de către organele de drept. Organizațiile societății civile constată în demers că aprobarea unei astfel de hotărâri în contextul alegerilor prezidențiale din 2020 a făcut posibilă reducerea numărului de cazuri de transportare organizată.

Potrivit Coaliției, orice lipsă de acțiune menită să prevină transportarea organizată a alegătorilor va duce la crearea de premise suplimentare de influențare și/sau constrângere a alegătorilor din stânga Nistrului să-și exercite dreptul la vot într-un anumit fel, dar și de creare a riscurilor suplimentare asupra securității acestor cetățeni.

Atragem atenția că pe ordinea de zi a ședinței extraordinare a CEC din 7 iulie 2021, cu doar patru zile înainte de ziua alegerilor, a fost inclus subiectul referitor la proiectul hotărârii privind transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. Acesta însă nu a fost aprobat din lipsa numărului suficient de voturi, fiind susținut doar de către 4 membri dintre cei 7 prezenți la ședință.

MO Promo-LEX își exprimă dezacordul față de lipsa unei atitudini responsabile din partea CEC față de subiectul transportului organizat al alegătorilor în ziua alegerilor. Considerăm că fenomenul transportului organizat utilizat de către concurenți pentru influențarea votului alegătorilor afectează integritatea procesului electoral. De asemenea, atragem atenția asupra tergiversării de către organul electoral a adoptării hotărârii în cauză, deși CALC a solicitat pentru prima dată încă la 31 mai 2021 soluționarea problemei²⁵. Iar Promo-LEX a reiterat Apelul la 10 iunie 2021 în Raportul nr. 3 de observare a alegerilor parlamentare anticipate²⁶.

Prin comparație, amintim că la alegerile prezidențiale din noiembrie 2020, la 7 octombrie 2020 (cu circa 24 de zile înainte de alegeri), CEC a elaborat și a expediat în atenția concurenților electorali, a organelor de drept și a observatorilor Circulara nr. CEC 8/3014 privind transportarea ilicită a alegătorilor. Iar ulterior, la 20 octombrie 2020 (cu circa 11 zile înainte de ziua alegerilor), CEC a

²² Scrisoarea CEC-8/4451 din 30 iunie 2021.

²³ Scrisoarea IGP nr. 34/2-2274 din 2 iulie.

²⁴ Apelul repetat al CALC către CEC privind adoptarea hotărârii care să prevină transportarea organizată a alegătorilor în ziua votării din 6 iulie 2021.

²⁵ DEMERS către Comisia Electorală Centrală privind funcționarea sistemului de înregistrare video pe tot parcursul zilei votării și prevenirea transportului organizat al alegătorilor în ziua votării.

²⁶ Raport nr. 3. MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, p. 15.

aprobat hotărârea privind unele aspecte ce țin de transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor prezidențiale.

2.1.5. Informarea CEC privind efectuarea sondajelor de opinie

Potrivit datelor plasate pe pagina CEC, în perioada de referință a raportului, pe adresa CEC a parvenit o cerere de informare din partea Asociației Sociologilor și Demografilor privind efectuarea unui sondaj sociologic în preajma alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021²⁷. În urma analizei cererii, MO Promo-LEX constată conformitatea documentului cu art. 70, alin. (10) din CE.

2.2. Activitatea consiliilor electorale de circumscripție electorală de nivelul II

2.2.1. Respectarea programului de activitate

Potrivit informațiilor prezentate de către observatori, din totalul celor 110 vizite întreprinse în timpul orelor de muncă, în cadrul a 108 vizite (98%) sediile CECE II erau deschise și doar în cadrul a două vizite sediul CECE nr. 15 Dubăsari și nr. 27 Râșcani era închis.

În același timp, menționăm că, în perioada vizată, ședințele CECE II au fost desfășurate în prezența fizică a membrilor, cu excepția unei singure ședințe, desfășurate de CECE nr. 19 Glodeni.

2.2.2. Stabilirea tirajului buletinelor de vot

În conformitate cu pct. 71 al Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, toate cele 35 de consilii electorale ale circumscripțiilor electorale municipale și raionale au adoptat, în termenul prevăzut, hotărârile privind stabilirea tirajului buletinelor de vot.

Anexa nr. 2 include analiza datelor privind numărul de buletine tipărite, raportate la numărul de alegători din RSA conform ultimelor date furnizate de CEC la 21 iunie 2021. Amintim că numărul de buletine tipărit este raportat la numărul de alegători incluși în listele electorale de bază.

Concluzia generală este că la stabilirea tirajului, cu mici abateri, s-a reieșit din numărul de alegători din RSA cu domiciliu/reședință. Similar scrutinului prezidențial, în cazul Chișinăului, unde se votează într-o pondere mai mare pe listele suplimentare, se atestă o diferență majoră a buletinelor tipărite. De asemenea, pentru regiunea transnistreană s-au tipărit de două ori mai puține buletine decât alegători înregistrați în RSA. În același timp, și la acest scrutin, pare inexplicabilă diferența de 502 buletine în cazul raionului Taraclia.

Cu privire la stabilirea tirajului buletinelor de vot pentru secțiile de votare din străinătate, CEC a hotărât tipărirea a 726 700 de buletine de vot, cu 55 200 de buletine de vot mai mult comparativ cu turul al II-lea al alegerilor prezidențiale²⁸. Menționăm că, din numărul total de 150 SV, în cazul a 145 SV (96%) au fost tipărite câte 5 000 de buletine de vot (numărul maxim admis legal), în cazul a 4 SV²⁹ (3%) au fost tipărite câte 300 de buletine de vot, iar pentru SV 38/17 (or. Abu Dhabi) au fost tipărite 500 de buletine de vot³⁰.

2.2.3. Modificarea componenței CECE

În perioada vizată, MO Promo-LEX a constatat cel puțin un caz de modificare a componenței nominale a CECE de nivelul II (nr. 19 Glodeni). Modificarea s-a datorat cererii de demisie a membrului CECE desemnat din partea PPPDA.

²⁷ Înștiințarea Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova din 21 iunie 2021.

²⁸ Reamintim că la alegerile prezidențiale din 2020 a fost înregistrată cea mai înaltă rată de participare la urnele de vot a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare – 263 177 de alegători.

²⁹ SV 38/2 (or. Baku), 38/12 (or. Beijing), 38/94 (or. Tokyo), 38/144 (or. Doha).

³⁰ Potrivit proceselor-verbale privind rezultatele numărării voturilor la alegerile prezidențiale din noiembrie 2020, prezența la vot a fost de: SV 38/2 (or. Baku) – 53 de alegători; 38/12 (or. Beijing) – 19 alegători; 38/94 (or. Tokyo) – 30 de alegători; 38/144 (or. Doha) – 66 de alegători; 38/17 (or. Abu Dhabi) – 176 de alegători.

2.2.4. Constituirea și componența birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate

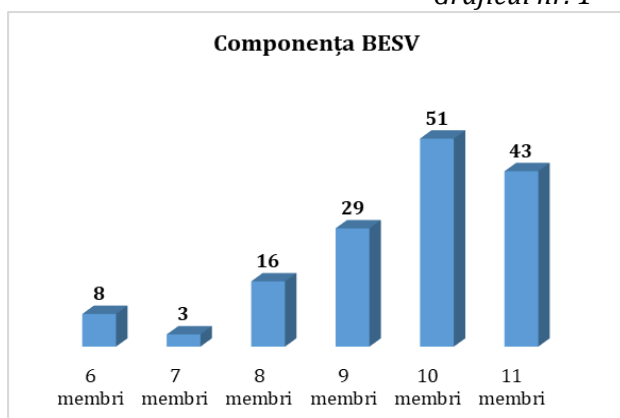
La 23 iunie 2021, prin emiterea Hotărârii CEC nr. 5060, autoritatea electorală a dispus constituirea a 150 de secții de votare în străinătate³¹. În baza hotărârii menționate *supra*, la 30 iunie, CECE nr. 38 pentru secțiile de votare constituite în străinătate a adoptat Hotărârea nr. 16 pentru modificarea anexei Hotărârii nr. 8 din 15 iunie 2021 cu privire la constituirea birourilor electorale în afara țării. Ulterior, anexa Hotărârii nr. 8 din 15 iunie 2021 privind constituirea birourilor electorale a fost modificată la 5 și, respectiv, 7 iulie 2021 prin completarea componenței nominale a unor BESV.

Conform art. 31, alin (5) din Codul electoral, BESV din străinătate este constituit dintr-un președinte, desemnat de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular din cadrul acestora, al personalului altor instituții ale serviciului diplomatic sau, la propunerea CEC, din RFE, cu avizul MAEIE și din 6-10 reprezentanți ai partidelor și altor organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul desemnat de fiecare partid sau altă organizație social-politică.

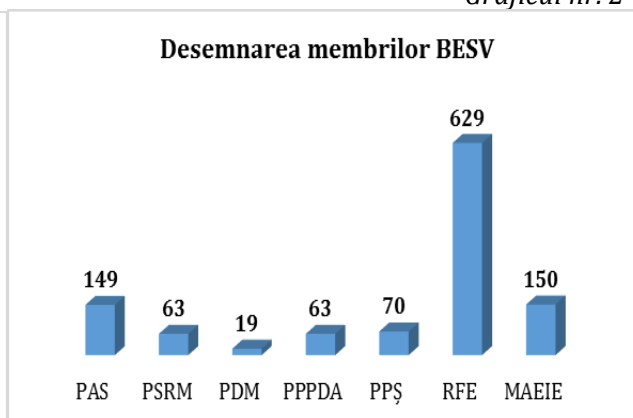
MO Promo-LEX a analizat Hotărârea nr. 16 din 30 iunie și Hotărârea nr. 21 din 7 iulie 2021. În urma analizei hotărârilor menționate *supra*, MO Promo-LEX a constatat că 75 BESV au încă un număr par de membri (contrar prevederilor legale), iar alte 75 BESV au fost constituite dintr-un număr impar de membri (a se vedea graficul nr. 1). Putem deduce că, cu trei zile înainte de alegeri, componența a jumătate din secțiile de votare peste hotare nu este completă.

Desemnarea membrilor în organul electoral de către entitățile deținătoare ale acestui drept este reflectată în graficul nr. 2.

Graficul nr. 1

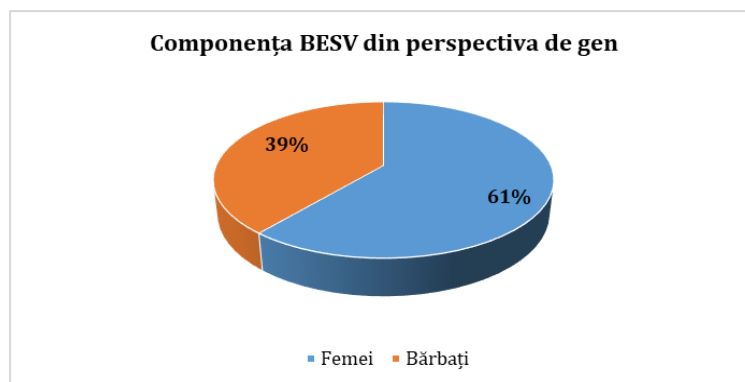

Graficul nr. 2

De asemenea, constatăm o prezență accentuată a femeilor în raport cu bărbații (a se vedea graficul nr. 3).

Graficul nr. 3

³¹ Hotărârea CEC nr. [5060](#) din 23 iunie 2021.

2.2.5. Acreditarea observatorilor și înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ

Potrivit observatorilor Promo-LEX, până la 7 iulie 2021, CECE au acreditat cel puțin 2 141 de observatori din partea a opt concurenți, în descreștere cu 60% față de alegerile prezidențiale din noiembrie 2020, când au fost acreditați 5 306 observatori. Cei mai mulți, conform constatărilor, au fost acreditați de PPȘ (38%), urmat de BECS (27%), BERU (13%) și PAS (12%). De asemenea, organele electorale inferioare au înregistrat cel puțin 93 de reprezentanți cu drept de vot consultativ (tabelul nr. 1).

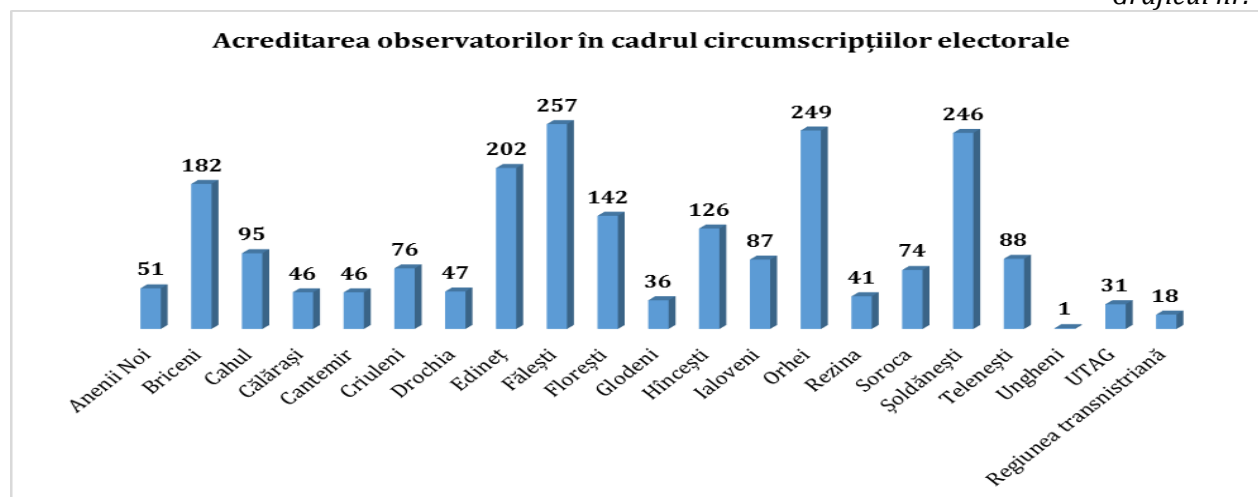
Tabelul nr. 1. Numărul observatorilor și reprezentanților cu drept de vot consultativ (CECE)

Solicitantul acreditării	PPȘ	PAS	BECS	PDM	BERU	PPCC	PUN	PPDA
Nr. observatorilor	821	254	581	65	279	75	16	50
Nr. reprezentanților cu drept de vot consultativ	1	42	42	-	5	3	-	-

Acreditarea observatorilor în cadrul circumscripțiilor electorale este prezentată în graficul nr. 4.

Geografic, atestăm că cei mai mulți observatori au fost acreditați în Fălești (257), Orhei (249), Șoldănești (246), Edineț (202), Briceni (182), Florești (142), Hâncești (126).

Graficul nr. 4

2.2.6. Activitatea CECE II în condiții de pandemie

În vederea asigurării măsurilor de protecție împotriva COVID-19 în cadrul organelor electorale, autoritatea electorală a asigurat CECE II cu bunuri și echipamente (măști, mănuși, viziere, dezinfectant)³².

În timpul vizitelor la CECE II, observatorii Promo-LEX au evaluat inclusiv măsurile de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19. La acest subiect observatorii au raportat următoarele:

Cu referire la existența registrului de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali. Din cele 37 CECE II vizitate în perioada de observare, 5 consilii electorale³³ (13%) nu dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia.

Cu referire la asigurarea termometriei vizitatorilor CECE. Cel puțin 9 consilii electorale³⁴ (24%) nu efectuează termometria vizitatorilor CECE.

³² Hotărârile CEC nr. 5000 din 15 iunie 2021 și 5085 din 28 iunie 2021.

³³ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 7 Cahul, nr. 12 Criuleni, nr. 15 Dubăsari, nr. 16 Edineț.

³⁴ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 5 Basarabeasca, nr. 12 Criuleni, nr. 14 Drochia, nr. 15 Dubăsari, nr. 16 Edineț, nr. 23 Nisporeni, nr. 33 Taraclia, nr. 36 UTAG.

Cu referire la afișarea informațiilor privind regulile de protecție a sănătății. La sediile a cel puțin 3 consilii electorale³⁵ (8%) nu sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei COVID-19.

2.3. Activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare

2.3.1. Respectarea programului de activitate

În perioada de referință a Raportului nr. 5 au fost vizitate 1 691 BESV. Dintre acestea, potrivit observatorilor Promo-LEX, 1 347 de birouri (80%) erau deschise în timpul orelor de muncă. În 1 342 de cazuri (99%) ședințele BESV au fost desfășurate în prezența fizică a membrilor și doar în 5 cazuri acestea au fost desfășurate în regim online.

De asemenea, MO Promo-LEX atestă modificarea componenței a cel puțin 188 BESV. Printre cauzele modificărilor menționăm: absența de la două ședințe consecutive (7 cazuri); la cerere (201 cazuri); refuz de executare a deciziilor CECE (un caz); altele (19 cazuri). Informația privind solicitantul modificărilor este prezentată în tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2. Modificarea componenței BESV

Modificarea componenței BESV			
Nr. de membri excluși	Inițiatorul modificării	Nr. de membri incluși	Desemnarea noului membru
49	CEC RFE	48	CEC RFE
57	APL	55	APL
31	PAS	32	PAS
35	PDM	34	PDM
21	PPFDA	23	PPFDA
45	PPȘ	45	PPȘ
35	PSRM	36	PSRM

2.3.2. Activitatea BESV în condiții de pandemie

În vederea executării prevederilor Legii nr. 69 din 21 mai 2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică, la 28 iunie CEC a dispus dotarea organelor electorale cu bunuri și echipamente de protecție împotriva COVID-19. Potrivit Anexelor nr. 1 la Hotărârea CEC nr. 5000³⁶ din 15 iunie 2021 și nr. 5 la Hotărârea CEC nr. 5085³⁷ din 28 iunie, fiecare birou electoral urma a fi dotat cu măști de protecție, mănuși, viziere, costume de protecție, dezinfectant pentru mâini/suprafețe și măști de protecție (destinate alegătorilor).

Potrivit rapoartelor observatorilor privind activitatea organului electoral în condiții de pandemie, gradul de respectare a măsurilor de protecție și prevenire a infecției COVID-19 de către BESV a fost unul pe alocuri deficitar.

Cu referire la existența registrului de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali. Cel puțin 621 de birouri electorale (46% din totalul de 1 347 de birouri electorale deschise în timpul vizitelor) dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali, dintre care doar 471 (76%) asigură completarea acestuia.

Cu referire la asigurarea termometriei vizitatorilor BESV. Doar 361 de birouri electorale (27%) efectuează termometria vizitatorilor BESV.

³⁵ CECE nr. 1 Chișinău, nr. 12 Criuleni, nr. 33 Taraclia.

³⁶ Hotărârea CEC nr. 5000 din 15 iunie 2021.

³⁷ Hotărârea CEC nr. 5085 din 28 iunie 2021.

Cu referire la afișarea informațiilor privind regulile de protecție a sănătății. La sediile a cel puțin 1 061 de birouri electorale (79%) sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei COVID-19.

Cu referire la confirmarea cazurilor de infecție în rândul funcționarilor electorali. Cel puțin 6 membri ai BESV au fost depistați că sunt infectați cu COVID-19. Remarcăm că activitatea organelor electorale nu a fost afectată.

2.3.3. Modificarea sediului secției de votare

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în cel puțin un caz (SV 1/277 s. Bâc, com. Bubuieci) CEC a fost sesizată de către APL privind lipsa edificiilor care ar putea fi utilizate ca sediu pentru secția de votare în ziua alegerilor. Astfel, în vederea organizării și desfășurării scrutinului parlamentar, CEC a decis instalarea unui cort mobil dotat corespunzător cerințelor, cu respectarea regulilor de prevenire și combatere a infecției COVID-19.

Notăm că, inițial, secția de votare a fost constituită în Centrul de sănătate din s. Bâc.

2.3.4. Implicarea membrilor BESV în activități de agitație electorală

Observatorii Promo-LEX au raportat că la data de 24 iunie 2021, președintele BESV 1/92 a fost observat activând în calitate de agitator, fiind îmbrăcat în tricou de culoare roșie, pe care era imprimat simbolul BECS, repartizând ziare și materiale electorale ale concurentului respectiv.

III. LISTELE ELECTORALE

3.1. Limitarea accesului la listele electorale pentru observatori

Din totalul de 1 691 SV vizitate în perioada de referință, doar 1 276 la momentul vizitei aveau recepționate listele electorale. Dintre acestea, doar în cazul a 1 019 SV (86%) observatorii au avut acces la listele electorale depline (a se vedea Anexa 3). Amintim că, potrivit art. 68, alin. (5) din Codul electoral, observatorii au acces la toate informațiile cu caracter electoral, la listele electorale, la procesele-verbale întocmite de organele electorale etc.

Art. 45 din Codul electoral prevede că listele electorale se fac accesibile în localurile secțiilor de votare cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor (începând cu 21 iunie 2021, inclusiv). Totodată, potrivit observatorilor, în cel puțin 98 SV listele electorale au fost recepționate cu întârziere.

3.2. Erori identificate

Potrivit observatorilor MO Promo-LEX, în baza discuțiilor cu membrii birourilor, au fost constatate următoarele deficiențe în ceea ce privește calitatea și conținutul listelor electorale:

- prezența persoanelor decedate în liste (120 de cazuri);
- erori de adrese (22 de cazuri);
- atribuirea eronată a alegătorilor la altă SV din aceeași localitate (38 de cazuri);
- arondarea eronată a alegătorului la SV din altă localitate (13 cazuri);
- lipsa alegătorilor în listele de bază (11 cazuri).

MO Promo-LEX atrage atenția că multe probleme din listele electorale se perpetuează de la un scrutin la altul, fapt ce indică asupra unor probleme de sistem în asigurarea acurateței și corectitudinii conținutului RSA.

De asemenea, menționăm că observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin o sesizare depusă în atenția CECE nr. 18 Florești privind întocmirea eronată a listelor electorale aferente BESV nr. 18/01, și anume în ordinea alfabetică și nu pe străzi conform prevederii art. 44, alin. (3) din Codul electoral.

IV. LITIGII ELECTORALE

4.1. Contestații și sesizări depuse la organele electorale

Consilii electorale de circumscripție. Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 23 iunie – 7 iulie 2021, CECE au recepționat cel puțin **cinci contestații și sesizări** (CECE 1 Chișinău – 2, CECE 17 Fălești – 1, CECE 18 Florești – 2), majoritatea fiind depuse de alegători.

Toate contestațiile au fost depuse împotriva organelor electorale sau a membrilor acestora (BESV 1/92 – 2, CECE 17, CECE 18, BESV 18/1) și vizează desemnarea membrilor BESV (2), desfășurarea agitației electorale de către un membru al BESV (2) și întocmirea listelor electorale (1).

Cu referire la **soluțiile emise de CECE**, menționăm că în privința a trei contestații, CECE a emis în termene de 1-3 zile o scrisoare de remitere spre examinare conform competenței către BESV, o hotărâre de respingere a contestației ca fiind depusă în afara termenelor legale și o hotărâre de admitere a contestației și abrogare a hotărârii BESV. Totodată, în privința unei sesizări nu a fost emis un răspuns, iar în privința unei contestații a fost întocmită o notă informativă.

Comisia Electorală Centrală. În perioada monitorizată, CEC a **recepționat o contestație** depusă de PUN împotriva PPȘ. Totuși, atât în privința respectivei contestații, cât și în privința altei contestații, depuse în perioada anterioară de monitorizare, Comisia nu a emis soluții. *Atragem atenția asupra omisiunii soluționării și depășirii substanțiale a termenului legal de examinare a contestației depuse de PACE împotriva PAS încă la 18 iunie 2021. Evidențiem că, potrivit art. 73 din Codul electoral, contestațiile trebuie să fie soluționate nu mai târziu de ziua alegerilor.*

Totodată, în privința a două contestații³⁸ care au fost remise spre examinare și soluționare conform competenței pe adresa Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității, CEC a recepționat corespunzător două avize consultative³⁹. Conform acestor avize, mesajele examinate de Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității⁴⁰ nu pot fi reținute drept instigatoare la discriminare, ci drept mesaje politice, care, deși displac, fac parte din substanța pluralismului politic, care se încadrează în limita criticilor opiniilor politice ale concurenților electorali.

MO Promo-LEX apreciază pozitiv practica remiterii pentru analiză a mesajelor pretinse discriminatorii la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității.

Remarcăm că, potrivit informațiilor disponibile, doar două din cele patru **sesizări** depuse încă la 2 iunie 2021 au fost soluționate de CEC. Ca urmare a examinării acestor sesizări, în termen de 31 de zile, CEC a expediat scrisori⁴¹ pe adresa PAS și a Președintelui Republicii Moldova, prin care a atras atenția asupra necesității respectării prevederilor legale privind participarea pe bază de egalitate a concurenților electorali (art. 51, alin. (1) Cod electoral) și interdicția utilizării în scop de publicitate electorală a imaginii instituției de stat sau autorității publice (art. 52, alin. (8) Cod electoral).

³⁸ [Contestația](#) CEC-10AP/4 din 8 iunie 2021 în cauza BECS vs PPCC; [Contestația](#) CEC-10AP/5 din 8 iunie 2021 AUR vs BECS.

³⁹ [Avizul consultativ](#) din 25 iunie 2021 în cauza nr. 120/21 BECS vs PPCC; [Avizul consultativ](#) din 25 iunie 2021 în cauza nr. 119/21 AUR vs BECS.

⁴⁰ **Mesajele din pliantele BECS:** „Astăzi, când pericolul distrugerii statalității moldovenești planează asupra Moldovei”; „O grupare de politicieni incompetenți, unioniști aspiră să vină la guvernare cu sprijinul Occidentului”; „Partidele de dreapta au nevoie de destabilizare, dezbinare, conflict”; „Dacă dreapta politică va ajunge la guvernare, Moldova nu va mai exista”; „Să împiedicăm transformarea țării noastre într-o colonie a Occidentului, lipsită de drepturi”; „Să ne opunem pericolului unionismului”. **Declarațiile PPCC despre BECS:** „Au devenit propagandiști conștienți ai unionismului și devin complici în falsificarea creșterii, a presupusei autorități a unei organizații politice xenofobe”; „oferă suport mediatic Partidului Politic Alianța pentru Unirea Românilor”; „se comportă ca niște complici ascunși ai unionismului și fascismului”; „ar întreprinde acțiuni în vederea atentării la libertatea, independența, multinaționalitatea, neutralitatea Republicii Moldova”; „ar fi favorizat cea mai periculoasă și mai mizantropică versiune a unionismului”.

⁴¹ [Scrisoarea](#) nr. CEC-8/4383 din 3 iulie 2021, [Scrisoarea](#) nr. CEC 4382 din 3 iulie 2021.

Luând în considerare faptul că două sesizări au fost soluționate în termen de 31 de zile, iar alte două sesizări încă nu au fost soluționate până în prezent, reiterăm necesitatea soluționării în termene restrânse inclusiv a sesizărilor sau cererilor care invocă încălcarea prevederilor electorale.

4.2. Litigii electorale

În perioada de referință, **la Curtea de Apel Chișinău au fost depuse cel puțin șase contestații** împotriva acțiunilor și hotărârilor Comisiei Electorale Centrale. Majoritatea contestațiilor depuse se referă la constituirea secțiilor de votare peste hotare (trei contestații depuse de AUR, NOI, PPDA) și la înregistrarea/neînregistrarea concurenților electorali (două contestații depuse de PPN) sau a simbolului electoral (o contestație depusă de NOI).

Totodată, în perioada 23 iunie – 7 iulie 2021 Curtea de Apel a emis următoarele **soluții**:

- în privința unei contestații, a emis o încheiere⁴² prin care a respins cererea privind inițierea executării silite a Hotărârii Curții de Apel Chișinău prin care au fost anulate parțial hotărârile de constituire a secțiilor de votare peste hotare;
- în privința a cinci contestații, a emis hotărâri de respingere a acțiunilor ca fiind neîntemeiate⁴³;
- în privința unei contestații, a emis o hotărâre⁴⁴ de obligare a CEC să examineze cererea de înregistrare în calitate de candidat la funcția de deputat.

În ce privește **termenele legale**, evidențiem că Curtea de Apel Chișinău a emis soluțiile asupra a șase contestații în termenul prevăzut de art. 73, alin. (1) Cod electoral de până la cinci zile, iar în cazul a două contestații – în termene de nouă și, respectiv, zece zile. Evidențiem că în ambele cazuri în care a fost depășit termenul de examinare a contestației au fost ridicate excepții de neconstituționalitate.

Totodată, atragem atenția că, în privința unei alte contestații, până la 7 iulie 2021 Curtea de Apel Chișinău încă nu s-a pronunțat. Contestația se referă la deschiderea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului și a fost remisă spre examinare în fond încă la 18.06.2021. În acest caz, constatăm depășirea substanțială a termenelor legale prevăzute de Codul electoral.

Totuși, la 8 iulie 2021 (cu doar trei zile înainte de ziua alegerilor), în afara perioadei de raportare curente, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat hotărârea prin care a admis contestația depusă și a anulat parțial anexa la Hotărârea CEC nr. 4965 din 5 iunie și Hotărârea CEC nr. 4999, în partea ce depășește numărul de 12 secții de votare. Menționăm că hotărârea Curții de Apel este cu drept de recurs la Curtea Supremă de Justiție.

Evidențiem că, potrivit art. 73 din Codul electoral, contestațiile trebuie să fie soluționate nu mai târziu de ziua alegerilor, inclusiv să fie posibilă exercitarea căilor de atac.

În perioada de referință, **la Curtea Supremă de Justiție au fost depuse cel puțin cinci cereri de recurs**, dintre care două privind înregistrarea/neînregistrarea concurenților electorali (depuse de PPN și M. Cristian și I. Stegărescu), două privind constituirea secțiilor de votare peste hotare (depuse de AUR și NOI) și două privind modificarea denumirii partidului politic și a simbolului electoral (ambele depuse de partidul NOI). Totodată, Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat și pe marginea unei cereri privind soluționarea conflictului de competență.

Soluțiile adoptate de Curtea Supremă de Justiție în perioada de referință sunt următoarele:

- două decizii de respingere a recursului și menținere a hotărârii Curții de Apel Chișinău⁴⁵;
- trei încheieri de inadmisibilitate a recursurilor⁴⁶;

⁴² [Încheierea](#) din 2 iulie 2021 în cauza PPDA vs CEC.

⁴³ [Hotărârea](#) din 28 iunie 2021 în cauza NOI vs CEC; [Hotărârea](#) din 1 iulie 2021 în cauza I. Stegărescu vs CEC; [Hotărârea](#) din 27 iunie 2021 în cauza AUR și NOI vs CEC; [Hotărârea](#) din 6 iulie în cauza PPN vs CEC; [Hotărârea](#) din 3 iulie în cauza NOI vs CEC.

⁴⁴ [Hotărârea](#) din 25 iunie 2021 în cauza PPN și M. Cristian vs CEC.

⁴⁵ [Decizia](#) din 1 iulie în cauza BECS vs CEC; [Decizia](#) din 2 iulie 2021 în cauza NOI vs CEC.

⁴⁶ [Încheierea](#) din 30 iunie în cauza PPN și Mihai Cristian vs CEC; [Încheierea](#) din 5 iulie 2021 în cauza I. Stegărescu vs CEC;

- o încheiere de respingere a cererii privind soluționarea unui presupus conflict de competență ca neîntemeiată⁴⁷.

În ce privește **termenele legale**, evidențiem că Curtea Supremă de Justiție a emis soluțiile asupra a trei contestații în termenul prevăzut de art. 74, alin. (7) Cod electoral de până la trei zile, în cazul a două contestații – în termen de patru zile, iar în cazul unei contestații – în termen de 15 zile. În privința ultimei contestații, este de remarcat că în cadrul examinării acesteia a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate, care a fost soluționată în termen de cinci zile.

4.3. Modul de executare a hotărârilor instanțelor de judecată de către CEC

Instanțele judecătorești au pronunțat hotărâri prin care au anulat hotărâri și acte ale CEC și au obligat CEC să examineze o contestație și o cerere de înregistrare în calitate de candidat.

a. **O primă hotărâre se referă la deschiderea secțiilor de votare peste hotare.** Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021⁴⁸ și Decizia CSJ din 22 iunie 2021⁴⁹ au fost anulate în parte Hotărârile CEC nr. 4966 din 5 iunie 2021 și nr. 4974 din 8 iunie 2021. Ca urmare a deciziilor instanțelor de judecată, la 23 iunie 2021, CEC a aprobat Hotărârea nr. 4966 pentru modificarea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 4966 din 5 iunie 2021⁵⁰, prin care a aprobat anexa cu 150 de secții de votare.

Amintim că instanțele de judecată și-au argumentat deciziile inclusiv prin constatarea lipsei unei cooperări efective și eficiente dintre CEC și MAEIE, tratarea superficială și formală a importanței informației din avizul prealabil al MAEIE, neidentificarea informației impuse de legiuitor pentru a fixa cu o precizie maximă numărul necesar de secții de votare în străinătate. La fel, instanțele au stabilit că dreptul discreționar obligă autoritatea să acționeze cu bună-credință în limitele stabilite, la caz, de art. 30 și art. 31 din Codul electoral și cu respectarea scopului pentru care i-a fost atribuit dreptul.

Cu toate acestea, hotărârea CEC aprobată la 23 iunie 2021 nu conține în partea descriptivă decât argumentarea plafonării numărului secțiilor de votare care se constituie⁵¹ și referința la avizul MAEIE din 23 iunie 2021⁵².

Astfel, pornind de la cele menționate *supra*, dar și luând în considerare că în ședința CEC din 23 iunie 2021 nu au fost prezentate detaliile privind modul de identificare a informației impuse de legiuitor pentru a fixa cu o precizie maximă numărul necesar de secții de votare în străinătate, concluzionăm că hotărârile instanței de judecată au fost executate de autoritatea electorală în mod formal.

În context, evidențiem că Avocatul Poporului a recomandat, prin intermediul Avizului⁵³, revizuirea în regim de urgență a listei secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021, prin majorarea numărului secțiilor de votare potrivit evaluărilor prezentate de MAEIE și de lista inițială a Comisiei Electorale Centrale din 4 iunie 2021. Despre rezultatele examinării avizului, Avocatul Poporului urma să fie informat în termen de trei zile. Din informațiile disponibile public, se pare că Comisia nu a examinat respectivul aviz.

Totodată, la 29 iunie Avocatul Poporului a adresat un Demers⁵⁴ Procurorului General pentru examinarea acțiunilor/inacțiunilor CEC și ale MAEIE, prin prisma întrunirii semnelor constitutive ale

⁴⁷ Încheierea din 1 iulie 2021 în cauza AUR și NOI vs CEC.

⁴⁸ Încheierea din 25 iunie 2021 privind cererea NOI referitoare la soluționarea unui presupus conflict de competență.

⁴⁹ Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021.

⁵⁰ Decizia Curții Supreme de Justiție din 22 iunie 2021.

⁵¹ Hotărârea nr. 4966 din 23 iunie 2021 pentru modificarea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 4966 din 5 iunie 2021.

⁵² Prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4816/2021 au fost estimate și prevăzute cheltuieli pentru activitatea a 150 de birouri electorale ale secțiilor de votare din străinătate.

⁵³ Prin avizul MAEIE din 23 iunie 2021 este comunicat despre îndeplinirea condiției vizând obținerea acordului autorităților competente ale statelor străine, precum și confirmarea posibilității asigurării din punct de vedere logistic a procesului de votare.

⁵⁴ Avizul Avocatului Poporului nr. 07-4/25 din 24 iunie 2021 în temeiul art. 24 din Legea nr. 52 din 03.04.2014.

⁵⁵ Demersul Avocatului Poporului nr. 12-9/44 din 29 iunie 2021.

componentelor de infracțiuni „împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral” și „neglijență în serviciu”. În demers se menționează că CEC, având la bază Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie și Decizia Curții Supreme de Justiție din 22 iunie curent și ca urmare a organizării consultărilor suplimentare cu factorii de decizie din cadrul MAEIE, la revizuirea listei secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021, nu a ținut cont de argumentele invocate în favoarea instituirii numărului suficient al secțiilor de votare în afara țării, astfel încât să fie acoperite în deplin volum solicitările cetățenilor Republicii Moldova și create condiții optime pentru realizarea dreptului la vot al fiecărui cetățean.

În context, ținem să amintim că potrivit hotărârilor instanțelor de judecată, stabilirea numărului secțiilor de votare în străinătate este o **problemă de oportunitate**, care ține de atribuția autorităților competente în organizarea alegerilor, acestea fiind mai bine plasate pentru aprecierea posibilităților și necesităților practice de organizare a votului în străinătate.

Pentru evitarea situațiilor similare în cadrul următoarelor scrutine, considerăm că procedura de constituire a secțiilor de votare peste hotare, modul de cooperare dintre autoritățile implicate trebuie să fie reglementate în actele normative. În plus, considerăm că instituirea unui mecanism clar prin care să fie estimat numărul necesar al secțiilor de votare peste hotare și, respectiv, să fie estimate cât mai exact cheltuielile necesare pentru aceste secții de votare ar fi o soluție pentru evitarea litigiilor pe acest subiect și a tergiversării procesului de constituire a secțiilor de votare.

b. A doua hotărâre se referă la obligarea CEC de a examina cererea de înregistrare în calitate de candidat la funcția de deputat. Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 25 iunie 2021⁵⁵ și Încheierea CSJ din 30 iunie 2021⁵⁶, Comisia a fost obligată să examineze cererea din 02 iunie 2021 depusă de către Mihai Cristian de înregistrare în calitate de candidat la funcția de deputat din partea Partidului Politic „Noi” la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.

Amintim că instanța de judecată a conchis că, odată ce Mihai Cristian, prin cererea (comunicatul informativ) nr. CEC-7/12879, înregistrată la 02 iunie 2021, a solicitat înregistrarea sa la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Partidului Politic „NOI” la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, Comisia Electorală Centrală urma să soluționeze cererea în termenul stabilit de lege și să emită actul administrativ individual conform art. 132 din Codul administrativ. Totodată, instanța de judecată a reținut că în materialele cauzei nu se atestă un răspuns din partea CEC la cererea respectivă din 02 iunie 2021.

Din materialele disponibile public, nu este clar dacă Comisia a examinat în mod specific cererea respectivă de înregistrare în calitate de concurent electoral după rămânerea definitivă și irevocabilă a Hotărârii Curții de Apel Chișinău (după 30 iunie 2021).

Totuși, CEC s-a pronunțat tangențial asupra acestei cereri în Hotărârea nr. 5095 din 28.06.2021 cu privire la cererea de modificare a listei de candidați a PPN⁵⁷. Prin cererea de modificare a listei din 25 iunie, se solicita și includerea candidatului Mihai Cristian la poziția nr. 2 și, respectiv, înregistrarea acestuia în calitate de candidat la funcția de deputat. Astfel, Comisia a constatat că Mihai Cristian nu întrunește condițiile legale pentru a candida la scrutinul respectiv, și anume, prin prisma condițiilor art. 82 Cod electoral, acesta nu deține cetățenia Republicii Moldova. Mai mult, Comisia a reținut și art. 52, alin. (3) din Codul electoral, conform căruia se interzice concurenților electorali implicarea persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în acțiuni de agitație electorală, sub riscul de a purta răspunderea stabilită la art. 75, alin. (5), lit. d) din Codul electoral.

c. Cea de-a treia hotărâre se referă la obligarea Comisiei de a examina în fond o contestație. Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021⁵⁸ și Decizia CSJ din 1 iulie 2021, a fost anulat răspunsul⁵⁹ la contestația BECS vs PAS din 09.06.2021 și a fost obligată Comisia

⁵⁵ [Hotărârea](#) Curții de Apel Chișinău din 25 iunie 2021.

⁵⁶ [Încheierea](#) CSJ din 30 iunie 2021.

⁵⁷ [Hotărârea](#) CEC nr. 5095 din 28.06.2021.

⁵⁸ [Hotărârea](#) Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021.

⁵⁹ [Scrisoarea](#) CEC nr. 4175 din 12 iunie 2021.

să examineze contestația în fond cu emiterea hotărârii în conformitate cu prevederile Regulamentului privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală.

Instanța de judecată a notat că contestația depusă de către BECS la 09 iunie 2021 a fost restituită incorect de către CEC, în persoana președintelui, cu motivarea că autoritatea publică nu este competentă să examineze contestații privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali. Prin urmare, contestația respectivă trebuia să fie examinată în ședința CEC și, în temeiul pct. 26 din Regulamentul privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală, după examinarea contestației să adopte una dintre următoarele hotărâri: a) să admită integral sau parțial contestația și să constate încălcările prevederilor legislației electorale; b) să respingă integral contestația ca fiind neîntemeiată, din lipsă de probe sau cu încălcarea termenelor de depunere a acesteia.

De la rămânerea definitivă și irevocabilă a Hotărârii Curții de Apel Chișinău, examinarea respectivei contestații a fost pusă pe ordinea de zi și examinată abia în ședința CEC din 7 iulie 2021. Totuși, proiectul de hotărâre propus nu a întrunit numărul necesar de voturi.

În cadrul ședinței CEC, reprezentantul cu drept de vot consultativ din partea PAS a invocat în susținerea sa inclusiv depășirea termenului de 3 zile de contestare a pretensei fapte ilicite, fiind luat ca punct de reper momentul tipăririi materialelor de agitație electorală. Evidențiem că, potrivit art. 72, alin. (1) Cod electoral, termenul de depunere a contestației se calculează începând cu ziua următoare zilei în care a fost săvârșită acțiunea, a fost identificată inacțiunea sau a fost adoptată hotărârea. În context, se poate considera că fapta ilicită, în acest caz, este distribuirea și difuzarea unor asemenea materiale și nu tipărirea materialului de agitație electorală.

Astfel, constatăm atât tergiversarea soluționării contestației și executării hotărârilor instanțelor de judecată, cât și omisiunea adoptării unei hotărâri de admitere sau respingere a contestației. Luând în considerare lipsa unei soluții asupra contestației la o distanță de patru zile până la ziua alegerilor, reiterăm prevederea stabilită la art. 73 din Codul electoral, potrivit căreia contestațiile trebuie să fie soluționate nu mai târziu de ziua alegerilor.

V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

5.1. Nealocarea de către Guvern a sumei de 22 468,0 mii de lei de acoperire a cheltuielilor pentru plata indemnizațiilor funcționarilor electorali

MO Promo-LEX constată că până la 7 iulie 2021 inclusiv, Guvernul Republicii Moldova nu a aprobat alocarea din fondul său de rezervă a mijloacelor financiare în sumă de 22 468,0 mii de lei pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate, stabilite pentru 11 iulie 2021. Potrivit Notei informative la proiectul de hotărâre, suma respectivă era destinată acoperirii cheltuielilor pentru plata indemnizațiilor funcționarilor electorali⁶⁰.

Amintim că, chiar dacă inițial CEC a stabilit devizul de cheltuieli în valoare de 125 046,7 mii de lei, după alocarea de către Guvern a sumei de 70 000,0 mii de lei, autoritatea electorală a solicitat suplimentar, pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor, doar suma de 22 468,0 mii de lei. Micșorarea devizului de cheltuieli a fost posibilă în condițiile în care MAEIE și-a asumat cheltuielile ce țin de organizarea votării peste hotare, precum și în condițiile asigurării de către MSMPS a echipamentului anti-Covid din contul rezervelor deținute.

Din păcate, în ședința din 7 iulie 2021 Guvernul nu a aprobat proiectul de hotărâre ce prevedea alocarea acestei sume, pe motiv de lipsă de cvorum, la ședință fiind prezenți doar doi membri ai Guvernului cu drept de vot⁶¹. MO Promo-LEX consideră că există dubii rezonabile privind motivele invocate pentru justificarea lipsei la ședință a membrilor de Guvern cu drept de vot. În condițiile în care anterior prezența la ședințe a fost asigurată și în regim online, o astfel de atitudine poate fi calificată drept formă de boicot⁶². MO Promo-LEX, în context, amintește despre îngrijorarea manifestată începând cu primul raport al misiunii, și reiterată în celelalte rapoarte, cu privire la lipsa de certitudine și previzibilitate în desfășurarea procedurilor în condițiile neacoperirii financiare în timp util a cheltuielilor pentru alegeri. Constatăm că asigurările verbale ale oficialilor nu pot justifica situația de incertitudine creată cu doar trei zile înainte de alegeri privind garantarea remunerării funcționarilor electorali.

Totodată, menționăm că președintele CEC, în data de 7 iulie 2021, în contextul ședinței eșuate a Guvernului, într-un interviu a vorbit despre posibilitatea de acționare a executivului în judecată pentru neexecutarea obligațiilor legale⁶³.

5.2. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale

În urma celor 1 759 de vizite efectuate de observatori în perioada de referință a Raportului nr. 5, MO Promo-LEX constată în continuare carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor ce țin de asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Astfel, ca urmare a 2 236 de vizite efectuate de la începutul misiunii de observare în 812 UAT de nivelul întâi, cu privire la activitatea APL în contextul alegerilor parlamentare anticipate, observatorii au raportat:

Cu referire la adoptarea deciziei privind asigurarea spațiilor de afișaj. 93 de primării (11%) nu au adoptat decizia privind asigurarea spațiilor de afișaj. 363 de primării (48% din 749 care au adoptat dispoziția) nu au afișat la sediul APL deciziile adoptate privind asigurarea spațiilor de afișaj. În același timp, în 182 UAT (22%) nu au fost amenajate locuri pentru afișaj, iar în 425 de localități (60% din totalul de 705 APL) spațiul rămâne insuficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali (minimum 1 m² per concurent electoral).

⁶⁰ [Proiect](#) de Hotărâre a Guvernului.

⁶¹ [Ședința](#) Guvernului Republicii Moldova din 7 iulie 2021.

⁶² De exemplu, cel puțin un membru de Guvern – Ministrul în exercițiu al Apărării, Victor Gaiciuc, potrivit [informațiilor disponibile public](#), a participat atât la 7 iulie, cât și la 8 iulie 2021 la diverse evenimente publice. Însă la ședința Guvernului din 7 iulie 2021 nu s-a prezentat, invocând aflarea în spital.

⁶³ [Dorin Cimil \(CEC\)](#) pune disputele despre secțiile de votare și transportul organizat pe seama Parlamentului.

Cu referire la adoptarea deciziei privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Cel puțin 108 primării (13%) nu au adoptat decizia cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. 363 de primării (48% din totalul de 743) nu au afișat deciziile respective la sediul APL.

Cu referire la utilizarea spațiului pentru întâlniri. În perioada de referință a Raportului, în cel puțin 212 localități spațiile au fost utilizate pentru întâlnirile cu cetățenii. Utilizatorii spațiului au fost BECS (159 – gratuit/2 – 300 de lei), BERU (54 – gratuit), PAS (178 – gratuit/1 – 200 de lei/1 – 1 500 de lei), PPPDA (21 – gratuit), PPȘ (66 – gratuit/1 – 150 de lei/1 – 300 de lei), PPCC (8 – gratuit), PACE (16 – gratuit/2 – 300 de lei/1 – 500 de lei/1 – 700 de lei), PUN (5 – gratuit/1 – 200 de lei), PDCM (1 – gratuit), PDM (26 – gratuit/1 – 150 de lei/1 – 300 de lei), AUR (2 – gratuit), PS (1 – gratuit).

Cu referire la recepționarea listelor electorale de bază. Cel puțin 329 de primării (40% din totalul de 812) au recepționat listele electorale de bază în afara termenului legal. Menționăm că, potrivit pct. 58 din Programul calendaristic, transmiterea listelor electorale de bază în 3 exemplare către APL urma a fi realizată până la 19 iunie inclusiv.

5.3. Campania națională „După votare, mergi la vaccinare”

La 7 iulie 2021 MSMPS, în comun cu Agenția Națională pentru Sănătate Publică, cu suportul Organizației Mondiale a Sănătății, a lansat Campania națională cu sloganul „După votare, mergi la vaccinare”⁶⁴. Astfel, autoritățile din sănătate îndeamnă toți cetățenii Republicii Moldova, după ce și-au exercitat dreptul la vot, să se vaccineze împotriva COVID-19 la punctele de vaccinare conform adresei de domiciliu, care vor activa în regim extins, în intervalul orelor 7:00 – 21:00.

Potrivit secretarului de stat al MSMPS, instituția va desfășura acțiuni de informare a populației despre prevenirea infecției COVID-19 și beneficiile vaccinării la toate secțiile de votare. MO Promo-LEX salută lansarea campaniei și încurajează imunizarea prin vaccinare. În același timp, considerăm că toate aceste activități trebuie să se desfășoare fără a crea blocaje, a îngreuna procedura de vot și a perturba activitatea organului electoral.

⁶⁴ [Campania](#) națională „După votare, mergi la vaccinare”, lansată de MSMPS la 7 iulie 2021.

VI. CONCURENȚII ELECTORALI

6.1. Activități de promovare în campania electorală

În perioada 22 iunie – 6 iulie 2021 au fost raportate cel puțin 1 456 de activități electorale, desfășurate de cei 23 de concurenți electorali înregistrați (a se vedea tabelul nr. 3). Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel mai activ s-a manifestat PAS (27%), urmat de BECS (15%) și BERU (12%).

Tabelul nr. 3. Activitățile electorale ale concurenților electorali

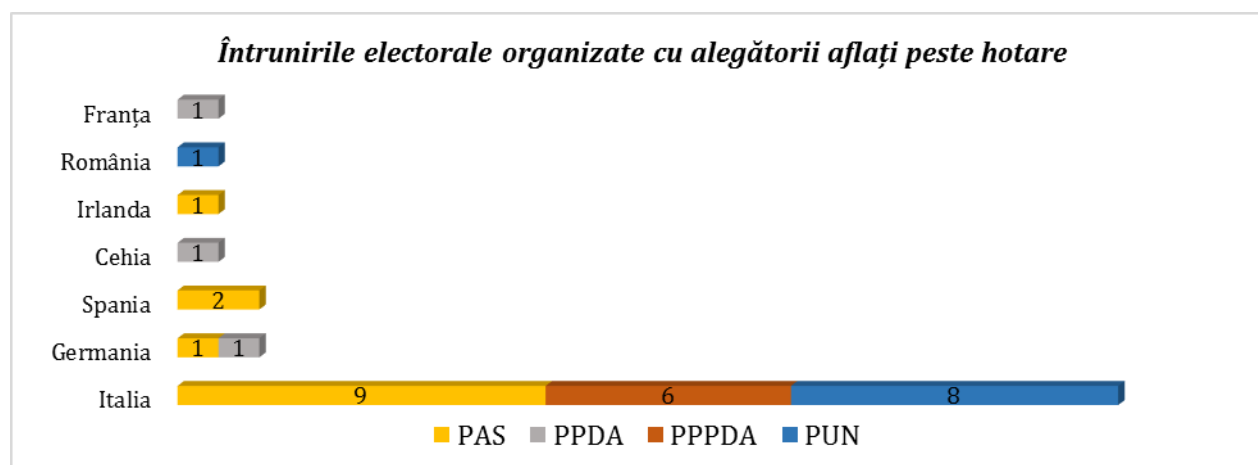
Activități	PAS	BECS	BERU	PDM	PPPDA	PPȘ	PPCC	PACE	PUN	AUR	PPDA	PDCM	PVE	PPN	PS	PLD	PPPO	PRM	Alții	Total
Distribuire materiale	192	128	114	55	54	49	55	45	15	19	5	7	4	2	4		1	4		753
Întâlniri electorale	146	54	47	62	55	28	7	6	15		7	4	1	1	1	4	2			440
Din ușă în ușă	37	19	6	13	3	1	14	3	10											106
Dezbateri electorale	3	3	4	4	3	2	5	4	3	5	4	3	5	5	3	4	3	1	17	81
Conferințe de presă	4	5	1	2	6		1	7												26
Concerte		14							1											15
Proteste/Flashmoburi	8				1			4		1										14
Marșuri umane/auto	5	2					2													9
Altele		1		1	1	4		1												8
Total	395	226	172	137	123	84	84	70	44	25	16	14	10	8	8	8	6	5	21	1 456

Cele mai populare activități utilizate de concurenți în scop de promovare electorală continuă a fi distribuirea materialelor electorale (52%) și întâlnirile electorale (30%).

La repartizarea evenimentelor raportate în funcție de locația desfășurării acestora, constatăm că, potrivit observatorilor Promo-LEX, cele mai multe – 26% – au fost raportate pentru mun. Chișinău, urmat de Anenii Noi – 6% și, respectiv, Căușeni – 5% din totalul evenimentelor raportate în perioada de observare.

Activități de campanie pentru alegătorii de peste hotare. În perioada de raportare, au fost desfășurate cel puțin 31 de întruniri electorale cu alegătorii aflați peste hotare. Dintre acestea, 13 au fost desfășurate de PAS, 9 – de PUN, 6 – de PPPDA și 3 – de PPDA (a se vedea graficul nr. 5). Toate activitățile au fost sub forma „agitației față în față”.

Graficul nr. 5

Într-un caz, trei candidați din listele PACE, inclusiv președintele partidului, au invocat obstrucționarea întâlnirii cu reprezentanții diasporei la Sankt Petersburg, Federația Rusă. În context, Gheorghe Cavaliuc, președintele PACE, a anunțat pe rețelele de socializare, în dimineața zilei de 4 iulie, că a fost reținut în aeroportul Șeremetievo din Moscova⁶⁵. De cealaltă parte, MAEIE a constatat nerespectarea premeditată a regulilor de intrare pe teritoriul Federației Ruse⁶⁶.

Un alt caz observat de MO Promo-LEX cu referire la activitățile realizate în contextul campaniei electorale în Federația Rusă ține de inițiativa echipei „Dar pentru Moldova” (un proiect lansat la 15 martie 2020 cu scopul declarat de a ajuta cetățenii Republicii Moldova din Federația Rusă)⁶⁷ de a repartiza „vouchere – gratis” în valoare de 1 000 de ruble pentru cetățenii Republicii Moldova anume pe data de 11 iulie 2021, în ziua alegerilor. Locațiile de unde cetățenii pot ridica „cadourile” sunt amplasate lângă secțiile de votare.

Inițiativa a fost anunțată la 5 iulie 2021 de Mihail Cornea, directorul echipei „Dar pentru Moldova”. Întâmplător sau nu, o persoană cu același nume și prenume – Mihail Cornea – a fost desemnată de CEC din Registrul funcționarilor electorali în calitate de membru al BESV nr. 38/24⁶⁸ din Federația Rusă, amplasat în regiunea Moscova, or. Mîtiși (МЦ Импульс, Силикатная, 12 – aceeași adresă unde, la 4 iulie 2021, echipa „Dar pentru Moldova” și Mihail Cornea au desfășurat Sărbătoarea Familiei, în cadrul căreia au fost utilizate aceleași materiale de vizibilitate – tricouri – ca și în cazul evenimentelor similare organizate în Republica Moldova de BECS)⁶⁹.

Considerăm că autoritatea electorală urmează să examineze posibila implicare a membrilor de birou în campania electorală, inclusiv din perspectiva oferirii de cadouri, în cazul confirmării că Mihail Cornea – directorul „Dar pentru Moldova” și Mihail Cornea – membru al BESV nr. 38/24, desemnat de CEC din RFE – sunt una și aceeași persoană.

Amintim că, în contextul turului al II-lea al alegerilor prezidențiale din 2020, aceeași „echipă” a organizat un eveniment public cu intrare gratuită pentru cetățenii din Republica Moldova aflați la Moscova, în cadrul căruia au fost lansate mesaje de susținere a programului electoral al candidatului Igor Dodon⁷⁰.

Activități de campanie pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Spre deosebire de alegătorii din diasporă, pentru alegătorii din regiunea transnistreană nu au fost raportate întruniri electorale. În acest context, menționăm că, la 23 iunie 2021, AUR a încercat să se deplaseze cu autocarul AUR în regiunea transnistreană prin punctul de trecere din Varnița. Ca și în cazul din 21 iunie 2021, accesul acestora a fost restricționat de către reprezentanții forțelor militare ale regimului transnistrean. Drept rezultat, dat fiind refuzul AUR de a abandona tentativa de a se deplasa în regiune, autocarul și reprezentanții AUR au rămas blocați la punctul de trecere până a doua zi.

6.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

În perioada observată, au fost identificate cel puțin 67 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative⁷¹ în scop de promovare electorală, dintre care în 18 cazuri este vizat PDM, în 13 – BECS, în câte 11 – PAS și PPPDA, în 9 – BERU și în 5 – PPȘ, după cum urmează:

⁶⁵ [Briefing de presă](#) organizat de Partidul Acasă Construim Europa cu tema „Reținerea lui Gheorghe Cavaliuc la Aeroportul din Moscova”.

⁶⁶ [Precizări de presă](#). Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

⁶⁷ Prietenii, [Echipa Dar pentru Moldova](#) a pregătit surprize pentru conaționali noștri din Moscova și Sankt Petersburg.

⁶⁸ [Secțiile](#) de votare din diasporă, amplasate pe pagina oficială a CEC.

⁶⁹ [Sărbătoarea](#) Familiei din or. Mîtiși, organizată de echipa „Dar pentru Moldova” la 4 iulie 2021.

⁷⁰ [Raport nr. 7](#). MO Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 (15) noiembrie 2020, p. 23.

⁷¹ Potrivit [Comisiei de la Venetia și OSCE](#), *Resursele administrative sunt resursele umane, financiare, în natură (de exemplu, beneficii în baza programelor sociale, incluzând bunuri și resurse în natură) și alte resurse imateriale de care beneficiază demnitarii și funcționarii publici, care derivă din controlul acestora asupra sectorului public: angajați, alocații financiare,*

- *Implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie electorală* – 16 cazuri, dintre care în 6 cazuri este vizat PAS, în 5 cazuri – PDM, în 3 cazuri – BECS și în 2 cazuri – PPPDA (a se vedea tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4. Implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie în timpul orelor de muncă

Concurent	Nr.	Localitate	Data	Descriere eveniment
BECS	1	Dondușeni, Briceni	29.06.2021	Oleg Jitari, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	2	Basarabasca, Basarabasca	30.06.2021	Piotr Pușcari, președinte al consiliului raional, a participat la o întrunire electorală.
	3	Basarabasca, Basarabasca	02.07.2021	Piotr Pușcari, președinte al consiliului raional, și Valentin Cimpoeș, primarul orașului, au participat la o întrunire electorală.
PAS	1	Ungheni, Ungheni	24.06.2021	Vasile Gaviuc, primarul comunei Zagarancea, a distribuit materiale electorale.
	2	Cimișlia, Cimișlia	24.06.2021	Efim Strogoteanu, primarul satului Ecaterinovca, a participat la o întrunire electorală.
	3	Ungheni, Petrești	25.06.2021	Vasile Gaviuc, primarul comunei Zagarancea, a distribuit materiale electorale.
	4	Dondușeni, Cernoleuca	01.07.2021	Ala Mazureac, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	5	Cimișlia, Gradiste	01.07.2021	Nina Nistorean, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	6	Cantemir, Vișniovca	05.07.2021	Olga Pac, primar al localității, într-un live pe pagina primăriei pe rețelele de socializare, a îndemnat alegătorii să iasă la vot, menționând că ea va susține PAS.
PDM	1	Briceni, Tabani	25.06.2021	Igor Bolduma, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	2	Briceni, Caracușenii Vechi	25.06.2021	Gheorghe Lungu, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	3	Briceni, Criva	25.06.2021	Vadim Gorobcov, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	4	Ungheni, Ungheni	28.06.2021	Tatiana Lazăr, vicepreședinta raionului, a participat la o întrunire electorală.
	5	Cimișlia, Cenac	02.07.2021	Oleg Sandu, primarul localității, și Iurie Raileanu, director al ÎS Poșta Moldovei Cimișlia, au participat la o întrunire electorală.
PPPDA	1	Anenii Noi, Calfa	25.06.2021	Ludmila Ceaglic, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.
	2	Anenii Noi, Cobusca Nouă	02.07.2021	Adrian Drăguțan, primarul localității, a participat la o întrunire electorală.

- *Asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici* – 22 de cazuri, dintre care în 9 cazuri a fost vizat BECS, în 7 cazuri – PDM, în 4 cazuri – PPȘ și în câte un caz – PPPDA și BERU.

Astfel, în cazul BECS, în perioada 24 iunie – 2 iulie 2021, organizațiile teritoriale ale PSRM au publicat pe rețelele de socializare cel puțin 3 cazuri unde în cadrul unor briefinguri de presă, președinții, primarii și consilierii din cadrul APL – concomitent și membri ai organizațiilor teritoriale ale PSRM (Anenii Noi⁷², Soroca⁷³, Fălești⁷⁴) – au prezentat un succint raport de activitate la nivel local, menționând mai multe lucrări/servicii implementate pe bani publici (reparația drumurilor, acordarea ajutoarelor financiare și materiale etc.), accentuându-se și importanța aportului deputaților PSRM la aceste rezultate.

La 26 iunie 2021, în contextul unei întruniri electorale din Fălești, Igor Dodon, candidat BECS, a publicat pe rețelele de socializare informații despre aspectele discutate în cadrul întrunirii, și anume:

acces la facilitățile publice, precum și beneficii sub forma prestigiului sau prezenței publice datorată funcției deținute și care se poate transforma în susținere politică sau altă formă de sprijin.

⁷² [Comunicatul](#) OT Anenii Noi din 24 iunie 2021.

⁷³ [Briefingul](#) de presă al OT PSRM Soroca din 30 iunie 2021.

⁷⁴ [Spotul](#) video cu secvențele briefingului de presă al OT PSRM Fălești.

„Frațiunea Partidului Socialiștilor în Parlamentul RM a asigurat alocarea fondurilor pentru realizarea mai multor proiecte pentru orașul Fălești și pentru localitățile din raion, precum: construcția stadionului din cartierul Gării Feroviare, reabilitarea stadionului de lângă gimnaziul «Ion Creangă», schimbarea pompei de la sistemul de încălzire a gimnaziului «A.S. Pușkin», iluminatul stradal în localitățile Egorovca, Făgădău, Albinețul Vechi, Hâncești, Hiliuți, Taxobeni și altele. Totodată, am remarcat că anul trecut, în cadrul proiectului «Drumuri Bune», lansat în perioada când ocupam funcția de președinte al țării, în raionul Fălești au fost reabilite circa 40 km de drum”. Menționăm că lucrările respective au fost implementate pe bani publici.

La 27 iunie 2021, în contextul unei întruniri electorale din Ștefan Vodă, Igor Dodon, candidat BECS, a publicat pe rețelele de socializare informații despre aspectele discutate în cadrul întrunirii: „Am vorbit despre proiectele realizate în raion cu susținerea fracțiunii parlamentare a PSRM, cum ar fi reabilitarea a circa 20 km de drum în raionul Ștefan Vodă și alocarea pentru anul 2021 a peste 5 milioane de lei pentru diverse proiecte: iluminarea stradală din localitățile Olănești și Carahasani, schimbarea turnului de apă din Brezovaia, renovarea și dotarea cu mobilier și alte lucruri necesare a școlilor și grădinițelor de copii din raion etc.”. Menționăm că lucrările respective au fost implementate pe bani publici.

La 29 iunie 2021, au fost tipărite ziare (română și rusă) într-un tiraj cumulativ de 200 000 de exemplare pentru mun. Chișinău, unde PSRM își asumă meritele pentru lucrările/serviciile implementate de Primăria și Consiliul mun. Chișinău pe bani publici (reparația drumurilor, parcurilor, achiziționarea transportului public etc.).

În perioada 24 iunie – 5 iulie 2021, BECS a tipărit afișe A4 destinate mai multor raioane, precum și sectoarelor din mun. Chișinău. Tirajul acestora este de aproximativ 2 000 – 3 000 per UAT. Conținutul acestor materiale se rezumă la lucrările și serviciile implementate la nivel de APL pe bani publici. Totuși, în aceste afișe se menționează că rezultatele enunțate au fost obținute de reprezentanții PSRM în Parlament și în consiliile locale/municipale. Astfel, de exemplu, în cazul mun. Chișinău, sectorul Ciocana, s-a menționat despre reparația scărilor blocurilor de locuit (str. I. Vieru), iluminatul stradal (str. Sadoveanu, Drăgan și Voluntarilor), amenajarea aleilor și scuarurilor (bd. Mircea cel Bătrân, Maria Drăgan) etc. În alt caz, pentru Drochia de exemplu, PSRM și-a asumat meritele pentru reparația spitalului și școlilor (Drochia, Șurii Noi, Cotovo), reparația drumurilor (Maramonovca, Șuri, Cotovo, Baroncea).

La 1 iulie 2021, în cadrul unei întruniri electorale din Drochia, Zinaida Greceanîi a asumat PSRM meritele pentru mai multe proiecte implementate pe bani publici, inclusiv la nivel de APL, menționând: „Oamenii sunt recunoscători echipei Partidului Socialiștilor, care, în condiții dificile din ultimii doi ani, a reușit să obțină sprijin pentru multe proiecte de infrastructură și din sfera socială, pentru raionul Drochia. Pentru unii, ar părea nesemnificativ acest fapt, însă pe lângă drumuri bune, iluminat stradal, apă și canalizare, uneori achiziționarea unei mașini de spălat pentru o casă de bătrâni, a unui încălzitor sau televizor pentru secția de copii a spitalului, echipamentelor pentru centrul de sănătate, scaunelor pentru școli – are o importanță mult mai mare decât cheltuielile impănătoare la oraș”⁷⁵.

La 2 iulie 2021⁷⁶, în cadrul unei întruniri electorale din Basarabeasca, Igor Dodon a asumat meritele PSRM pentru alocarea fondurilor din bugetul public pentru realizarea mai multor proiecte în raionul Basarabeasca precum: construcția sistemului de canalizare și a stațiilor de epurare din localitățile Sadaclia și Iordanovca, reabilitarea unor instituții de învățământ, a drumurilor și amenajarea parcurilor.

În cazul PDM, în perioada 24 iunie – 1 iulie 2021, pe rețelele de socializare, PDM a publicat 7 spoturi video în care candidații partidului asumă meritele PDM pentru mai multe lucrări/servicii implementate pe bani publici, după cum urmează: achiziționarea ambulanțelor⁷⁷, acordarea

⁷⁵ [Postarea](#) PSRM din 1 iulie 2021: Zinaida Greceanîi s-a întâlnit cu locuitorii din raionul Drochia.

⁷⁶ [Postarea](#) PSRM din 2 iulie 2021: Igor Dodon, Bogdan Țirdea și Constantin Starîș au discutat proiecte importante de infrastructură cu oamenii din Basarabeasca.

⁷⁷ [Spotul](#) video PDM privind achiziționarea ambulanțelor.

ajutorului financiar de 600 de lei pensionarilor⁷⁸, conectarea localităților la apă și canalizare⁷⁹, dublarea indemnizației la nașterea copilului până la 6000 de lei⁸⁰, construcția drumurilor și iluminatul stradal⁸¹, majorarea salariilor cadrelor didactice⁸², proiectul „Prima casă” și achiziționarea locuințelor de către 6000 de tineri⁸³.

În cazul PPȘ, la 30 iunie 2021, pe canalul de YouTube al lui Ilan Șor, candidat PPȘ, au fost publicate trei spoturi video, în care PPȘ îi sunt asumate meritele pentru iluminatul stradal⁸⁴, reparația drumurilor locale⁸⁵ și reparația/reconstrucția grădinițelor⁸⁶ – proiecte implementate la nivel de APL, pe bani publici. Spoturile video respective au fost preluate de PPȘ și distribuite pe rețelele de socializare.

În aceeași zi, la 30 iunie 2021, Corneliu Padnevici, candidat PPȘ, a publicat pe rețelele de socializare poze cu lucrările de reparație a unui drum local (Șolcani, Soroca) din bani publici, atribuind PPȘ meritele pentru reparația acestuia. Astfel, în postare se menționează că „este un proiect ambițios, în valoare de două milioane de lei, care confirmă că Partidul ȘOR își respectă promisiunile și lucrează ca să construiască Europa în Moldova”.

În cazul PPPDA, la 4 iulie 2021, în cadrul unei întruniri electorale din Hîrbovăț, Anenii Noi, PPPDA și-a asumat meritele pentru proiecte implementate pe bani publici. Astfel, pe rețelele de socializare a fost menționat: „Am vorbit despre realizările Platformei DA pentru Hîrbovăț: și despre legea dlui Alexandru Slusari, prin care locuitorii satului urmează să beneficieze de compensarea costului serviciilor comunale (350 m³ de gaze lunar pe durata sezonului rece, 100 kw lunar etc.), am discutat despre alocarea a 450 de mii de lei pentru reparația centrului de cultură din sat (amendamentul la legea bugetului pentru 2021 propus de dl Slusari)”.

În cazul BERU, la 25 iunie 2021, au fost publicate ziarele BERU într-un tiraj de 350 000 de exemplare. În cadrul ziarului respectiv, sunt publicate poze ale mai multor locații din mun. Bălți de până la și după îndeplinirea lucrărilor de reparație a drumurilor sau de amenajare a spațiilor. În dreptul pozelor respective este menționat: „Vă prezentăm doar o mică parte a schimbărilor pe care le-a efectuat Renato Usatii în funcția de primar de Bălți”, fiind astfel asumate meritele pentru lucrări/servicii efectuate în mare parte din bani publici.

- *Organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor de stat, cu angajații acestor instituții, în timpul orelor de muncă ale acestora* – 29 de cazuri, dintre care în câte 8 cazuri este vizat PPPDA și BERU, în 6 cazuri – PDM, în 5 cazuri – PAS și în câte un caz – PPȘ și BECS (a se vedea Anexa nr. 4). Repartizate per instituții, întâlnirile s-au desfășurat în: spitale/centre ale medicilor de familie – 14 cazuri, grădinițe – 6 cazuri, instituții de învățământ școlar – 5 cazuri, sedii APL – 2 cazuri, regii autonome – 2 cazuri.

6.3. Activități ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu impact electoral

În perioada monitorizată, a fost raportat cel puțin un caz – fiind vizat PACE – ce poate fi calificat drept oferire de cadouri cu impact electoral. Astfel, constatăm că, la 28 iunie 2021, în s. Recea, Rîșcani, a fost sfințită și dată în exploatare o fântână, reconstruită de către reprezentanții PACE. Astfel, pe acoperișul fântânii și pe pereții acesteia a fost gravată denumirea abreviată a partidului –

⁷⁸ Spotul video PDM privind acordarea ajutorului financiar de 600 de lei pensionarilor.

⁷⁹ Spotul video PDM privind conectarea la apă și canalizare.

⁸⁰ Spotul video PDM privind dublarea indemnizației la nașterea copilului până la peste 6000 de lei.

⁸¹ Spotul video PDM privind construcția drumurilor și iluminatul stradal.

⁸² Spotul video PDM privind majorarea salariilor cadrelor didactice.

⁸³ Spotul video PDM privind proiectul „Prima Casă”.

⁸⁴ Video publicat pe canalul de YouTube al candidatului PPȘ, Ilan Șor, și distribuit pe rețelele de socializare de PPȘ: În 2019, am promis. În 2021, peste 100 de localități sunt iluminate.

⁸⁵ Video publicat pe canalul de YouTube al candidatului PPȘ, Ilan Șor, și distribuit pe rețelele de socializare de PPȘ: În 2019, am promis. În prezent, 80% din drumurile din orașul Orhei sunt renovate.

⁸⁶ Video publicat pe canalul de YouTube al candidatului PPȘ, Ilan Șor, și distribuit pe rețelele de socializare de PPȘ: În 2019, am promis. În 2021, mai multe grădinițe au fost renovate și dotate cu cele necesare.

PACE. Peste trei zile însă, la 1 iulie 2021, gravura cu simbolica PACE a fost înlăturată de persoane neidentificate.

6.4. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare electorală cu utilizarea imaginii autorităților publice

Potrivit art. 52, alin. (8) din Codul electoral, este stabilit că nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. De asemenea, este interzisă combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale ori imaginea unor persoane oficiale străine.

La acest subiect însă, astfel cum a fost menționat și în contextul misiunilor anterioare de observare, în opinia Promo-LEX, legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai punctate, mai explicite și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora.

Astfel, menționăm că în perioada observată, au fost raportate cel puțin 7 cazuri (3 – PAS, 3 – BECS, un caz – BERU) în care au fost utilizate imagini/simboluri de stat ale Republicii Moldova, imaginea autorităților publice sau ale altor state, după cum urmează:

În cazul PAS, la 23 iunie 2021, Igor Grosu, candidat PAS, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova, Steven Mark Fisher, exprimându-și convingerea că după alegeri vom avea un Parlament curat și integru, un Guvern profesionist și responsabil, care să lucreze pentru oameni și pentru bunăstarea țării.

La 28 iunie 2021, Igor Grosu, candidat PAS, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul SUA în Republica Moldova, Derek J. Hogan, menționând că Republica Moldova are nevoie și mizează pe sprijinul SUA și al poporului american și în continuare pentru dezvoltarea țării, reformarea justiției și consolidarea democrației.

La 25 și 29 iunie 2021, precum și la 1 iulie 2021, PAS a publicat ziare cu platforma electorală a partidului, într-un tiraj total de 400 000 de exemplare (versiunea în limba română și rusă). În versiunea menționată a ziarului, pe penultima pagină, a fost utilizată imaginea Maiei Sandu în calitate de lider al PAS în perioada 2016–2020, precum și o imagine de la învestirea acesteia în funcția de Președinte al Republicii Moldova (aceeași versiune utilizată și în ziarele din 4 iunie 2021).

În cazul BERU, la 25 iunie 2021, Renato Usatîi, candidat BERU, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul SUA în Republica Moldova, Derek J. Hogan, menționând că au discutat despre „situația politică actuală din țară și despre politica faptelor concrete a BERU în viitorul Parlament”.

În cazul BECS, la 2 iulie 2021, Igor Dodon, candidat BECS, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul Federației Ruse în Republica Moldova, Oleg Vasnețov, menționând inclusiv despre negocierea livrării unui nou lot de vaccin Sputnik V.

În aceeași zi, Igor Dodon, candidat BECS, a distribuit pe rețelele de socializare întâlnirea cu Ambasadorul SUA în Republica Moldova, Derek J. Hogan, menționând că a fost exprimată îngrijorarea în legătură cu imixtiunea factorilor externi în procesul electoral. În special, s-a făcut referire „la vizitele dlui Hogan la Comisia Electorală Centrală, în toiul campaniei electorale, care ar putea fi calificate ca tentativă de a influența procesele politice din Republica Moldova”.

La 6 iulie 2021, Igor Dodon, candidat BECS, a distribuit pe rețelele de socializare Summitul în format online dedicat marcării a 100 de ani ai PCC, organizat sub egida lui Xi Jinping, Președintele Republicii Populare Chineze. În postare, au fost publicate poze ale participanților (membri ai PSRM) și ale organizatorului – Xi Jinping, Președintele Republicii Populare Chineze. Potrivit postării, Igor Dodon a avut un discurs în cadrul summitului, după care a oferit un interviu privind politica internă și externă a Republicii Moldova, acordând o atenție sporită dezvoltării relațiilor de cooperare cu RPC.

6.5. Publicitatea stradală/promoțională/online

În perioada de observare, au fost raportate cel puțin 2 685 de cazuri de utilizare a publicității electorale în cazul a 19 concurenți electorali (a se vedea tabelul nr. 5). Potrivit observatorilor, cele mai multe cazuri au fost utilizate în activitățile de promovare ale PAS – 28%, BECS – 16% și BERU – 12%.

Tabelul nr. 5. Date privind utilizarea publicității electorale de către concurenții electorali

Publicitatea utilizată	PAS	BECS	BERU	PPDA	PDM	PPȘ	PPCC	PACE	PUN	AUR	PLD	PS	V. Valico	PDCM	PPDA	PVE	PRM	PPN	PPPO	Total
Ziare, pliante, broșuri, afișe	316	155	135	108	111	63	74	46	29	22		5		7	4	3	4	1	1	1 084
Veste, tricouri, genți, chipiuri	240	126	112	63	55	40	49	36	18	15		4		2	5	4		1		770
Bannere	84	39	27	37	13	17	6	17	24	8		3			2	2				279
Corturi	47	67	32	20	15	29	5	11	1	5		2								234
Publicitate sponsorizată	48	2	18	21	10	11	14	13		7	25	5	21	7						202
Spoturi video	6	18		6	18	7		2			10			1						68
Billboarduri/Panouri stradale	12	10		3		10	1	3				6		2	1					48
Total	753	417	324	258	222	177	149	128	72	57	35	25	21	19	12	9	4	2	1	2 685

Cele mai frecvente tipuri de publicitate utilizate în campanie au fost materialele electorale (ziare, afișe, pliante) – 38%, materialele de vizibilitate (veste, genți etc.) – 24% și corturile stradale – 16%.

6.6. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

Potrivit art. 70, alin. (6) din Codul electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar va include: denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei. Concomitent, în conformitate cu prevederile pct. 14 din *Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare*⁸⁷, este interzisă amplasarea afișelor electorale în alte locuri decât cele stabilite de legislație.

În baza rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, au fost constatate *cel puțin 4 cazuri* de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare (2 cazuri – PACE⁸⁸, un caz – PPDA⁸⁹, un caz – PUN⁹⁰, un caz – BECS⁹¹) și *64 de cazuri* de amplasare a publicității în locuri neautorizate (a se vedea graficul nr. 6).

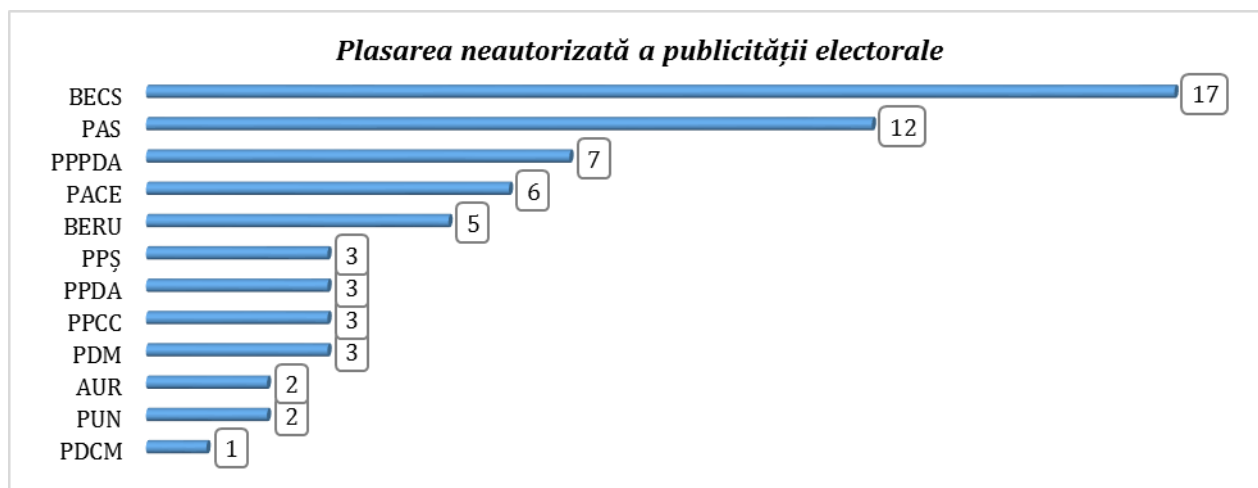
⁸⁷ [Hotărârea](#) CEC nr. 3328 din 28.04.2015 privind aprobarea Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare.

⁸⁸ Distribuirea afișelor A4 și A5 – invitații la evenimentele organizate de concurent – fără date tipografice (data tipăririi, tipografia și tirajul).

⁸⁹ Distribuirea de către PPDA a afișelor A4 cu mesajul „Oprim hoția”, fără date privind data tipăririi, tirajul și tipografia care a prestat serviciul de tipărire.

⁹⁰ Distribuirea de către PUN a stickerelor autocolante, fără datele tipografice.

⁹¹ Distribuirea de către BECS a afișelor A4 cu informații privind modificarea unor prevederi legislative (la propunerea candidatului BECS Vitalii Evtodiev), fără indicarea datei la care acestea au fost tipărite, a tirajului și tipografiei care a prestat serviciul de tipărire.

6.7. Situații ce pot fi calificate drept utilizare a violenței în campania electorală

În perioada de observare, au fost raportate cel puțin trei cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a violenței în campania electorală. În toate cazurile e vorba de concurenții AUR și BECS.

În primul caz, la 23 iunie 2021, reprezentanții AUR au avut o tentativă repetată de a se deplasa cu autocarul cu simbolica AUR în regiunea transnistreană, de această dată însă prin punctul de trecere din Varnița. Ca și în cazul din 21 iunie 2021, accesul acestora a fost restricționat de către reprezentanții forțelor militare ale regimului transnistrean. Drept rezultat, dat fiind refuzul AUR de a abandona tentativa de a se deplasa în regiune, autocarul și reprezentanții AUR au rămas blocați la punctul de trecere până a doua zi.

În al doilea caz, în data de 4 iulie 2021, menționăm că BECS a organizat un marș uman, cu informarea prealabilă a autorităților despre eveniment. Reprezentanții AUR au încercat să zădărnicească desfășurarea marșului prin alinierea într-un rând în fața coloanei de manifestanți a BECS, cu întinderea unui tricolor imens pe bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, pentru a bloca marșul. După intervenția forțelor de ordine, manifestanții au fost înlăturați din calea participanților la marș. În timpul intervenției forțelor de ordine, Dorin Chirtoacă, candidat AUR, s-a avântat în mulțime cu intenția de a ajunge la liderii BECS – Igor Dodon și Vladimir Voronin. Tentativa acestuia a fost însă zădărnicită de reprezentanții forțelor de ordine.

În cel puțin un caz, în timpul tentativei de deblocare a traseului, un reprezentant al forțelor de ordine a folosit spray-ul lacrimogen după ce a fost lovit peste față de un reprezentant AUR⁹². La fel, un reprezentant al forțelor de ordine a fost atacat din spate și doborât la pământ de un reprezentant AUR⁹³. Pe marginea situațiilor descrise poliția a anunțat inițierea investigațiilor penale.

În al treilea caz, consumat pe 7 iulie 2021, reprezentanții AUR s-au deplasat la sediul PSRM din mun. Chișinău cu scopul declarat de a-l invita pe Igor Dodon, candidat BECS, la dezbateri electorale. Reprezentanții AUR s-au prezentat cu drapelul României în fața sediului PSRM și au scandat „Dodon, trădător”. Pentru a bloca accesul reprezentanților AUR în sediul PSRM, socialiștii au format un cordon. Între cele două tabere, pentru asigurarea ordinii, s-au poziționat câțiva polițiști. La un moment dat, au izbucnit altercații, în urma cărora Dorin Chirtoacă, candidat AUR, a fost lovit de către Alexandr Odintov, reprezentant PSRM.

⁹² [Altercațiile dintre](#) forțele de ordine și reprezentanții AUR.

⁹³ [Atacarea](#) reprezentantului forțelor de ordine de către un reprezentant AUR.

VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

7.1. Depunerea raportului partidului politic la începutul campaniei electorale

În conformitate cu art. 43, alin. (7) din Codul electoral, partidele politice care vor face viramente în contul „Fond electoral” vor prezenta la CEC un raport financiar privind soldul mijloacelor financiare ale partidului. Pct. 45 din Programul calendaristic al CEC⁹⁴ prevede că raportul menționat urmează a fi prezentat la data începerii campaniei electorale a concurentului electoral.

Până la 2 iulie 2021, pentru cei 22 de concurenți electorali înregistrați care corespund prevederilor respective, pe pagina oficială a CEC au fost publicate 10 rapoarte⁹⁵ ale partidelor politice care au intenția de a efectua viramente în contul „Fond electoral” (a se vedea Anexa nr. 5). Dintre acestea, reiterăm că, pentru suportul financiar al BERU, rapoartele menționate au fost depuse de ambele partide constituyente ale blocului (PN și PP), iar în cazul celui de-al doilea bloc electoral înregistrat în cursa electorală – BECS – raportul a fost depus doar de PSRM (PCRM nu a depus raportul respectiv).

În plus, menționăm că PRM, în raportul depus la CEC la 2 iulie 2021, a raportat transferul a 8 mii de lei din contul curent al PRM în contul „Fond electoral”. Contrar cadrului legal însă, constatăm că până la publicarea raportului, pe pagina CEC nu este publicat raportul partidului ce urma a fi depus la începutul campaniei electorale în cazul efectuării viramentelor financiare din contul curent al partidului în contul „Fond electoral”.

7.2. Deschiderea conturilor bancare și desemnarea trezorerierilor

În perioada observată, s-a constatat următoarea situație privind conformarea concurenților electorali la prevederile legale relevante pentru finanțarea campaniei electorale:

- *persoana responsabilă de finanțele concurentului electoral (trezorerierul)*⁹⁶. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, precum și hotărârilor de înregistrare a concurenților electorali, s-a constatat că din cei 23 de concurenți electorali înregistrați au publicat informația privind desemnarea trezorerierului 22 de concurenți (nu a fost desemnat trezorerierul de NOI – a se vedea Anexa nr. 5).
- *deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”*⁹⁷. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, s-a constatat că contul „Fond electoral” a fost deschis de 18 concurenți electorali⁹⁸ din cei 23 înregistrați (a se vedea Anexa nr. 5).
- *raport la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral”*⁹⁹. În perioada observată, pe pagina oficială a CEC au fost publicate rapoartele depuse la 3 zile de la deschiderea contului „Fond electoral” de către 7 concurenți electorali (a se vedea Anexa nr. 5).
- *raportarea săptămânală la CEC privind finanțarea campaniei electorale*¹⁰⁰. Rapoartele privind finanțarea campaniei electorale care urmau a fi depuse în săptămâna a cincea de campanie, cu

⁹⁴ [Programul](#) calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare anticipate din data de 11 iulie 2021, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 4817 din 5 mai 2021.

⁹⁵ PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA și PDCM.

⁹⁶ Pct. 46 din [Programul](#) calendaristic al CEC prevede: concurenții electorali urmează să confirme persoanele responsabile de finanțe (trezorerieri) odată cu înregistrarea candidaților în cursa electorală sau imediat după înregistrarea acestora.

⁹⁷ Potrivit art. 41, alin. (2) din Codul electoral, concurentul electoral trebuie să informeze CEC despre deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”. Pct. 47 din Programul calendaristic al CEC prevede că, în termen de 3 zile după înregistrarea concurenților electorali, aceștia urmează să prezinte informația privind deschiderea sau nedeschiderea contului „Fond electoral”.

⁹⁸ Nu au deschis cont „Fond electoral” MPSN, PVE, PPM, NOI și Veaceslav Valico (CI).

⁹⁹ Art. 43, alin. (1) din Codul electoral.

¹⁰⁰ Art. 43, alin. (1) și (6) din Codul electoral. Potrivit Programului calendaristic al CEC, termenul de prezentare a rapoartelor pentru perioada observată a fost 21 mai 2021, 28 mai 2021 și 4 iunie 2021.

termen de prezentare până la 25 iunie 2021, au fost depuse de 18 concurenți electorali din 23 înregistrați.

În cazul a 3 concurenți (PRM, PPN și NOI), au fost prezentate informații privind nedeschiderea contului „Fond electoral” și neefectuarea cheltuielilor de campanie. Cu referire la NOI, menționăm că informația a fost prezentată abia la 1 iulie 2021 – după avertizarea făcută de CEC privind necesitatea depunerii raportului.

În privința candidatului independent Veaceslav Valico, nu au fost publicate informații privind finanțarea campaniei electorale la situația din 25 iunie 2021.

În cazul MPSN, reiterăm că aceștia au informat CEC la 11 iunie că nu vor efectua cheltuieli în campania electorală și, respectiv, nu vor deschide cont „Fond electoral”.

Rapoartele privind finanțarea campaniei electorale pentru a șasea săptămână de campanie, cu termen de prezentare până la 2 iulie 2021, au fost depuse de 18 concurenți electorali¹⁰¹ din 23 eligibili. În cazul PPDA însă, constatăm că a fost publicat pe pagina CEC doar tabelul generalizator din raportul privind finanțarea campaniei electorale, fără anexele detaliate la acesta. Abia după prezentarea anexelor, la 6 iulie 2021, datele au fost publicate integral.

Până la prezentarea raportului nr. 5 al Misiunii de observare, nu a fost publicat raportul PPN. De asemenea, lipsesc datele privind finanțarea campaniei electorale a candidatului independent Veaceslav Valico la situația din 2 iulie 2021.

Cu referire la corectitudinea și acuratețea completării rapoartelor depuse la CEC, constatăm un nivel scăzut al calității informației raportate. Astfel, s-a constatat că după depunerea raportului în termenul-limită prevăzut de cadrul legal, unii concurenți depun suplimentar rapoarte de corectare a raportului inițial. În medie, majoritatea concurenților au depus rapoarte de corectare cel puțin o dată (au fost și cazuri de corectare a aceluiași raport de patru ori) – situație ce face foarte dificilă urmărirea și monitorizarea veniturilor și cheltuielilor raportate de concurenți în campania electorală.

7.3. Gestionarea de către CEC a procesului de raportare a finanțării campaniei electorale

Prin Hotărârile CEC nr. 5061¹⁰², 5105¹⁰³ și 5157¹⁰⁴, CEC a luat act de informațiile privind finanțarea campaniei electorale, prezentate de concurenții electorali la situația din 11, 18 și 25 iunie 2021. Astfel, autoritatea electorală a efectuat următoarele constatări:

➤ *venituri acumulate de concurenții electorali contrar art. 41, alin. (1), potrivit căruia pentru finanțarea campaniilor electorale pot fi utilizate doar resursele financiare provenite din activitatea de salariat, de întreprinzător, științifică sau din cea de creație.*

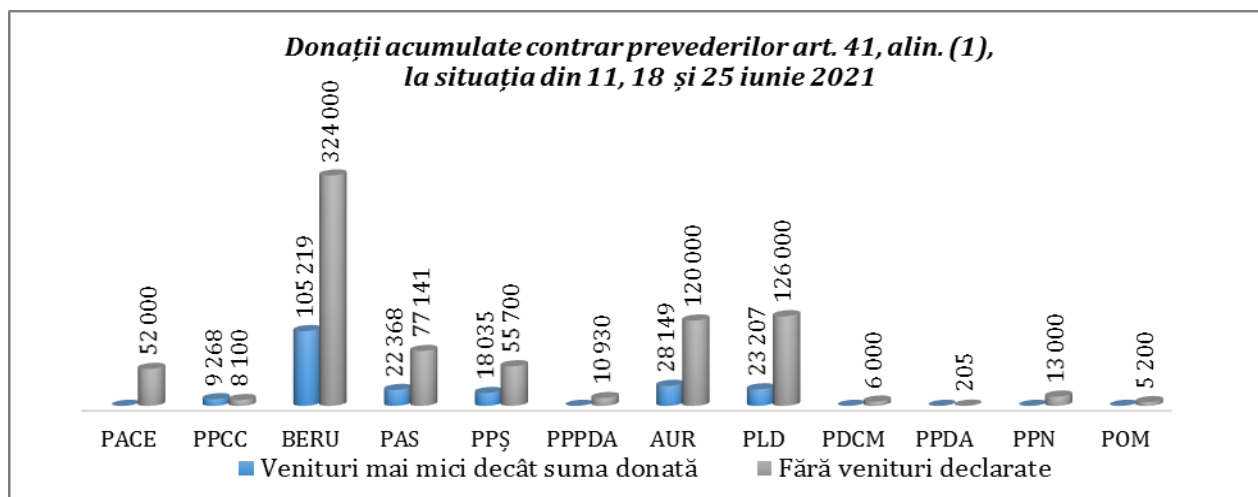
În rapoartele financiare prezentate la 11, 18 și 25 iunie 2021, au fost identificați 118 donatori care, în pofida faptului că au avut venituri mai mici decât suma donată/nu au avut venituri declarate în ultimii trei ani, au efectuat donații concurenților electorali. Suma totală donată de persoanele respective a fost de 1 004 523 de lei (a se vedea graficul nr. 7).

¹⁰¹ PVE, fără a deschide cont „Fond electoral”, a declarat venituri din donații în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii (2 805 lei).

¹⁰² [Hotărârea](#) CEC nr. 5061 din 25 iunie 2021 cu privire la rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, la situația din 11 iunie 2021.

¹⁰³ [Hotărârea](#) CEC nr. 5105 din 30 iunie 2021 cu privire la rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, la situația din 18 iunie 2021.

¹⁰⁴ [Hotărârea](#) CEC nr. 5155 din 6 iulie 2021 cu privire la rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, la situația din 25 iunie 2021.

Ca și în cazul alegerilor prezidențiale din 2020, CEC a constatat lipsa mecanismelor legale în vederea gestionării donațiilor efectuate pentru finanțarea campaniilor electorale și corelării acestora cu veniturile declarate de donatori.

➤ *venituri acumulate de concurenții electorali contrar prevederilor art. 41, alin. (3), lit. e) din Codul electoral*, potrivit căruia este interzisă finanțarea ori susținerea materială sub orice formă a campaniei electorale de către persoanele juridice care, în ultimii trei ani înainte de începerea perioadei electorale, au încheiat contracte de achiziții publice de lucrări, bunuri sau servicii în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice.

Potrivit rapoartelor financiare din 11, 18 și 25 iunie 2021, doi concurenți electorali au raportat venituri financiare de la trei persoane juridice care au avut contracte de achiziții publice în sensul Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, după cum urmează: PPPDA – 55 000 de lei (de la „Lactis” SA și „Grisan Hamb” SA) și PDCM – 120 000 de lei (de la „Companado” SRL și „Led Market” SRL). Menționăm că veniturile financiare indicate au fost restituite de concurenții electorali donatorilor.

➤ *utilizarea veniturilor din contul „Fond electoral” contrar prevederilor art. 41, alin. (2), lit. i) din Codul electoral*, care prevede că mijloacele financiare din fondul electoral pot fi utilizate numai după declararea lor în scris la CEC.

În cazul a patru concurenți electorali (PPPDA, PAS, PPDA și PACE), CEC a constatat prezentarea cu întârziere a declarațiilor privind mijloacele bănești depuse în contul cu mențiunea „Fond electoral”.

În contextul celor expuse, la 30 iunie 2021, CEC a avertizat NOI și POM privind necesitatea prezentării informației privind finanțarea campaniei electorale la situația din 18 iunie 2021, iar dată fiind neconformarea solicitării CEC, la 6 iulie POM a fost avertizat repetat la același subiect. De asemenea, CEC a avertizat AUR în legătură cu reflectarea incorectă a donațiilor obținute de la persoane fizice cetățeni ai Republicii Moldova aflați în afara țării (au fost reflectate în raport drept donații de la persoane fizice din țară).

În cazul concurenților care au depus raportul la situația din 25 iunie 2021 cu întârziere (PPN, PPPO și POM), aceștia au fost avertizați privind necesitatea respectării termenelor legale.

7.4. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale prezentate la CEC

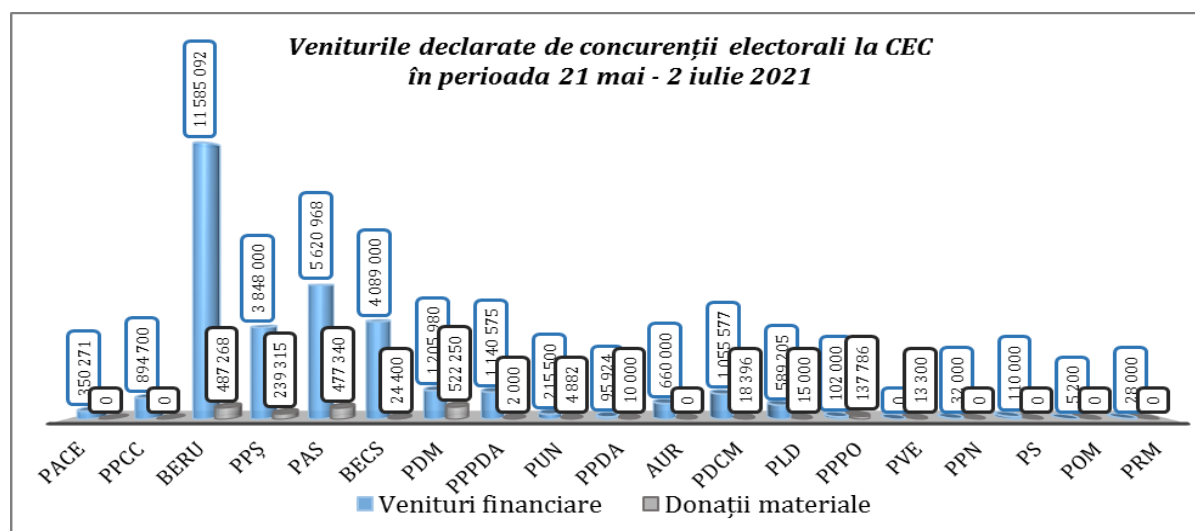
Art. 43, alin. (1) din Codul electoral prevede că pe parcursul desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, concurenții electorali prezintă la CEC săptămânal un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campanie.

Potrivit informației publicate pe pagina oficială a CEC, pentru a cincea săptămână de campanie au fost publicate rapoartele a 18¹⁰⁵ concurenți electorali, iar pentru a șasea săptămână – 18¹⁰⁶ rapoarte ale concurenților electorali (diferența dintre cele două săptămâni este determinată de rapoartele a doi concurenți: PPN a depus raportul în a cincea săptămână, dar nu și în a șasea, iar PRM a depus raportul în a șasea săptămână, pentru a cincea informând CEC despre lipsa cheltuielilor de campanie). În cazul PVE, în raportul prezentat au fost declarate venituri doar din donații în mărfuri, obiecte, lucrări și servicii.

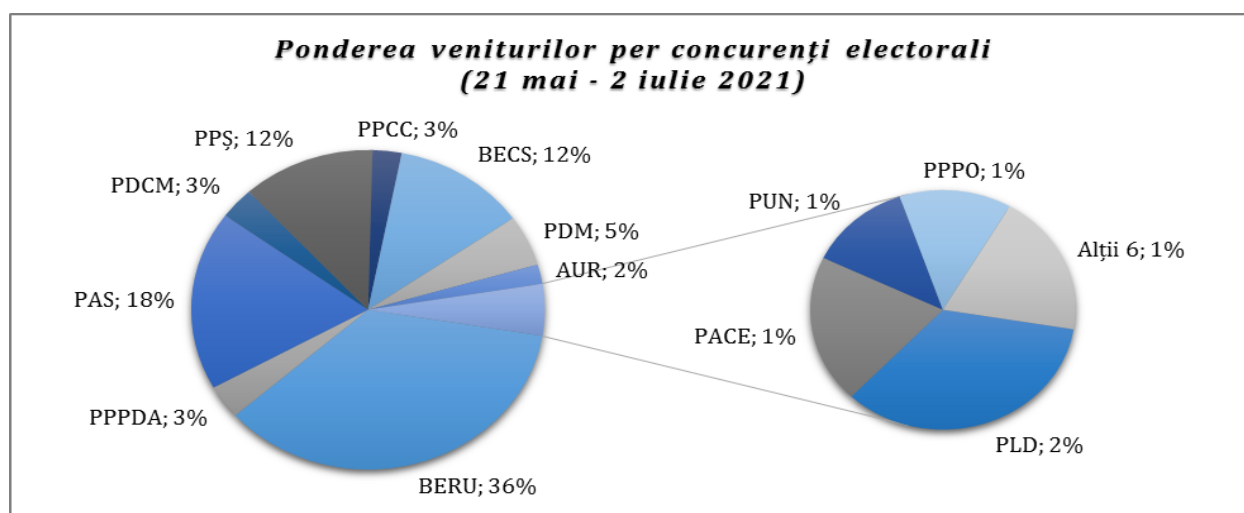
7.4.1. Veniturile declarate și proveniența acestora

De la începutul campaniei electorale și până la 2 iulie 2021, 19 concurenți electorali¹⁰⁷ (a se vedea graficul nr. 8) au declarat venituri totale în valoare de **33 579 929 de lei** (inclusiv donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii). Dintre acestea, 36% au fost declarate de BERU, 18% – de PAS, câte 12% – de BECS și PPȘ. Prin urmare, constatăm că 4 concurenți electorali au raportat 78% din totalul veniturilor, iar ceilalți 15 concurenți electorali – 22% din totalul veniturilor raportate (a se vedea graficul nr. 9).

Graficul nr. 8

Graficul nr.9

¹⁰⁵ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, AUR, PDCM, PPN, PVE, PLD, PPPO, POM și PS.

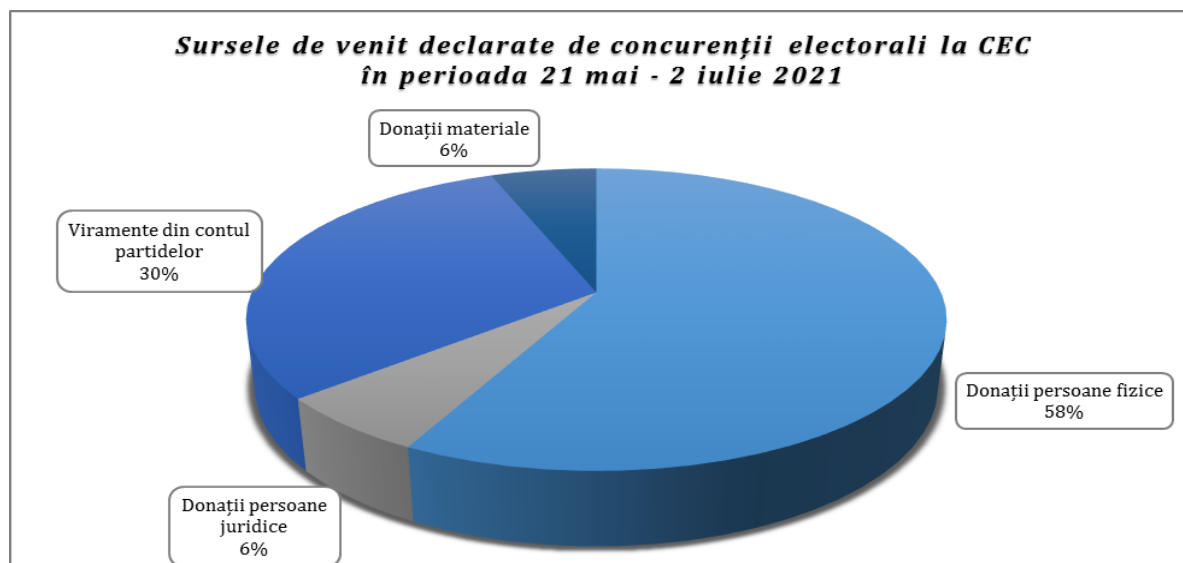
¹⁰⁶ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, AUR, PDCM, PVE, PLD, PPPO, PRM și POM.

¹⁰⁷ PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PDA, AUR, PDCM, PLD, PPPO și PVE.

Veniturile declarate au fost acumulate din următoarele surse (a se vedea graficul nr. 10):

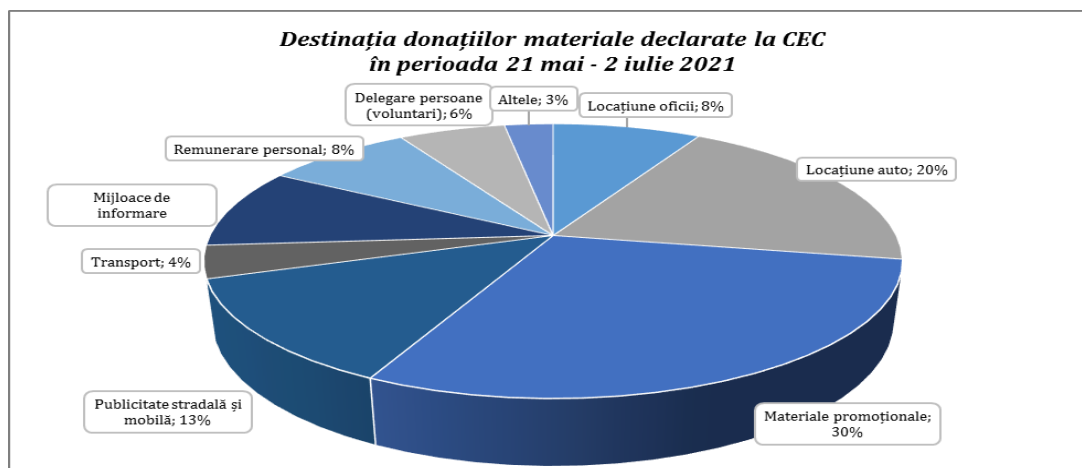
- 58% (19 338 845 de lei) au fost acumulate din donațiile persoanelor fizice, inclusiv ale persoanelor fizice cetățeni ai Republicii Moldova care se află peste hotare (1 757 610 de lei);
- 30% (10 179 600 de lei) au fost acumulate în urma transferării banilor din contul curent a 9 partide politice (PN, PPȘ, PPCC, PAS, PSRM, PDM, PPPDA, PDCM și PRM) în contul „Fond electoral” a 9 concurenți electorali – PPCC (600 de lei), BERU (2 700 000 de lei), PPȘ (1 100 000 de lei), PAS (507 000 de lei), BECS (4 089 000 de lei), PDM (1 120 000 de lei), PPPDA (455 000 de lei), PDCM (200 000 de lei) și PRM (8 000 de lei). În cazul BECS, constatăm în continuare că sursa de venit în campanie, în proporție de 99%, sunt viramentele din contul curent al PSRM în contul „Fond electoral” al BECS (1% – donații în mărfuri, lucrări sau servicii). Totodată, reiterăm că, contrar cadrului legal, în cazul PRM nu este publicat raportul partidului ce urma a fi depus la începutul campaniei electorale în cazul transferării mijloacelor financiare de pe contul curent al partidului în contul „Fond electoral”.
- 6% (2 109 547 de lei) au fost acumulate din donațiile efectuate de persoane juridice. De astfel de venituri au beneficiat 9 concurenți electorali (PACE, PPCC, BERU, PPȘ, PAS, PDM, PPPDA, PDCM și PS);
- 6% (1 951 937 de lei) din donații au fost efectuate în mărfuri, lucrări sau servicii. De astfel de venituri au beneficiat 12 concurenți electorali (BERU, PPȘ, PAS, BECS, PDM, PPPDA, PUN, PPDA, PDCM, PLD, PPPO și PVE). În cazul PVE, menționăm că acesta nu a deschis cont „Fond electoral”, raportând la CEC venituri doar din donații în mărfuri, lucrări sau servicii (13 300 de lei).

Graficul nr. 10

În urma verificării donațiilor reflectate în rapoartele din 25 iunie și 2 iulie 2021 recepționate de concurenții electorali în contul „Fond electoral”, s-a constatat că acestea nu au depășit plafoanele legale maxime stabilite atât pentru donațiile persoanelor fizice (transfer și numerar), cât și pentru persoanele juridice (transfer).

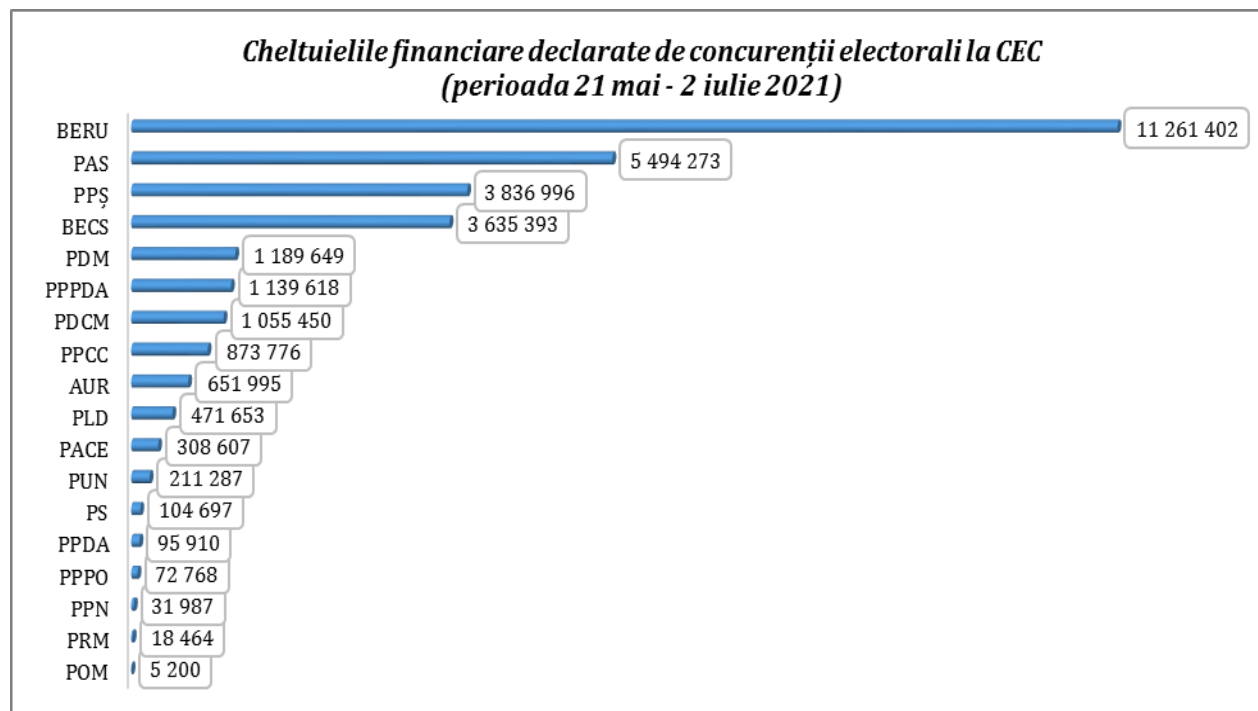
În privința donațiilor materiale declarate, menționăm că după repartizarea acestora în funcție de destinația cheltuielilor declarate, s-a constatat că 30% au fost pentru materiale poligrafice, 20% – pentru locațiunea mijloacelor de transport, 13% – pentru publicitatea stradală și mobilă, iar 9% – pentru publicitatea în mijloacele electronice (a se vedea graficul nr. 11).

Cu referire la declararea donațiilor materiale sau a celor care provin din servicii cu titlu gratuit, reiterăm necesitatea includerii lor la balanța raportului, la rubrica rulaje financiare, atât ca sursă de finanțare (cu indicarea persoanelor fizice sau juridice care au donat, a sursei de proveniență a acestor donații), cât și la cheltuieli (destinațiile de cheltuieli). Concomitent, CEC urmează să reglementeze clar și exhaustiv declararea donațiilor respective.

7.4.2. Cheltuielile declarate și destinația acestora

În perioada 21 mai – 2 iulie 2021, 18 concurenți electorali¹⁰⁸ au raportat cheltuieli financiare totale în valoare de **30 459 125 de lei**¹⁰⁹. Dintre acestea, 37% din totalul cheltuielilor financiare declarate au fost raportate de BERU, 18% – de PAS, 13% – de PPȘ, iar 12% – de BECS (a se vedea graficul nr. 12). Prin urmare, constatăm că 80% din totalul cheltuielilor financiare declarate au fost efectuate de 4 concurenți electorali, iar alți 14 concurenți electorali au raportat 20%.

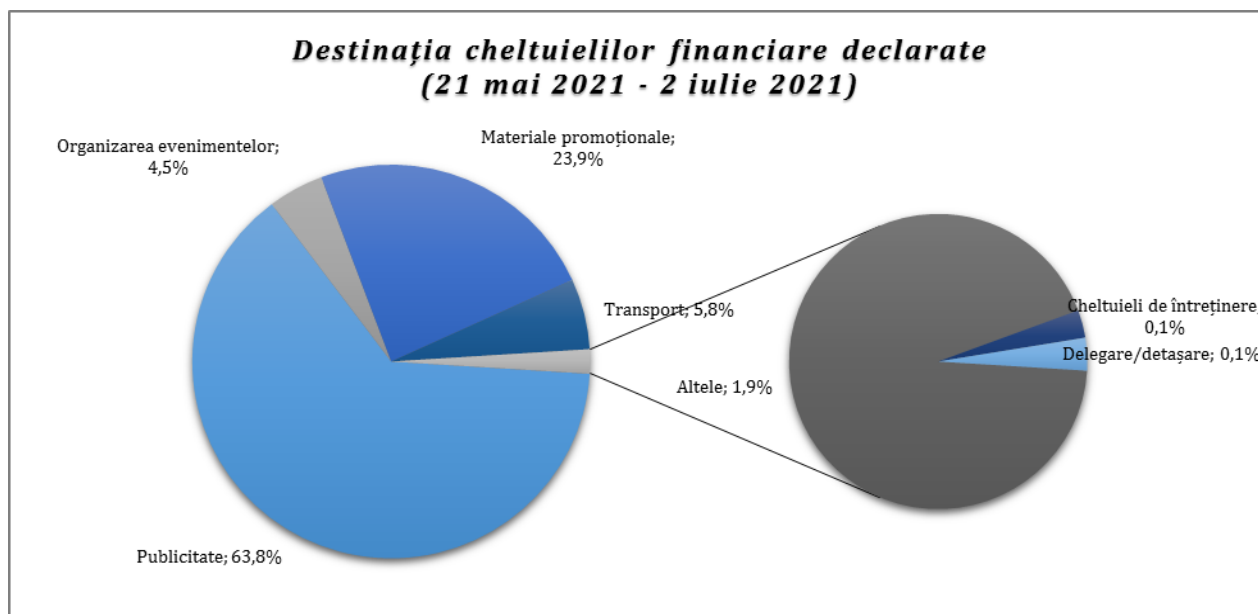

¹⁰⁸ POM, PRM, PPN, PPPO, PPDA, PS, PUN, PACE, PLD, AUR, PPCC, PDCM, PPPDA, PDM, BECS, PPȘ, PAS și BERU.

¹⁰⁹ În calitate de cheltuieli a fost indicată și suma de 1 951 937 de lei, acumulată de concurenți din donații în mărfuri, lucrări sau servicii, care însă nu este inclusă în balanța totală a cheltuielilor financiare.

În graficul nr. 13 sunt reflectate cheltuielile financiare declarate la CEC în funcție de destinația acestora. Astfel, constatăm că din totalul cheltuielilor raportate, 64% au fost efectuate în scop de publicitate electorală, 24% – pentru materialele promoționale (programul electoral, postere, pliante, afișe etc.), iar 6% – pentru transport.

Graficul nr. 13

7.5. Cheltuielile concurenților electorali estimate de Promo-LEX

Estimările Promo-LEX pentru activitățile electorale desfășurate de concurenți cuprind perioada 21 mai 2021 – 2 iulie 2021 (șase săptămâni de campanie electorală, care au fost raportate la CEC la 28 mai 2021, 4, 11, 18, 25 iunie 2021 și 2 iulie 2021). Activitățile electorale au fost contabilizate pentru fiecare concurent electoral din momentul înregistrării acestuia în cursa electorală și până la 2 iulie 2021.

Ulterior, cheltuielile estimate de Promo-LEX au fost contrapuse cu cheltuielile declarate la CEC în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale (inclusiv donațiile materiale). Ca rezultat, au fost identificate opt categorii de cheltuieli, în baza cărora estimările Promo-LEX diferă semnificativ de informația din rapoartele privind finanțarea campaniei electorale prezentate la CEC. Cele mai mari divergențe sunt în privința cheltuielilor suportate de concurenții electorali în urma implicării agitatorilor (voluntarilor) în desfășurarea campaniei electorale (doar un singur concurent electoral a raportat astfel de cheltuieli – PPPO).

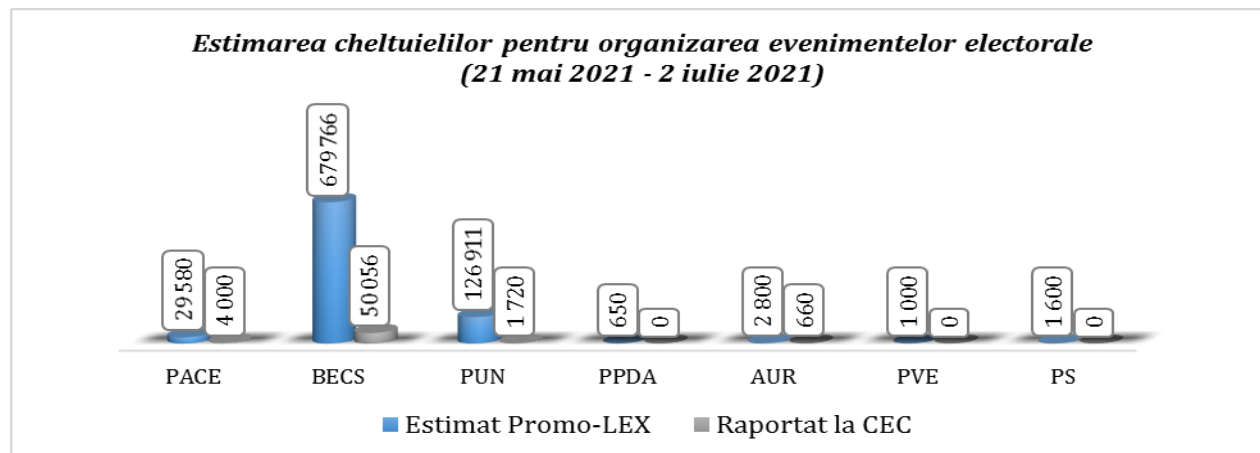
Cu referire la acest aspect, **menționăm că toți concurenții electorali la care au fost estimate cheltuieli ce diferă de informația declarată la CEC (cheltuieli estimate de Promo-LEX drept neraportate) sunt invitați să raporteze cheltuielile totale suportate în campania electorală cel târziu în raportul final de campanie, care urmează a fi depus la autoritatea electorală până la 9 iulie 2021 (două zile înainte de ziua alegerilor).**

În același context, menționăm că la estimarea cheltuielilor, Promo-LEX aplică prețurile de piață minime identificate pentru serviciile, bunurile și lucrările utilizate de concurenți în scop de agitație electorală. Totuși, considerăm că pot exista unele divergențe între costurile aplicate de Promo-LEX și cele indicate de concurenții electorali (atât la raportarea cheltuielilor financiare, cât și a cheltuielilor din donații materiale).

7.5.1. Estimarea cheltuielilor pentru organizarea evenimentelor electorale

În baza formularelor de raportare ale OTL, pentru perioada 21 mai – 2 iulie 2021, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de 7 concurenți electorali pentru organizarea evenimentelor electorale¹¹⁰ în valoare de minimum **785 871 de lei** (a se vedea graficul nr. 14).

Graficul nr. 14

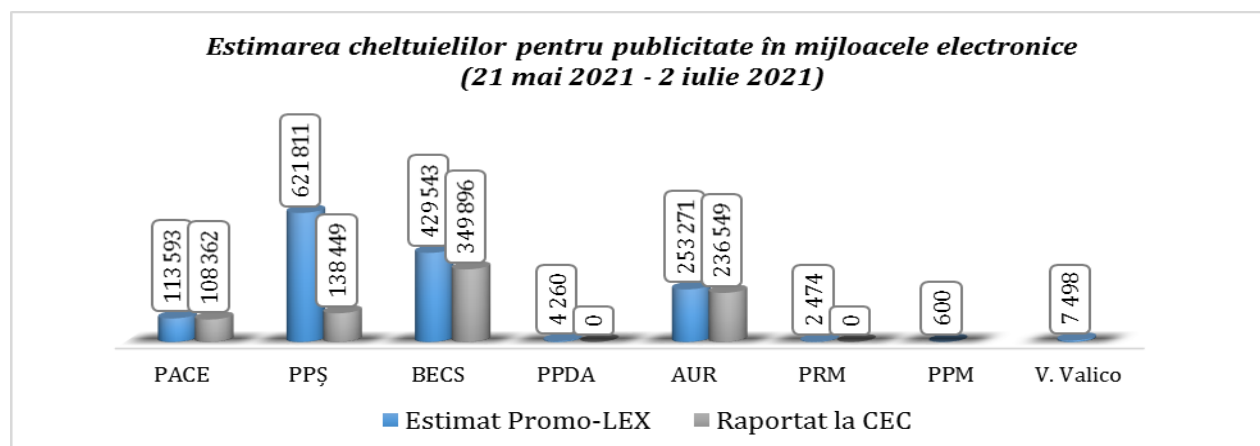

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru organizarea evenimentelor au fost estimate pentru BECS (629 710 lei), PUN (125 191 de lei), PACE (25 580 de lei), AUR (2 140 de lei), PS (1 600 de lei), PVE (1 000 de lei) și PPDA (650 de lei).

7.5.2. Estimarea cheltuielilor de publicitate prin intermediul mijloacelor de informare electronice

În perioada 21 mai – 2 iulie 2021, observatorii Promo-LEX au raportat activități de promovare a concurenților electorali prin intermediul rețelelor de socializare: postarea publicității sponsorizate, editarea spoturilor video electorale¹¹¹, rularea bannerelor online¹¹² și organizarea conferințelor de presă¹¹³. Ca rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 8 concurenți electorali în valoare de minimum **599 795 de lei** (a se vedea graficul nr. 15).

Graficul nr. 15

¹¹⁰ Cheltuieli pentru recuzita utilizată în cadrul evenimentelor (sonorizare, lumini), pentru chiria localului, pentru moderator, animatori, reflectarea evenimentului în mass-media etc.

¹¹¹ PAS – cel puțin 4 spoturi video editate profesionist; BECS – 4, PPȘ – 7, AUR – 2.

¹¹² Bannere online pe paginile de internet au fost raportate pentru BERU, PAS, PPCC, BECS, PPȘ, AUR, PPPDA, PDCM, PACE și PDM.

¹¹³ PPȘ (4), BECS (18), PACE (8), PPDA (1) etc.

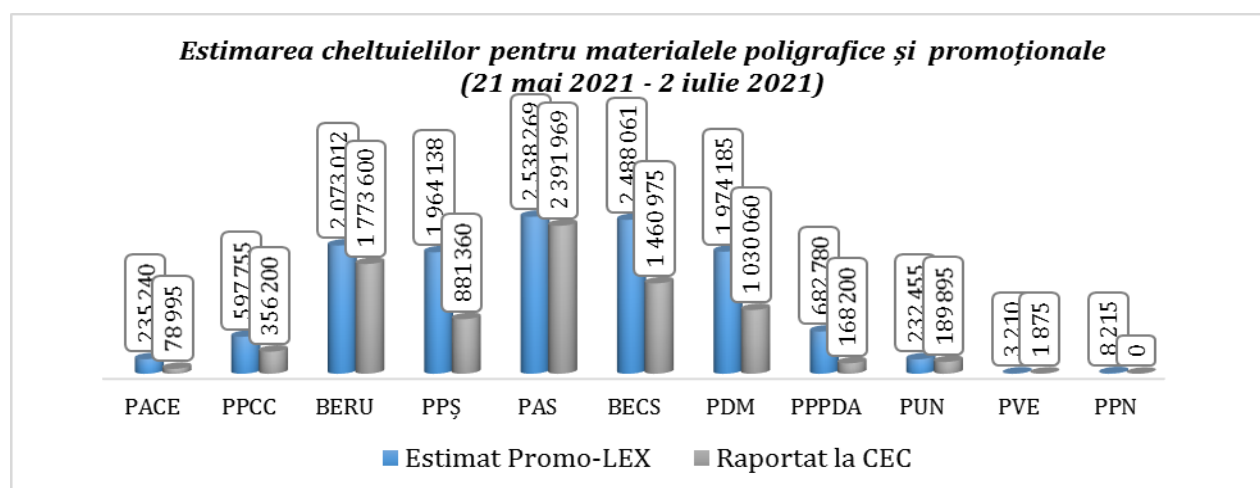
Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru publicitatea electorală prin intermediul mijloacelor electronice au fost estimate pentru PPȘ (483 362 de lei), BECS (79 647 de lei), AUR (16 722 de lei), Veaceslav Valico (CI) (7 498 de lei), PACE (5 231 de lei), PPDA (4 260 de lei), PRM (2 474 de lei) și PPM (600 de lei).

7.5.3. Estimarea cheltuielilor pentru materiale promoționale

Observatorii Promo-LEX au raportat despre distribuirea de către concurenții electorali a materialelor poligrafice (ziare, afișe, flyere etc.) și promoționale (tricouri, veste genți, chipiuri etc. – toate cu logoul concurentului), tipărite în contextul desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021. Menționăm că, potrivit cadrului legal, fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit¹¹⁴, informație care, de asemenea, este colectată și raportată de observatori.

Pentru materialele poligrafice și promoționale electorale raportate în perioada 21 mai – 2 iulie 2021, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 11 concurenți electorali în valoare de cel puțin **464 192 de lei** (a se vedea graficul nr. 16).

Graficul nr. 16

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru materialele promoționale au fost estimate pentru PPȘ (1 082 779 de lei), BECS (1 027 086 de lei), PDM (944 125 de lei), PPPDA (514 580 de lei), BERU (299 412 lei), PPCC (241 555 de lei), PACE (156 245 de lei), PAS (146 300 de lei), PUN (42 560 de lei), PPN (8 215 lei) și PVE (1 335 de lei).

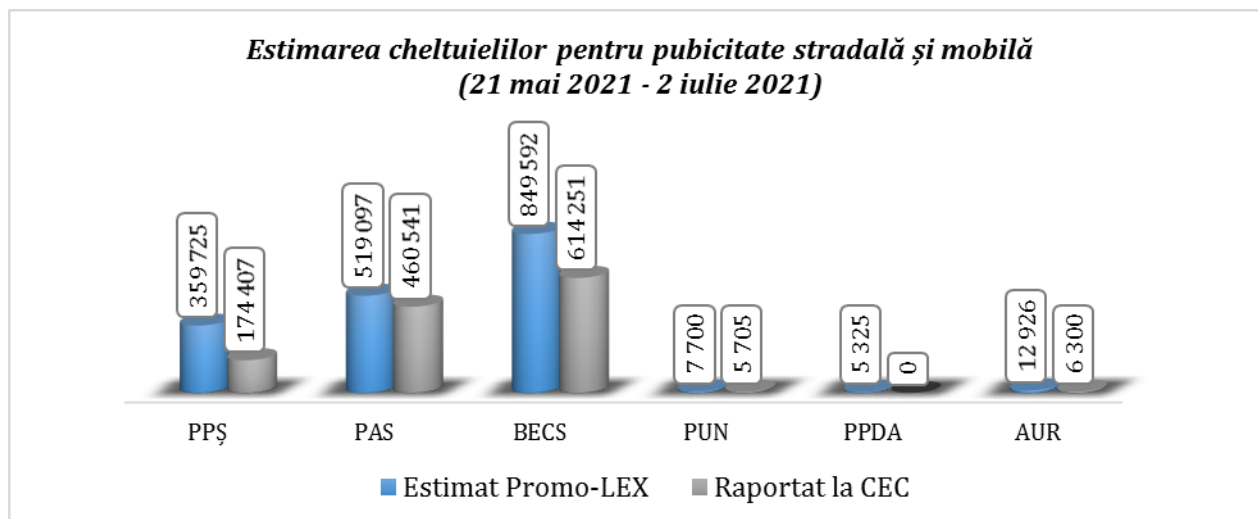
7.5.4. Estimarea cheltuielilor pentru publicitate stradală și mobilă

La cheltuielile pentru publicitatea stradală și mobilă sunt contabilizate toate datele din teritoriu privind corturile, bannerele, panourile stradale, billboardurile etc. utilizate de concurenții electorali în scop de promovare electorală.

În baza rapoartelor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada 21 mai – 2 iulie 2021, au fost estimate cheltuieli neraportate de 6 concurenți electorali¹¹⁵ pentru publicitatea stradală și mobilă în valoare de cel puțin **493 162 de lei** (a se vedea graficul nr. 17).

¹¹⁴ Art. 70, alin. (6) din [Codul electoral](#).

¹¹⁵ În cazul BECS, au fost raportate cel puțin 107 de billboarduri, cel puțin 231 de bannere pentru corturi, cel puțin 1 100 de bannere mici etc. În cazul PAS, au fost raportate cel puțin 52 de billboarduri, 23 de panouri stradale, 600 de bannere mici, 275 de bannere pentru corturi etc. În cazul PPȘ, au fost raportate cel puțin 50 de billboarduri, cel puțin 109 bannere pentru corturi, 21 de bannere mici etc. În cazul PPDA – 1 billboard. În cazul PUN – 50 de bannere stradale.

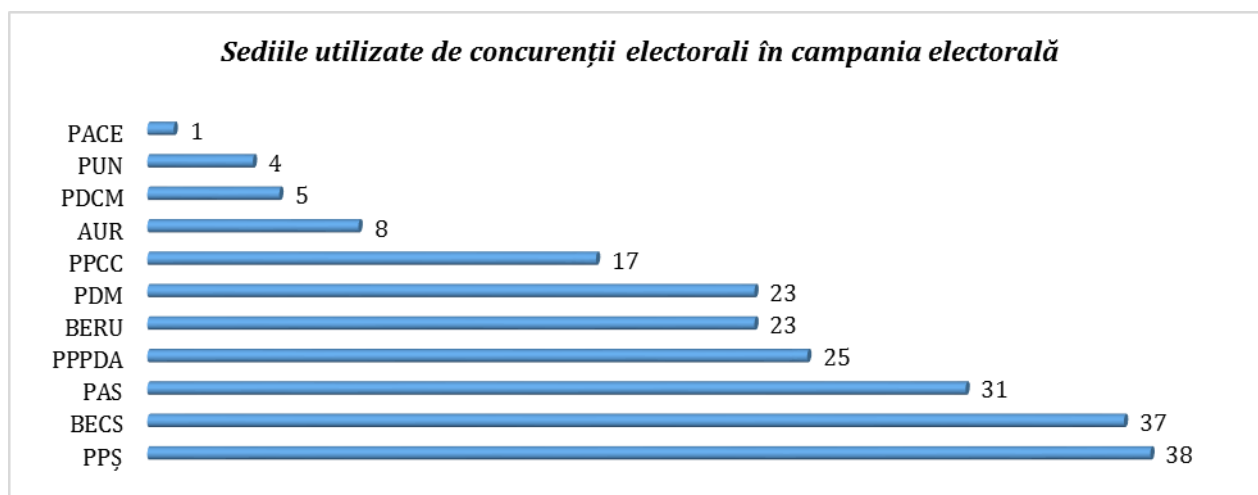

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru publicitatea stradală și mobilă au fost estimate pentru BECS (235 341 de lei), PPȘ (185 318 lei), PAS (58 556 de lei), AUR (6 626 de lei), PPDA (5 325 de lei) și PUN (1 995 de lei).

7.5.5. Estimarea cheltuielilor pentru sedii și serviciile de telecomunicații

În perioada campaniei electorale, observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea sediilor în scop electoral de către 11 concurenți electorali. În scopul unei abordări uniforme în privința tuturor concurenților electorali, cheltuielile estimate pentru sedii și serviciile de telecomunicații au fost estimate pentru perioada cuprinsă între data înregistrării concurentului în cursa electorală și 2 iulie 2021 (termenul-limită de raportare pentru a șasea săptămână de campanie).

Astfel, observatorii au identificat 212 sedii utilizate de către 11 concurenți electorali în scopul organizării, gestionării și desfășurării campaniei electorale (a se vedea graficul nr. 18).

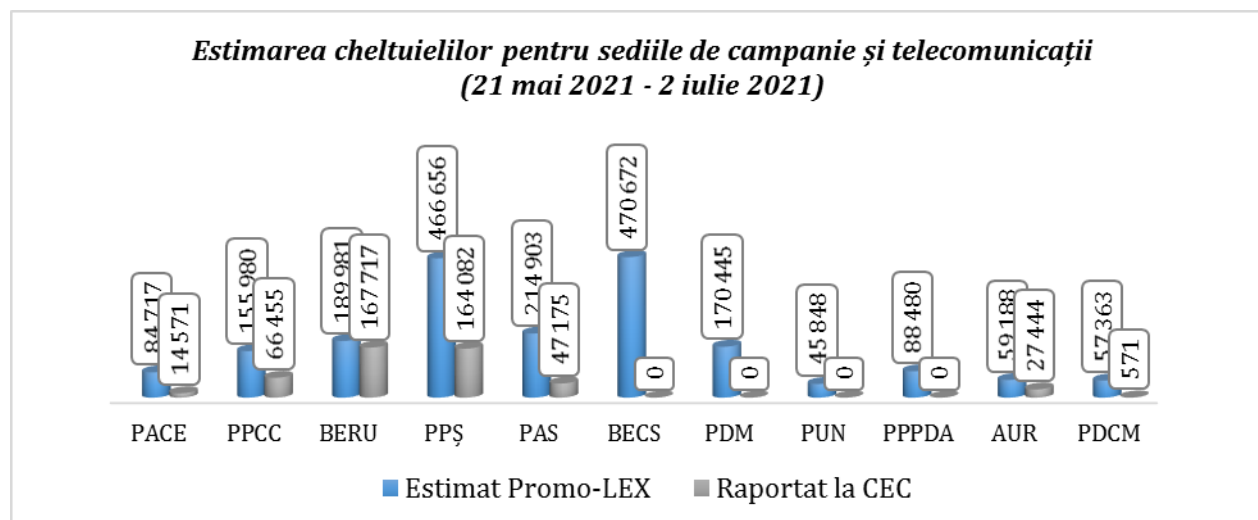

În baza sediilor identificate și raportate de observatori, Promo-LEX a estimat costurile suportate de concurenții electorali pentru sediile respective¹¹⁶, fiind estimate inclusiv cheltuielile de

¹¹⁶ Estimarea costurilor a fost efectuată în baza tarifului minim pentru locațiunea unui metru pătrat în localitatea în care este amplasat sediul, înmulțit la suprafața totală a sediului respectiv. Suplimentar, se includ și serviciile comunale pentru energia electrică, apă și gaz (300 de lei).

telecomunicații¹¹⁷ pentru fiecare sediu. Ca rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 11 concurenți electorali în valoare de minimum **1 516 219 lei** (a se vedea graficul nr. 19).

Graficul nr. 19

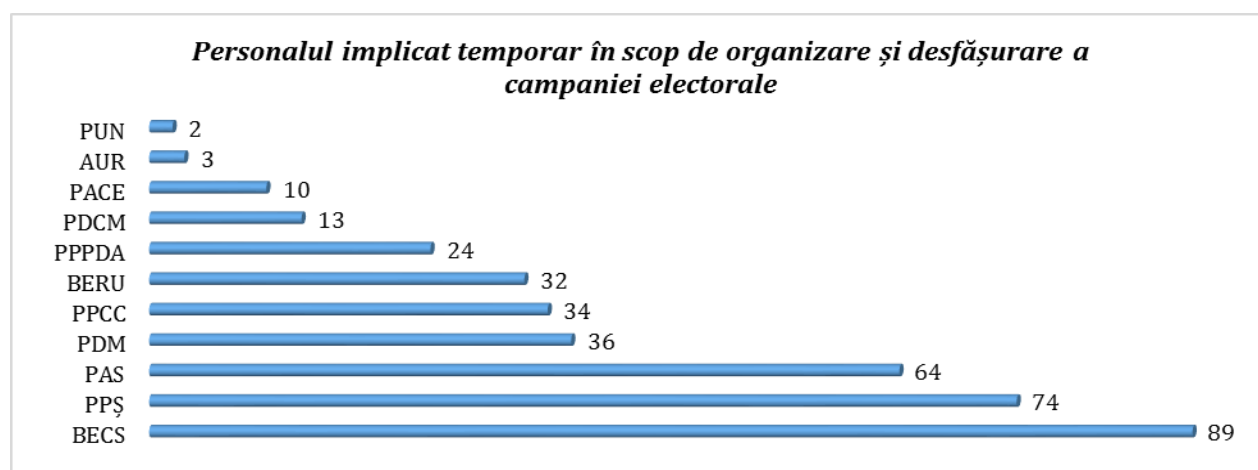

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru sediile de campanie și serviciile de telecomunicații au fost estimate pentru BECS (470 672 de lei), PPȘ (302 575 de lei), PDM (170 445 de lei), PAS (167 728 de lei), PPCC (89 525 de lei), PPPDA (88 480 de lei), PACE (70 146 de lei), PDCM (56 792 de lei), PUN (45 848 de lei), AUR (31 745 de lei) și BERU (22 265 de lei).

7.5.6. Estimarea cheltuielilor concurenților electorali pentru remunerarea personalului antrenat în campania electorală

În campania electorală, observatorii Promo-LEX au raportat implicarea temporară de către concurenții electorali a unor persoane în scop de organizare, gestionare și desfășurare a campaniei electorale. Astfel, au fost observate cel puțin 381 de persoane (a se vedea graficul nr. 20) implicate de către 11 concurenți electorali.

Graficul nr. 20

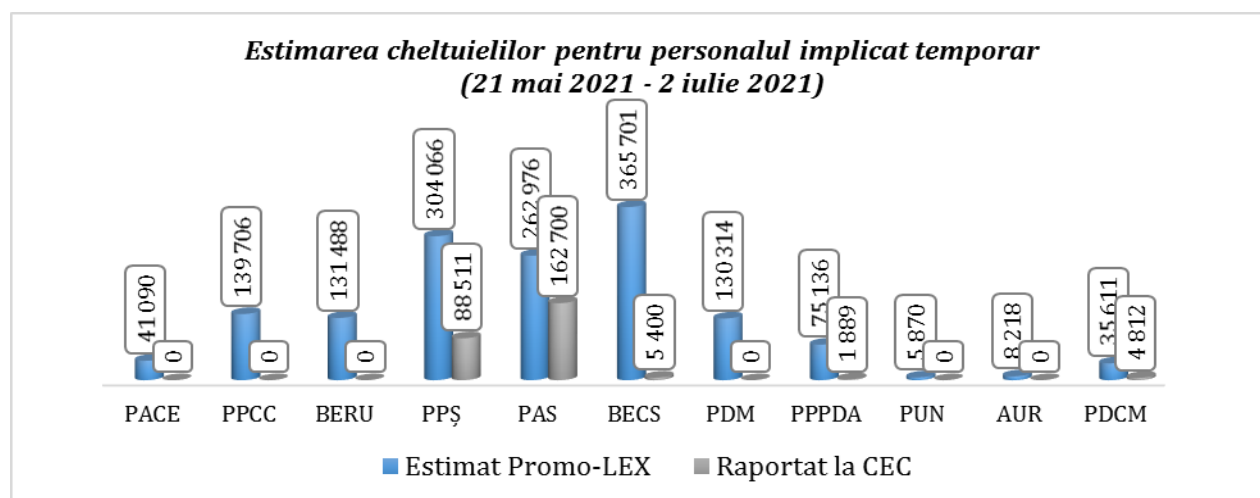

În baza informației raportate de observatori, Promo-LEX a estimat costurile suportate de concurenții

¹¹⁷ Pentru estimarea serviciilor de telecomunicații, pentru fiecare sediu a fost utilizat tariful minim pentru un abonament la internet – 200 de lei/lunar și tariful minim pentru telefonie fixă – 12 lei/lunar.

electorali pentru remunerarea persoanelor respective¹¹⁸. Drept rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 11 concurenți electorali în valoare de minimum 1 236 865 de lei (a se vedea graficul nr. 21).

Graficul nr. 21

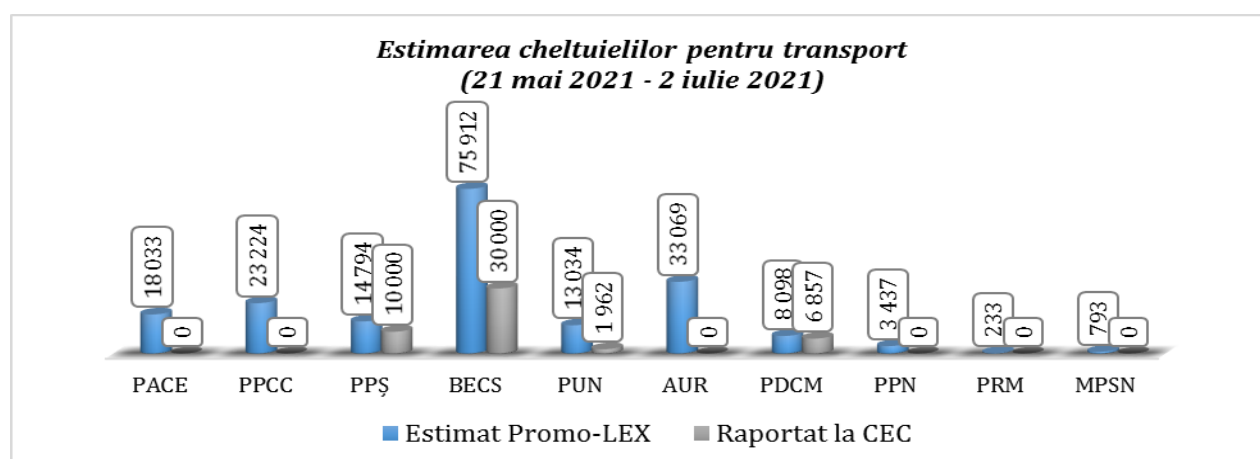

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru personalul implicat temporar în scop electoral au fost estimate pentru BECS (360 301 lei), PPȘ (215 555 de lei), PPCC (139 706 lei), BERU (131 488 de lei), PDM (130 314 lei), PAS (100 276 de lei), PPPDA (73 247 de lei), PACE (41 090 de lei), PDCM (30 799 de lei), AUR (8 218 lei) și PUN (5 870 de lei).

7.5.7. Estimarea cheltuielilor de transport

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat activități de campanie care au implicat deplasarea concurenților electorali sau a persoanelor detașate/delegate de aceștia atât în localitățile Republicii Moldova, cât și peste hotare, ceea ce a implicat efectuarea cheltuielilor pentru transport (cel puțin pentru combustibil și/sau bilete de avion)¹¹⁹. Ca rezultat, au fost estimate cheltuieli totale neraportate de 10 concurenți electorali în valoare de cel puțin **141 809 de lei** (a se vedea graficul nr. 22).

Graficul nr. 22

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru transport au fost estimate

¹¹⁸ Estimarea costurilor a fost efectuată în baza cuantumului minim garantat lunar al salariului în sectorul real, calculate pentru fiecare persoană în parte raportată.

¹¹⁹ Întruniri electorale peste hotare au avut PAS, PACE, BECS, PUN, PPDA și PPPDA.

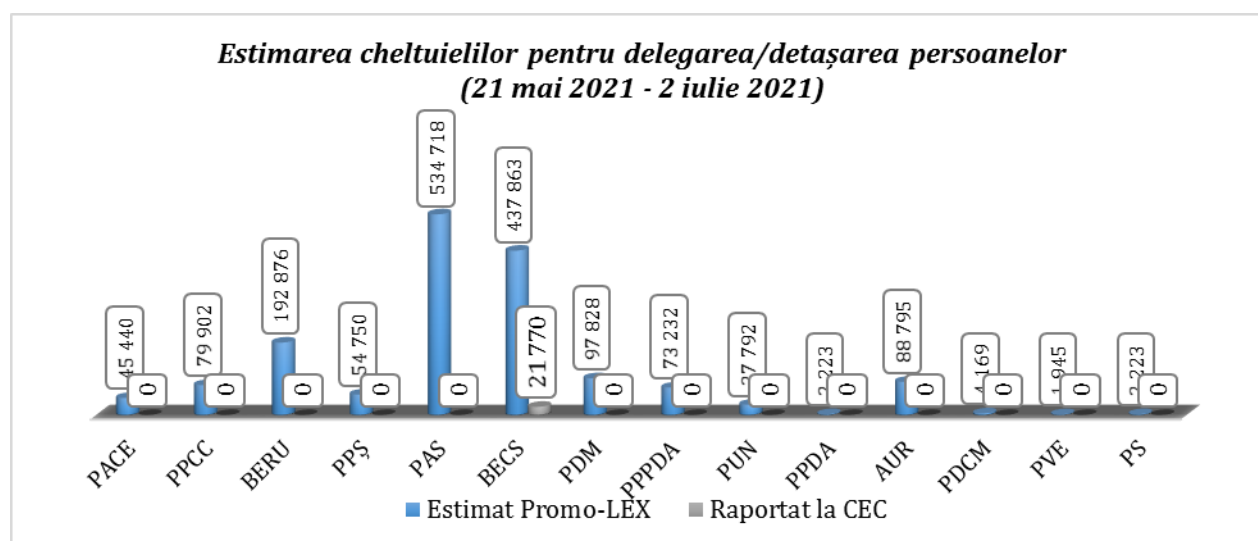
pentru BECS (45 912 lei), AUR (33 069 de lei), PPCC (23 224 de lei), PACE (18 033 de lei), PUN (11 072 de lei), PPŞ (4 794 de lei), PPN (3 437 de lei), PDCM (1 241 de lei), MPSN (793 de lei) şi PRM (233 de lei).

7.5.8. Estimarea cheltuielilor de delegare/detaşare de persoane

Estimarea cheltuielilor de delegare/detaşare de persoane este efectuată în baza cazurilor raportate de observatori cu implicarea agitatorilor în activităţi de campanie electorală pentru un anumit concurent electoral (un agitator/o zi – un caz). Preţul minim de estimare a costurilor respective este stabilit în baza cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real¹²⁰. Astfel, menţionăm că în anul 2021, salariul minim este de 2 935 de lei, iar o oră de lucru costă minimum 17,37 lei.

În perioada de raportare, pentru implicarea agitatorilor în activităţi de campanie electorală, au fost estimate cheltuieli neraportate de 14 concurenţi electorali de cel puţin **1 621 988 de lei** (a se vedea graficul nr.23).

Graficul nr. 23

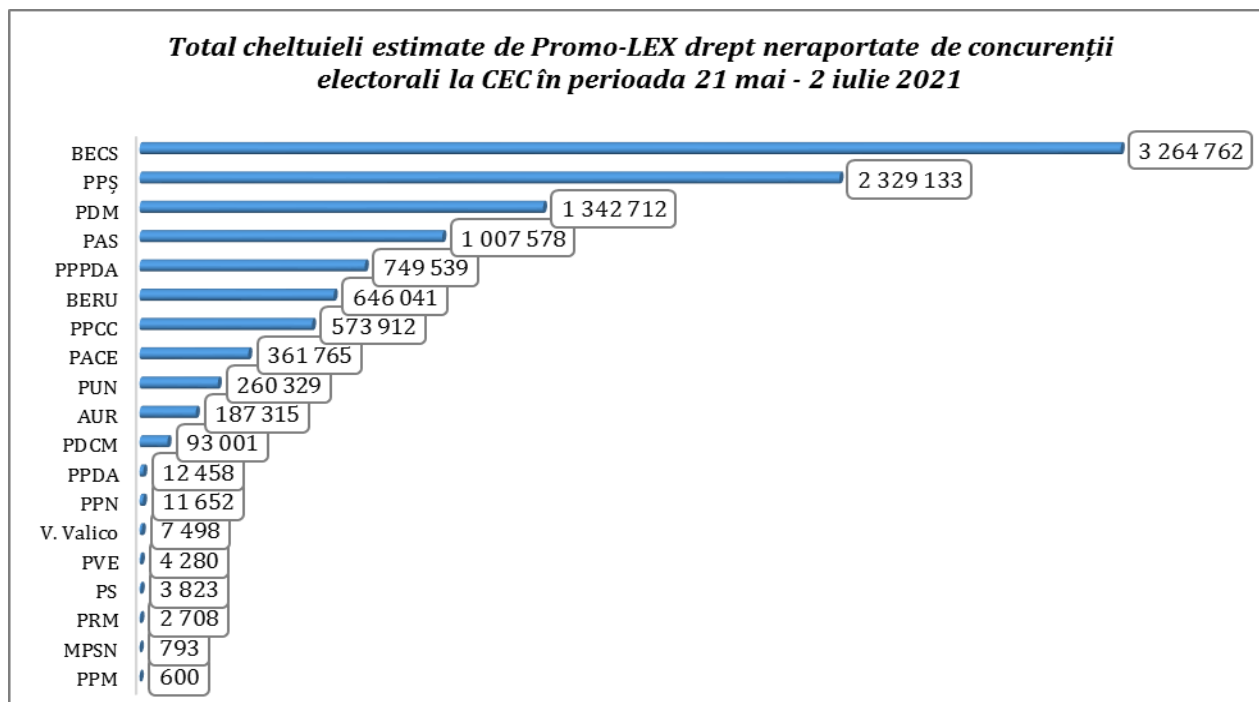

Prin urmare, constatăm că cele mai multe cheltuieli neraportate pentru delegarea/detaşarea de persoane au fost estimate pentru PAS (534 718 lei), BECS (416 093 de lei), BERU (192 876 de lei), PDM (97 828 de lei), AUR (88 795 de lei), PPCC (79 902 lei), PPPDA (73 232 de lei), PPŞ (54 750 de lei), PACE (45 440 de lei), PUN (27 792 de lei), PDCM (4 169 de lei), PPDA (2 223 de lei), PS (2 223 de lei) şi PVE (1 945 de lei).

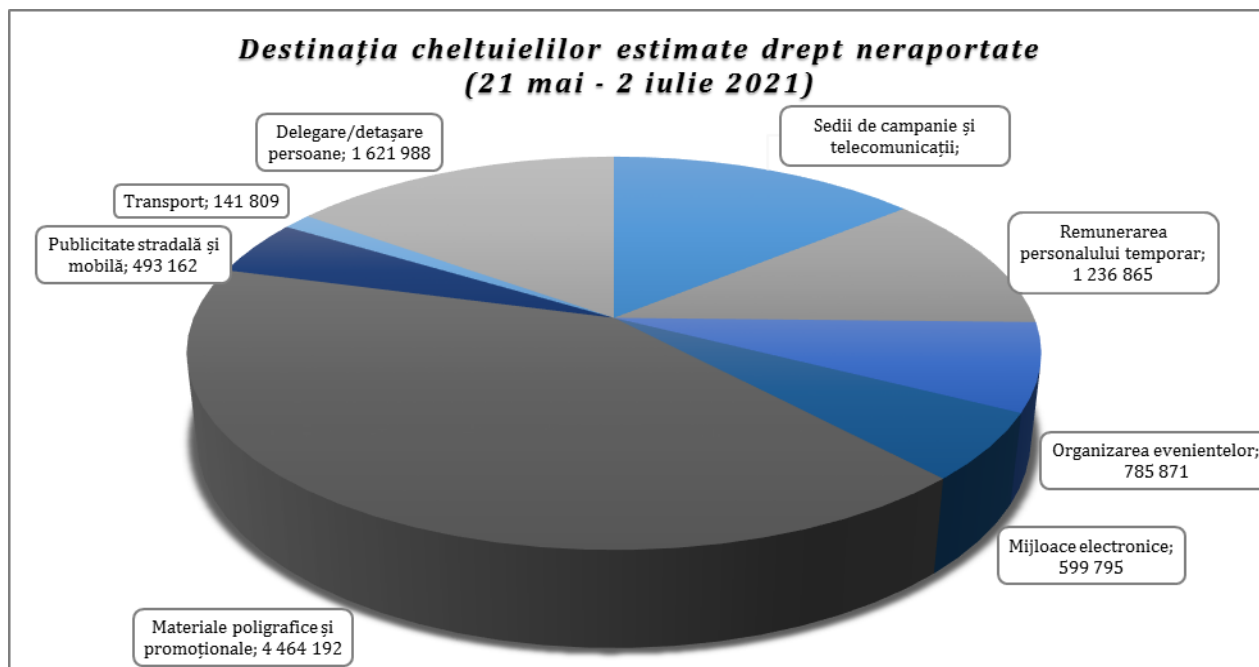
7.5.9. Concluzii privind cheltuielile estimate de Promo-LEX

În contextul celor expuse, constatăm că pentru cele şase săptămâni de campanie electorală, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puţin **10 859 900 de lei** (a se vedea graficul nr. 24). Dintre acestea, în 30% este vizat BECS, 21% – PPŞ, 12% – PDM şi 9% – PAS.

¹²⁰ [Hotărârea](#) Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real.

În funcție de destinația cheltuielilor estimate drept neraportate, constatăm că cele mai multe au fost pentru materialele promoționale (41%), urmând cheltuielile pentru delegare/detașare de persoane (15%) și pentru sedii (14%) – a se vedea graficul nr. 25.

VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE

8.1. Constatări generale

Spațiul de manifestare. Cele mai multe cazuri de discurs de ură, instigare la discriminare sau alte forme de intoleranță au fost înregistrate în mediul online (rețele de socializare – 31 de cazuri, presa online – 6 cazuri). Alte patru cazuri au fost înregistrate în cadrul emisiunilor TV, iar două cazuri în cadrul a două evenimente publice.

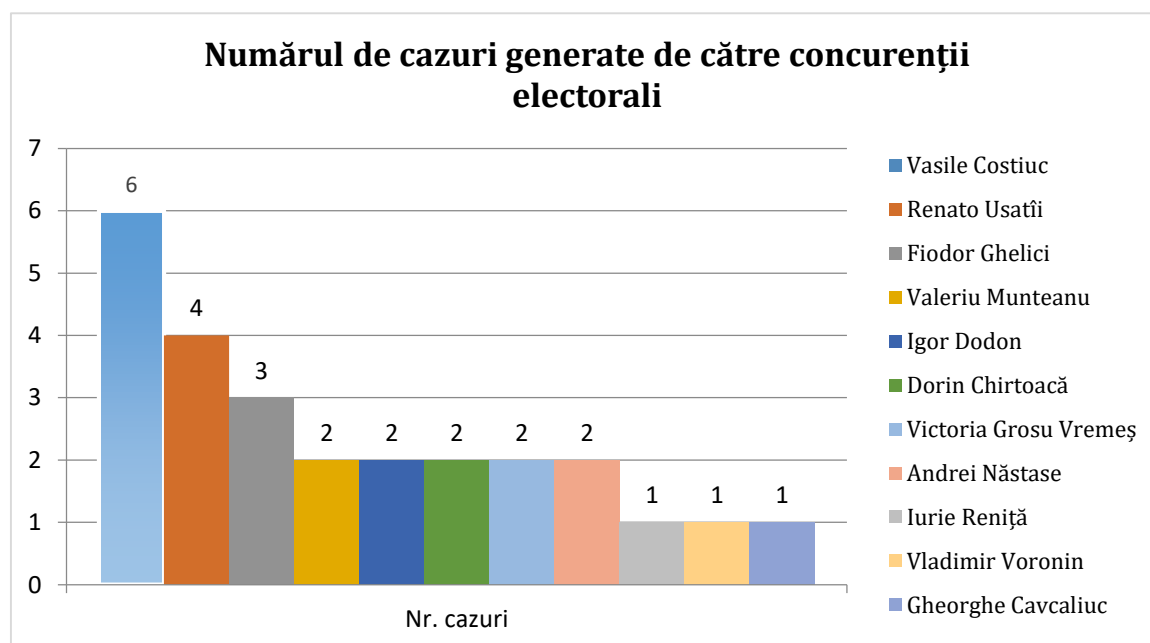
Criteriile care au stat la baza discursului de ură. Criteriile apartenența politică și sex/gen au stat cel mai des la baza cazurilor de discurs de ură, instigare la discriminare sau alte forme de intoleranță. Alte criterii care au stat la baza cazurilor înregistrate au fost: vârsta, activitatea profesională, dizabilitatea, originea etnică, orientarea sexuală, opinia și culoarea.

Grupuri afectate. Grupurile cele mai afectate de discursul de ură, instigare la discriminare și alte forme de intoleranță au fost: concurenții electorali, politicienii, membrii partidelor politice și susținătorii acestora, precum și femeile. Alte grupuri sociale afectate de acest tip de discurs au fost: bărbații, persoanele în etate, persoanele cu dizabilități, unioniștii, romii, persoanele LGBTI și rușii/vorbitorii de limba rusă.

8.2. Intoleranța generată de către concurenți electorali/politicieni

În perioada de raportare, cel puțin 26 de cazuri de discurs de ură sau alte forme intolerante de exprimare au fost generate de către 11 candidați de pe listele a 8 concurenți (a se vedea graficul nr. 26). Dintre acestea, un caz l-a avut ca autor pe reprezentantul PPN Cristian Rizea (Mihai Cristian).

Graficul nr. 26

Vasile Costiuc, candidat la funcția de deputat pe listele PPDA, a utilizat în raport cu oponentii săi politici și susținătorii acestora mesaje intolerante, discurs age-ist, discurs sexist și instigare la violență.

În urma dezbaterii electorale organizate de Postul Național de Televiziune Moldova 1, pe data de 25 iunie 2021, la care au participat Vasile Costiuc și reprezentantul PPN Cristian Rizea, Vasile Costiuc a transmis un material video live¹²¹.

Acest material a fost publicat pe pagina de Facebook a PPDA și surprinde schimbul de replici între cei doi, dar și între susținătorii acestora. În acest context, Vasile Costiuc a utilizat injurii, limbaj discriminatoriu și asocieri cu animalele împotriva reprezentantului NOI Cristian Rizea.

Mizerabilul acesta, narcomanu (notă: consumator de droguri) acesta, uite la dânsul, el este roșu mări de la narcomani. [...] Luați-l în brațe ca pe o mireasă proastă... Duceți-l dracului și zvârliți-l în România. Aceștia sunt handicapați. El a tras două daroște (notă: doze) din acestea pe nas pentru că el împreună cu Plahotniuc, în studioul de la Pro TV o recunoscut, am martori, că acesta trăgea pe nas. [...] Scoateți șobolanul de pe teritoriu! Scoateți șobolanul de pe teritoriu că pute toată Moldova 1.

Asocierea cu „mireasă proastă” reprezintă un limbaj sexist și este utilizată cu scopul de a-l ridiculiza pe Cristian Rizea. De asemenea, expresia „aceștia sunt handicapați” reprezintă un limbaj discriminatoriu îndreptat inclusiv la adresa susținătorilor NOI, iar asocierea cu „șobolanul” îl deumanizează pe Cristian Rizea. Mesajul de ură generat de către Vasile Costiuc este însoțit de instigarea la violență împotriva lui Cristian Rizea prin afirmația „Duceți-l dracului și zvârliți-l în România”.

Renato Usatîi, candidat la funcția de deputat din partea BERU, a utilizat injurii și limbaj discriminatoriu la adresa oponentilor săi politici. Un exemplu în acest sens este mesajul transmis prin intermediul unui material video, publicat pe pagina personală de Facebook, pe data de 23 iunie 2021¹²².

În cadrul acestuia, Renato Usatîi a utilizat expresiile „nebuni”, „trebuieți toți duși la Costiujeni” și „debili”, iar astfel a asociat candidații la funcția de deputat și membrii AUR cu persoanele care suferă de boli mintale. Scopul asocierii este, pe de o parte, denigrarea contracandidaților, iar, pe de altă parte, devalorizarea capacităților intelectuale ale celor din urmă.

Stimați nebuni, că altfel nu vă pot spune, că voi trebuieți toți duși la Costiujeni (notă: Spitalul Clinic de Psihiatrie din Moldova), da a doua parte de penali trebuie duși la pușcărie. [...] Сегодня, когда какие-то придурки, коррупционеры, преступники как этот AUR – ещё раз – это партия фашистов и дебилов, которых часть надо отправить в Костюжены, вторую часть – в тюрьму.

De asemenea, Renato Usatîi asociază AUR cu fascismul și astfel promovează și justifică ura față de membrii acestui partid.

Fiodor Ghelici, activist și candidat la funcția de deputat din partea POM, a utilizat atât stereotipuri și prejudecăți de gen, cât și limbaj discriminatoriu prin asocierea susținătorilor BECS cu bolile mintale și a folosit un discurs age-ist.

Afirmațiile lui Fiodor Ghelici făcute în cadrul emisiunii online „СУББОТА с ГЕЛИЧЕМ”¹²³, publicată pe data de 3 iulie 2021, l-au vizat pe Vladimir Voronin și au reprezentat un discurs age-ist (pe criteriul de vârstă). Prin intermediul acestor afirmații, Fiodor Ghelici a promovat în continuare ideea că persoanele în etate nu se pot implica în viața politică și socială.

Возглавляет список лидер ПКРМ, Владимир Воронин – я так думаю, что они его избрали чтобы похоронить именно в парламенте его. [...] я думаю может в этом, может торжественно – депутат парламента, Владимир Воронин, скоростижно скончался от ковида и вот из Парламента выносят его.

¹²¹ <https://www.facebook.com/PartidulDemocratiaAcasa/videos/750735335736231>

¹²² <https://www.facebook.com/RU1.md/videos/535033304525576/>

¹²³ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=116579610671359&id=100069579609073

Pe data de 4 iulie 2021, în or. Chișinău, BECS a organizat Marșul „Iubesc Moldova”¹²⁴. În aceeași zi, concurentul AUR a organizat o contramanifestație. Aceștia s-au poziționat pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt la intersecție cu str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, împiedicând astfel deplasarea participanților la marș pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt. Forțele de ordine au intervenit pentru a elibera strada. În acest context, în cadrul evenimentului, Igor Dodon, candidat la funcția de deputat din partea BECS, a afirmat:

Igor Dodon: „Ați văzut cum am mers peste unioniști? Iată, lasă să mai încerce încă o dată, să îi calcăm în picioare. De acord sau nu?”

Mulțimea: „Daaaa!”

Igor Dodon: „Eu în genere cred că noi trebuie să îi interzicem prin lege ca să nu mai aibă ce umbla cu drapele ale țărilor străine prin centrul Chișinăului. Cine-i de acord? Ia ridicați mâna.

Mulțimea: Ridică mâinile.

Astfel, Igor Dodon a utilizat discurs de ură în raport cu unioniștii și membrii AUR. Amenințarea cu „călcarea în picioare” a unioniștilor și implicarea publicului pentru confirmarea și justificarea acestei amenințări reprezintă un discurs care promovează, justifică și incită la ură împotriva unioniștilor. De asemenea, Igor Dodon a admis un discurs instigator la discriminare prin declararea unionismului în afara legii și solicitarea susținerii acestei idei de către participanții la marș.

8.3. Intoleranța promovată împotriva concurenților electorali/politicienilor

Din cele 43 de cazuri de mesaje intolerante înregistrate de Promo-LEX în total, în 10 cazuri au fost vizati nemijlocit doi candidați din lista concurentului BECS: Igor Dodon – 7 cazuri și Vladimir Voronin – 3 cazuri.

În șapte cazuri din zece, atât Igor Dodon, cât și Vladimir Voronin au fost asociați cu imaginea unor femei (femeie-mireasă, femeie-soție/iubită, femeie îmbrăcată sumar etc.). Scopul acestor asocieri a fost de a-i ridiculiza pe cei doi candidați la funcția de deputat, dar și de a promova o imagine negativă și stereotipizată prin care femeile nu au abilități și capacități de a se implica în viața politică, iar prezența lor este una redusă doar la cea fizică. În consecință, contextul sexist al acestei asocieri este proiectat automat pe imaginea generală a femeilor.

În două cazuri, Igor Dodon a fost victima dezumanizării, fiind asociat cu animale. Pe de o parte, prin aceste forme de exprimare, Igor Dodon a fost denigrat, iar, pe de altă parte, dezumanizarea determină transformarea imaginii lui Igor Dodon într-o țintă mai ușor de atacat.

Alte șase cazuri au afectat membrii și susținătorii BECS, PLD, grupul reprezentat de către politicieni și Maia Sandu, Președinta Republicii Moldova.

¹²⁴ <https://www.facebook.com/dodon.igor1/videos/277613034143968>

IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ

9.1. Campania Promo-LEX de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot

În contextul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, Asociația Promo-LEX a desfășurat activități de informare și educație electorală a alegătorilor. Activitățile au vizat tinerii alegători, alegătorii din regiunea transnistreană și diaspora, precum și alegătorii per general.

În parteneriat cu postul de televiziune „Dnestr TV”, postul de radio „Новая Волна”, postul de televiziune „ELITA TV”, Asociația Obștească Academia de Creații și Inovații Mediatice (portalul ZonaDeSecuritate.md) și Asociația Obștească „Academia ROCKIT”, au fost realizate activități de informare și mobilizare apolitică online destinate alegătorilor din stânga Nistrului. În acest sens, în perioada de raportare au fost realizate și promovate 5 postări de informare¹²⁵, 10 reportaje¹²⁶ și 3 emisiuni TV/radio cu privire la procedurile electorale și campania electorală¹²⁷.

Pentru a facilita o platformă de dezbateri dintre concurenții electorali și alegători, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu postul de televiziune ProTV Chișinău, Radio Europa Liberă Moldova, portalul Anticorupție.md, publicația online NewsMaker, Agenția de Presă IPN și portalul Privesc.eu, au organizat 11 dezbateri electorale^{128,129}. Dezbaterile au avut loc la postul de televiziune ProTV Chișinău. În cadrul dezbaterilor au participat concurenții electorali înregistrați în cursa pentru funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. În total, în perioada 21 iunie – 9 iulie 2021, vor fi organizate 15 dezbateri electorale.

În contextul dezbaterilor organizate, MO Promo-LEX a constatat cel puțin două aspecte problematice ce trebuie reglementate suplimentar de autoritatea electorală în urma acestor alegeri. În primul rând, din declarațiile publice ale unor candidați poate fi dedusă completarea formală de către aceștia a declarațiilor de avere depuse la CEC în procesul de înregistrare. Constatăre ce afectează transparența și integritatea procesului electoral.

În al doilea rând, atragem atenția asupra lipsei unei clarificări exhaustive în actele normative ale CEC a calității de „reprezentant” al candidaților cu drept de a participa la dezbateri. Lipsa unei definiții explicite permite implicarea în dezbateri a unor persoane terțe care nu au legătură cu campania electorală propriu-zisă. În acest fel, este denaturată însăși ideea dezbaterilor ca platformă de confruntare a ideilor politice și programelor electorale.

Pe 1 iulie 2021, Promo-LEX a lansat cel de-al doilea spot video motivațional de încurajare a participării alegătorilor la vot¹³⁰. Spotul va fi promovat pe rețele de socializare, precum și la 9 posturi TV cu difuzare națională și regională.

De asemenea, organizațiile care au primit granturi din partea Asociației Promo-LEX au desfășurat mai multe activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a alegătorilor, după cum urmează:

- Asociația Obștească „Academia Rockit” a realizat 11 spoturi video informative despre evenimentele-cheie din cadrul campaniei electorale¹³¹, 3 spoturi video cu privire la campania

¹²⁵ De exemplu, [postarea](#) „Pe 11 iulie nu admite ca cineva să-ți influențeze și fraudeze votul!” din 06.07.2021.

¹²⁶ De exemplu, [Reportajul](#) video Zona de Securitate „Ce promit cei 23 de candidați alegătorilor din regiunea transnistreană” din 02.07.2021.

¹²⁷ De exemplu, [Emisiunea](#) „AȘA CUM ESTE: Cine și cum influențează decizia alegătorului? Cum sperietorile din spațiul public afectează calitatea votului? Cum vor fi împărțite cele 101 mandate în noul Parlament?” din 05.07.2021.

¹²⁸ [Dezbaterile](#) din 29.06.2021.

¹²⁹ [Dezbaterile](#) din 02.07.2021.

¹³⁰ [Spot video](#) „Pe 11 iulie votăm cu toții!” din 01.07.2021.

¹³¹ De exemplu, [stirea video](#) KOMETA „Trei partide în vizorul Comisiei Electorale Centrale (CEC)” din 06.07.2021.

electorală¹³², 10 spoturi video la rubrica „Cunoaște-ți candidatul”¹³³ și 14 postări cu declarațiile concurenților electorali¹³⁴.

- Asociația Obștească „Asociația pentru Democrație Participativă” (ADEPT) a realizat un vlog cu Dorin Galben pentru alegătorii din diasporă¹³⁵, un video marca „Banca de Bancuri” privind importanța participării la vot¹³⁶, un video marca „Ziarul de gardă” de mobilizare a alegătorilor din partea diasporei¹³⁷, a completat și a actualizat pagina dedicată alegerilor parlamentare anticipate cu informații relevante (alegeri.md)¹³⁸. De asemenea, a fost realizată o postare de informare și mobilizare a alegătorilor din diasporă¹³⁹.
- ICS „Reforma Art” SRL (postul de televiziune Jurnal TV) a difuzat la TV și radio și a promovat pe rețele de socializare un video de mobilizare a alegătorilor¹⁴⁰, 7 spoturi video explicative despre procesul electoral și atribuțiile parlamentului¹⁴¹ și 10 testimoniale ale prezentatorilor Jurnal TV cu îndemnul de a ieși la vot¹⁴².
- „Interact Media” SRL (portalul Agora.md) a realizat 11 evenimente LIVE cu participarea concurenților electorali¹⁴³, 52 de știri privind alegerile parlamentare anticipate¹⁴⁴, 4 materiale video despre campania electorală¹⁴⁵, 12 materiale de retrospectivă și analiza listelor electorale¹⁴⁶ și 15 materiale de prezentare a concurenților electorali¹⁴⁷.

9.2. Activități de instruire și informare a alegătorilor organizate de CEC și CICDE

Activități de instruire. Pe parcursul perioadei monitorizate, CICDE a asigurat instruirea membrilor BESV, a angajaților IGP, a observatorilor și a jurnaliștilor.

În perioada 23 – 30 iunie, CICDE a desfășurat instruirea a peste 4000 de membri BESV antrenați în organizarea și desfășurarea scrutinului parlamentar. Pentru membrii BESV din cele 36 de circumscripții din țară instruirea a avut loc în format fizic. Pentru membrii BESV constituite în afara țării a fost organizată o conferință live pe canalul de Youtube al instituției. De asemenea, menționăm că, în perioada 2–4 iulie, CICDE a organizat o serie de webinare destinate membrilor BESV ce vor activa în afara țării.

În zilele de 23 – 25 iunie 2021 CICDE, în comun cu IGP, a instruit 312 angajați ai poliției care vor fi antrenați în asigurarea securității publice pe toată perioada electorală (inclusiv asigurarea securității materialelor electorale utilizate de către organele electorale inferioare).

La 3 iulie, în cadrul unui proiect desfășurat cu suportul UNDP Moldova și al USAID Moldova și în parteneriat cu CEC, CICDE a organizat „Coaching electoral pentru jurnaliști: 11 tipsuri pentru 11 iulie”. Activitatea, la care au participat circa 30 de jurnaliști, reprezentanți ai presei scrise și ai celei online, a avut drept scop familiarizarea acestora cu procesele electorale la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.

¹³² De exemplu, [stirea video](#) KOMETA „Atmosferă fierbinte la dezbaterile electorale «Te votezi la PRO TV»” din 29.06.2021.

¹³³ De exemplu, [stirea video](#) KOMETA „Cunoaște-l pe Oleg Brega” din 07.07.2021.

¹³⁴ De exemplu, [stirea](#) KOMETA „Un schimb de replici între candidatul Platformei DA, Dinu Plîngău, și liderul BE «Renato Usatii» s-a soldat cu replică amenințătoare din partea ultimului” din 07.07.2021.

¹³⁵ [Vlog](#) realizat de Dorin Galben cu tema „Am întrebat moldovenii din țară dacă cei din diasporă trebuie să voteze” din 29.06.2021.

¹³⁶ [Video](#) realizat de Banca de Bancuri „Cum să te îmbraci când mergi la vot? La votare ca la sărbătoare” din 05.07.2021.

¹³⁷ [Video](#) realizat de Ziarul de gardă „Instigare la implicare: Diaspora te cheamă să votezi” din 05.07.2021.

¹³⁸ [Pagina](#) dedicată alegerilor parlamentare anticipate.

¹³⁹ Instagram [story](#) Dorin Galben pentru mobilizarea participării la alegeri din 07.07.2021.

¹⁴⁰ [Video](#) „Eu nu mai pot! Mă duc la vot!”.

¹⁴¹ De exemplu, [video explicativ](#) „Atribuțiile parlamentului”.

¹⁴² De exemplu, [video testimonial](#) „Vasile Luchianu: Eu nu mai pot! Mă duc la vot!”.

¹⁴³ De exemplu, [LIVE cu Veaceslav Platon](#) din 05.07.2021.

¹⁴⁴ De exemplu, [stirea](#) „Trei concurenți electorali, avertizați de CEC: N-au prezentat în termen rapoartele de finanțare a campaniei electorale” din 06.07.2021.

¹⁴⁵ De exemplu, [materialul video](#) „Președinția și alegerile parlamentare. Între mesaje, aluzii și acuzații de implicare în campania electorală” din 28.06.2021.

¹⁴⁶ De exemplu, [materialul de retrospectivă](#) „Mărimea contează? Cel mai lung buletin de vot a luat forma unui carnețel cu șase foi. Cum a variat lungimea acestora de la un scrutin parlamentar la altul” din 29.06.2021.

¹⁴⁷ De exemplu, [materialul de prezentare](#) „Sloganuri, proteste, guverne căzute. Drumul Partidului Acțiune și Solidaritate de la ideea creării până la dorința de a guverna țara” din 29.06.2021.

La 7 iulie 2021, CICDE a organizat webinarul „Statutul observatorului/-oarei în alegeri din partea organizațiilor nonguvernamentale”.

Activități de informare. La 23 iunie 2021 CEC a lansat Centrul de Apel pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie curent, cu numărul unic de telefon (+373) 22 880101. Centrul dispune de 12 operatori și urmează să fie funcțional în perioada 23 iunie – 13 iulie 2021. În perioada de activitate operatorii Centrului vor oferi informații alegătorilor și asistență persoanelor responsabile de gestionarea listelor electorale din cadrul APL, precum și membrilor organelor electorale inferioare.

La 29 iunie 2021 CEC a organizat un briefing de presă privind procesul de organizare a alegerilor parlamentare anticipate cu accent pe: constituirea SV din străinătate și pentru alegătorii din stânga Nistrului; transportarea alegătorilor; monitorizarea alegerilor; finanțarea campaniei electorale; contestațiile depuse la CEC; organizarea scrutinului în condiții de pandemie, precum și instruirea subiecților electorali.

Pe pagina sa de Facebook CICDE a postat 5 MEME-uri cu informații privind localurile unde cetățenii aflați peste hotare pot vota; cum votează persoanele cu nevoi speciale; condițiile pentru a deveni observator, precum și două MEME-uri privind îndemnul la vot. De asemenea, instituția a postat două materiale video privind exercitarea dreptului la vot de către cetățenii Republicii Moldova din stânga Nistrului la alegerile parlamentare din iulie 2021 și despre manifestarea discursului de ură în campania electorală.

În perioada de referință, CICDE a creat și a lansat un Quiz în domeniul electoral privind scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021. De asemenea, în cadrul Campaniei de educație electorală „Învață cu Noi, Alege Singur”, pentru alegerile parlamentare anticipate, CICDE a elaborat un podcast despre discursul instigator la ură în perioada electorală.

În vederea informării alegătorilor, autoritatea electorală a elaborat și a publicat trei materiale video cu informații despre măsurile de protecție la exercitarea dreptului la vot, importanța votului, precum și despre importanța verificării corectitudinii datelor în listele electorale.

Totodată, menționăm că autoritatea electorală continuă să plaseze informații privind observatorii acreditați, numărul de zile rămase până la scrutinul parlamentar, condițiile de deplasare la SV din străinătate, procesul de tipărire a buletinelor de vot, precum și ședințele organului electoral.

RECOMANDĂRI

Guvernului Republicii Moldova:

1. Aprobarea urgentă a hotărârii de Guvern cu privire la alocarea mijloacelor financiare necesare acoperirii cheltuielilor solicitate de CEC în vederea organizării și desfășurării alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare:

2. Autosesizarea în cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare înregistrate în spațiul public pe durata campaniei electorale care contravin Codului de conduită și Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021.
3. Soluționarea în termene restrânse a contestațiilor, sesizărilor sau cererilor care invocă încălcarea prevederilor electorale, dar nu mai târziu de ziua alegerilor.
4. Suplinirea în timp util a birourilor electorale organizate peste hotare cu membri, conform componenței aprobate prin hotărârile de constituire. Utilizarea rezervei de funcționari din Registrul Funcționarilor Electorali.
5. Examinarea declarațiilor de avere depuse de candidați și remiterea spre examinare conform competenței în cazul în care există dubii privind veridicitatea informației prezentate.
6. Modificarea prevederilor din Regulamentele CEC privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova în partea ce se referă la participarea „reprezentanților” candidaților la dezbateri. Definirea explicită a statutului de „reprezentant”.

Concurenților electorali:

7. Să nu admită utilizarea violenței sau a intimidării în procesul de agitație electorală.
8. Să condamne discursul de ură și să se disocieze de mesajele intolerante generate de către candidați și susținători.
9. Să raporteze cheltuielile totale suportate în campania electorală cel târziu în raportul final de campanie, care urmează a fi depus la autoritatea electorală până la 9 iulie 2021.

ABREVIERI

alin. – alineatul

ANTA – Agenția Națională Transport Auto

APL – administrația publică locală

art. – articolul

ASP – Agenția Servicii Publice

AUR – Partidul Politic „ALIANȚA PENTRU UNIREA ROMÂNILOR”

BE – Blocul electoral

BECS – Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor

BERU – Blocul electoral „RENATO USATÎI”

BESV – birou electoral al secției de votare

BPR – Biroul politici de reintegrare

CALC – Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte

CEC – Comisia Electorală Centrală

CECE – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul al II-lea

CI – candidat independent

CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral

CNESP – Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

CSS – Consiliul Suprem de Securitate

CUC – Comisia Unificată de Control

IGP – Inspectoratul General de Poliție

lit. – litera

MAEIE – Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

MO – Misiune de observare

MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”

MSMPS – Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

mun. – municipiu

NOI – Partidul Politic „Noua Opțiune Istorică”

nr. – număr

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OSCE/ODIHR – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

OTL – observator pe termen lung

OTS – observator pe termen scurt

PA – Procuratura Anticorupție

PACE – Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”
PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”
pct. – punctul
PDCM – Partidul Politic „Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei”
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PG – Procuratura Generală
PLD – Partidul Legii și Dreptății
POM – Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii
PP – partid politic
PPCC – Partidul Politic „Partidul Acțiunii Comune – Congresul Civic”
PPDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”
PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”
PPN – Partidul Politic „NOI”
PPP – Partidul Politic „Patria”
PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPPO – Partidul Politic „Puterea Oamenilor”
PPȘ – Partidul Politic „Șor”
PRM – Partidul Regiunilor din Moldova
PS – Partidul Politic „Partidul Schimbării”
PSRM – Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PUN – Partidul Politic „Partidul Unității Naționale”
PVE – Partidul Politic „Partidul Verde Ecologist”
RFE – Registrul funcționarilor electorali
RSA – Registrul de Stat al Alegătorilor
SIS – Serviciul de Informații și Securitate
SV – secție de votare
UAT – unitate administrativ-teritorială
USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa nr. 1. Observatorii acreditați în perioada 12 mai – 7 iulie 2021

Instituția solicitantă	12 mai – 25 mai	26 mai – 8 iunie	9 iunie – 22 iunie	23 iunie – 8 iulie	TOTAL la 7.07.2021
OBSERVATORI NAȚIONALI					1 800
Misiunea de observare Promo-LEX	68	612	286	220	1 186
Institutul Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale AI a CSI	-	3	-	-	3
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	2	-	-	2
Ambasadei Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	11	1	-	12
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	1	-	1
Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	-	-	-	4	4
Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova	-	-	-	52	52
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	1	-	1
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	5	-	5
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	-	10	-	10
Asociația Obștească „MIRAD”	-	-	-	202	202
Asociația Obștească „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”	-	-	-	8	8
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”	-	-	17	-	17
Asociația Obștească „FORȚA VETERANILOR”	-	-	-	115	115
Asociația Obștească Centrul de Consultanță și Educație Civică	-	-	-	20	20
Asociația Obștească „Asociația pentru siguranța urbană și mediere”	-	-	-	4	4
Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”	-	-	-	8	8
Blocul electoral „RENATO USATÎI”	-	-	-	74	74
Partidul Politic „Partidul Acțiunii Comune – Congresul Civic”	-	-	-	4	4
Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”	-	-	-	11	11
Partidul Politic Democrația Acasă	-	-	-	13	13
Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”	-	-	-	48	48
OBSERVATORI INTERNAȚIONALI					614
Ambasada Republicii Cehe în Republica Moldova	2	-	-	-	2
Ambasada Ungariei în Republica Moldova	3	-	-	-	3
Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova	-	9	-	-	9
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	3	-	-	3
Ambasada Ucrainei în Republica Moldova	-	12	-	2	14
Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova	-	5	-	-	5
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	3	2	-	5
Ambasada Republicii Franceze în Republica Moldova	-	3	-	-	3
Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova	-	-	4	4	8

Ambasada Federației Ruse în Republica Moldova	-	-	8	-	8
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	2	-	2
Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	-	-	-	5	5
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	2	-	2
Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova	-	-	5	-	5
Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova	-	-	-	24	24
Ambasada Republicii Austria în Republica Moldova	-	-	-	4	4
Ambasada Republicii Italiene în Republica Moldova	-	-	-	2	2
Consulatul General al Republicii Turcia la Comrat	-	-	4	-	4
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	6	-	6
Seimul Republicii Polone	-	-	-	8	8
Senatul Republicii Polone	-	-	-	5	5
Biroul de Cooperare al Elveției/Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în Republica Moldova	-	1	-	-	1
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	6	13	2	21
Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDD)	4	36	-	184	224
Misiunea de observare a Comunității Statelor Independente (CSI)	-	2	7	21	30
Consiliul Adunării Interparlamentare a Statelor Membre ale CSI	-	22	-	67	89
Adunarea Parlamentară a OSCE	-	-	-	68	68
Adunarea Parlamentară a Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră	-	-	-	4	4
Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică (GUAM)	-	-	-	6	6
Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei	-	-	-	24	24
Parlamentul European	-	-	-	12	12
Organizația Internațională a Francofoniei	-	-	-	6	6
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”	-	-	1	-	1
Asociația Obștească „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”	-	-	-	1	1
EXPERTI ELECTORALI INTERNAȚIONALI					29
Comisia Electorală Centrală a Federației Ruse	-	2	1	-	3
Comisia Electorală Centrală a Ucrainei	-	2	-	-	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Azerbaidjan	-	-	2	-	2
Comisia Electorală Centrală a Georgiei	-	-	2	-	2
Consiliul Electoral Suprem al Republicii Turcia	-	-	2	-	2
Comisia Centrală pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus	-	-	2	-	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Uzbekistan	-	-	-	2	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Kazahstan	-	-	-	2	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Kârgâzstan	-	-	-	3	3
Autoritatea Electorală Permanentă a României	-	-	-	9	9

*Anexa nr. 2. Gradul de corespundere a numărului de alegători din RSA
cu tirajul buletinelor de vot tipărite*

Denumire UAT	Nr. total de alegători incluși în RSA, iunie 2021	Tirajul buletinelor de vot stabilit pentru alegerile parlamentare anticipate	Diferența
Anenii Noi	68650	68539	-111
Bălți	102360	102201	-159
Basarabeasca	23818	23798	-20
Briceni	59951	59924	-27
Cahul	98111	98070	-41
Călărași	60241	60483	+242
Cantemir	49168	49156	-12
Căușeni	71468	71453	-15
Chișinău	642574	649168	+6594
Cimișlia	49057	49001	-56
Criuleni	58797	58789	-8
Dondușeni	32121	32047	-74
Drochia	67850	67878	+28
Dubăsari	28859	29805	+946
Edineț	62939	62855	-84
Fălești	70059	70048	-11
Florești	69339	69331	-8
Glodeni	45912	45961	+49
Hîncești	97873	98113	+240
Ialoveni	85055	85005	-50
Leova	42360	42753	+393
Nisporeni	53007	52990	-17
Ocnita	39637	39641	+4
Orhei	98675	98781	+106
Rezina	37669	38011	+342
Rîșcani	51993	51987	-6
Sângerei	69492	69472	-20
Strășeni	76027	76137	+110
Ștefan Vodă	56209	56116	-93
Soroca	76972	76952	-20
Șoldănești	32141	32140	-1
Taraclia	33895	34397	+502
Telenești	54880	54789	-91
Transnistria	258691	123000	-135691
Ungheni	88995	88971	-24
UTAG	130292	130180	-112
<i>Fără reședință/domiciliu</i>	237700	-	-
TOTAL¹⁴⁸	3 282 837	2 917 942	

¹⁴⁸ Numărul total al alegătorilor înscrși în RSA la etapa încheierii procedurii de actualizare a listelor electorale.

*Anexa nr.3. Secțiile de votare în care a fost limitat accesul observatorilor
la listele electorale depline*

1.	nr. 1/34	29.	nr. 13/19	57.	nr. 20/47	85.	nr. 21/28	113.	nr. 26/24	141.	nr. 28/34
2.	nr. 1/37	30.	nr. 14/26	58.	nr. 20/49	86.	nr. 21/31	114.	nr. 26/28	142.	nr. 28/35
3.	nr. 1/38	31.	nr. 14/27	59.	nr. 20/52	87.	nr. 21/32	115.	nr. 26/29	143.	nr. 28/36
4.	nr. 1/39	32.	nr. 14/45	60.	nr. 20/53	88.	nr. 21/33	116.	nr. 26/3	144.	nr. 28/38
5.	nr. 1/47	33.	nr. 16/4	61.	nr. 20/54	89.	nr. 21/35	117.	nr. 26/31	145.	nr. 28/39
6.	nr. 1/49	34.	nr. 20/10	62.	nr. 20/55	90.	nr. 21/39	118.	nr. 26/35	146.	nr. 28/4
7.	nr. 1/66	35.	nr. 20/11	63.	nr. 20/6	91.	nr. 21/42	119.	nr. 26/36	147.	nr. 28/40
8.	nr. 1/94	36.	nr. 20/12	64.	nr. 20/63	92.	nr. 21/45	120.	nr. 26/39	148.	nr. 28/41
9.	nr. 1/100	37.	nr. 20/13	65.	nr. 20/65	93.	nr. 21/46	121.	nr. 26/4	149.	nr. 28/42
10.	nr. 1/105	38.	nr. 20/14	66.	nr. 20/66	94.	nr. 21/47	122.	nr. 26/5	150.	nr. 28/48
11.	nr. 1/106	39.	nr. 20/17	67.	nr. 20/67	95.	nr. 21/50	123.	nr. 28/1	151.	nr. 28/49
12.	nr. 1/110	40.	nr. 20/18	68.	nr. 20/68	96.	nr. 22/1	124.	nr. 28/10	152.	nr. 28/5
13.	nr. 1/164	41.	nr. 20/19	69.	nr. 20/69	97.	nr. 22/10	125.	nr. 28/11	153.	nr. 28/50
14.	nr. 1/268	42.	nr. 20/20	70.	nr. 20/7	98.	nr. 22/13	126.	nr. 28/12	154.	nr. 28/51
15.	nr. 1/278	43.	nr. 20/21	71.	nr. 20/8	99.	nr. 22/15	127.	nr. 28/13	155.	nr. 28/52
16.	nr. 8/31	44.	nr. 20/22	72.	nr. 20/9	100.	nr. 22/19	128.	nr. 28/14	156.	nr. 28/53
17.	nr. 8/43	45.	nr. 20/25	73.	nr. 21/12	101.	nr. 22/2	129.	nr. 28/15	157.	nr. 28/54
18.	nr. 8/44	46.	nr. 20/26	74.	nr. 21/13	102.	nr. 22/20	130.	nr. 28/16	158.	nr. 28/55
19.	nr. 10/48	47.	nr. 20/27	75.	nr. 21/14	103.	nr. 22/36	131.	nr. 28/17	159.	nr. 28/56
20.	nr. 11/22	48.	nr. 20/28	76.	nr. 21/15	104.	nr. 22/37	132.	nr. 28/18	160.	nr. 28/57
21.	nr. 11/24	49.	nr. 20/30	77.	nr. 21/18	105.	nr. 22/5	133.	nr. 28/2	161.	nr. 28/58
22.	nr. 11/25	50.	nr. 20/31	78.	nr. 21/19	106.	nr. 22/9	134.	nr. 28/25	162.	nr. 28/59
23.	nr. 11/33	51.	nr. 20/35	79.	nr. 21/20	107.	nr. 26/1	135.	nr. 28/29	163.	nr. 28/6
24.	nr. 11/34	52.	nr. 20/36	80.	nr. 21/21	108.	nr. 26/11	136.	nr. 28/3	164.	nr. 28/60
25.	nr. 11/44	53.	nr. 20/38	81.	nr. 21/22	109.	nr. 26/12	137.	nr. 28/30	165.	nr. 28/7
26.	nr. 11/6	54.	nr. 20/39	82.	nr. 21/23	110.	nr. 26/19	138.	nr. 28/31	166.	nr. 28/8
27.	nr. 12/16	55.	nr. 20/41	83.	nr. 21/25	111.	nr. 26/2	139.	nr. 28/32	167.	nr. 28/9
28.	nr. 12/28	56.	nr. 20/46	84.	nr. 21/26	112.	nr. 26/22	140.	nr. 28/33	168.	nr. 31/28

Anexa nr. 4. Întrunirile electorale organizate în instituții de stat în timpul orelor de muncă

Concurent	Nr.	Localitate	Data	Descriere eveniment
BECS	1	Basarabeasca, Basarabeasca	02.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Aparatului Președintelui raionului, cu șefii de direcții și secții ai CR.
BERU	1	Bălți, Bălți	23.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații LT „M. Gorki”.
	2	Bălți, Bălți	23.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații LT „M. Eminescu”.
	3	Bălți, Bălți	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Școlii primare nr. 21.
	4	Bălți, Bălți	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații LT „B.P. Hasdeu”.
	5	Chișinău, Botanica	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului Mamei și Copilului.
	6	Chișinău, Buiucani	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații IM Regia Autosalubritate.
	7	Bălți, Bălți	28.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței nr. 33.
	8	Bălți, Bălți	29.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței nr. 19.
PAS	1	Bălți, Bălți	23.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații LT „V. Alecsandri”.
	2	Nisporeni, Nisporeni	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Spitalului Raional.
	3	Ungheni, Ungheni	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței „Andrieș”.
	4	Ungheni, Măcărești	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului de Sănătate Publică.
	5	Cimișlia, Cimișlia	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Spitalului Raional.
PDM	1	Chișinău, Buiucani	23.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații IMSP Asociația Medicală Teritorială.
	2	Criuleni, Criuleni	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului Medicilor de Familie.
	3	Chișinău, Centru	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Spitalului Clinic Republican „Timofei Moșneaga”.
	4	Ungheni, Ungheni	28.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței „Andrieș”.
	5	Basarabeasca, Basarabeasca	29.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei.
	6	Basarabeasca, Basarabeasca	30.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Spitalului Raional.
PPFDA	1	Singerei, Singerei	24.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului Medicilor.
	2	Bălți, Bălți	25.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului de Sănătate Publică și Centrului Medicilor de Familie.
	3	Chișinău, Ciorescu	30.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Centrului Medicilor.
	4	Chișinău, Buiucani	01.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Institutului de Medicină Urgentă.
	5	Anenii Noi, Delăcău	02.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței.
	6	Chișinău, Buiucani	02.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații ÎM Exdrupo.
	7	Anenii Noi, Cobusca Noua	02.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Grădiniței.
	8	Cimișlia, Cimișlia	05.07.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații Spitalului Raional.
PPȘ	1	Bălți, Bălți	23.06.2021	Organizarea unei întruniri electorale cu angajații „CET-Nord” SA.

*Anexa nr. 5. Deschiderea conturilor bancare „Fond electoral”,
desemnarea trezorierilor și depunerea rapoartelor săptămânale la CEC*

<i>Concurent</i>	<i>Înregistrare concurent</i>	<i>Desemnare trezorier</i>	<i>Raport partid înc. campanie</i>	<i>Deschidere cont „Fond electoral”</i>	<i>Raport înc. (3 zile)</i>	<i>Săptămâna 1</i>	<i>Săptămâna 2</i>	<i>Săptămâna 3</i>	<i>Săptămâna 4</i>	<i>Săptămâna 5</i>	<i>Săptămâna 6</i>
PACE	21.05.2021	21.05.2021		08.06.2021	11.06.2021	informare	informare	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPCC	21.05.2021	21.05.2021	28.05.2021	26.05.2021	28.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
BERU	21.05.2021	21.05.2021	23.05.2021	26.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPȘ	21.05.2021	21.05.2021	24.05.2021	21.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PAS	21.05.2021	21.05.2021	25.05.2021	21.05.2021	26.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
BECS	21.05.2021	21.05.2021	21.05.2021	25.05.2021	27.05.2021	28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
MPSN	25.05.2021	25.05.2021						informare			
PDM	26.05.2021	26.05.2021	26.05.2021	26.05.2021		28.05.2021	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPDA	31.05.2021	31.05.2021	31.05.2021	01.06.2021	03.06.2021	-	04.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PUN	02.06.2021	02.06.2021		08.06.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPDA	03.06.2021	03.06.2021		01.06.2021		-	12.06.2021	12.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
AUR	04.06.2021	04.06.2021		09.06.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PDCM	04.06.2021	04.06.2021	08.06.2021	28.05.2021	07.06.2021	-	10.06.2021	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPN	04.06.2021	04.06.2021		21.06.2021		-		informare	informare	26.06.2021	
PVE	07.06.2021	07.06.2021				-	-	informare	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PLD	07.06.2021	07.06.2021		25.05.2021		-	informare	11.06.2021	18.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
PPPO	08.06.2021	08.06.2021		10.06.2021		-	-	13.06.2021	18.06.2021	26.05.2021	02.07.2021
PRM	14.06.2021	14.06.2021		28.06.2021	02.07.2021	-	-	-	informare	informare	02.07.2021
PPM	14.06.2021	14.06.2021				-	-	-	informare	informare	
POM	17.06.2021	17.06.2021	18.06.2021	22.06.2021		-	-	-		26.06.2021	02.07.2021
PS	17.06.2021	17.06.2021		18.06.2021		-	-	-	21.06.2021	25.06.2021	02.07.2021
NOI	18.06.2021					-	-	-	informare	informare	
V. Valico	18.06.2021	25.06.2021				-	-	-	informare		